

ARKEOLOG

(BOMBALAR)

İsmail Kaygusuz

Sahne Alt Başlıkları:

1. Prologos- Perde arkasından sesler
2. Mahkemede tarih ve arkeoloji dersi
3. Bombaların künyesi
4. Müze bahçesinde ayaküstü semineri
5. Arzu kızda bir Artemis sevinci
6. Darbe gecesi ne mi yapıyorduk? Kapı arkasında balık avlıyor ve bir başbakan arıyorduk
7. Darbe günlerinde bir öğle dinlencesi
8. Kazıda buluntular sevinci ve siyaset
9. Çakıl taşlarından üç bombaydı,
Arzu kız öcünü çok kötü aldı
10. Epilogos-Postal sesleri ona fırsat vermedi

Kişiler:

Baş Yargıç
Sorgu yargıcı
Savcı
İhsan Erdemli
Binbaşı
Assubay Başçavuş
Onbaşı
Asker
Bayan Profesör
Baş Asistan Faruk
Asistan Sedat
Arkeolog-Restoratör Hüseyin
Arkeolog-Mozaikçi
Arkeoloji öğrencisi Arzu
Traktörcü Hüseyin
İşçi Durmuş Ali
İşçi Mehmet Ali
Mahkeme görevlileri
Yüzbaşı
Birkaç Arkeoloji öğrencisi

Zaman: Eylül-Aralık-1980

Yer : Antalya-Burdur-İstanbul

BÖLÜM I

-Perde arkasından sesler-

ASKERİ BAŞ YARGICIN SESİ: (*Anlaşılmaz fısıltılardan sonra*) Cumhuriyet Güvenliği mahkemesinin saygı değer üyeleri! Türk silahlı kuvvetleri, devleti yıkmaya ve vatani satmaya kararlı olan komünistlerin anarşi ve terörünün tam zamanında önünü kesmiştir. Devletimiz, vatanımız ve milletimizin güvenliği kahraman askerimizin emin ellerine geçmiştir. Onu bir avuç komünistin terörüne bırakamazdık. Hiç bir vatandaşın burnunu kanatmadan yaptığımız budur. Anarşi ve terörü yaratmış olanlar veya bu girişimde bulunan ve bulunacaklar asla bağışlanmayacaklardır. Büyük asker Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi, "ihtimal bazı kafalar gidecektir". Onları hapisahane hücrelerinde beslemeye de niyetli değiliz. (*Az susar*) Saygı değer sivil üyeler! Bizler yargıcız, ama önce askeriz; emir kumanda zinciriyle çalışırız. Sizler de zayıf olsa, bu zincirin birer halkası durumundasınız.

TOPLU SES : (*Zayıfça*) Biz de sağlamız, güvenmelisiniz!

ASKERİ BAŞ YARGICIN SESİ : (*zayıf ve sesle*) Elbette güveniyoruz; güvenmesek burada olmazdınız. Şimdi beni iyi dinleyiniz. Bu önemli dava için karar vermeyi size bırakıyorum. Bu dava için vereceğiniz yargı, sivil ve asker bağını güçlendirecektir.

BAŞ YARGICIN SESİ : (*Şaşkın, heyecanlı, ama cesur*) Sayın başkanım, ben yirmi beş yıldır yargıçlık yapıyorum. Benim ve sivil meslektaşlarımdan hukuk bilgisi ve yargı deneyiminden kuşkulananak, başımızda durup bizi sınavdan mı geçireceksiniz? Eğer öyleyse ben hemen istifaya hazırım.

TOPLU SES : Biz de...

ASKERİ BAŞ YARGICIN SESİ : (*Gülerek*) Sevgili meslektaşlarım sözlerimi yanlış anladınız. Burada kalıp, sizi neden deneyecekmişim? Aynı Hukuk fakültesinden mezunuz. Üstelik siz ikinizle aynı dönemdeniz. Biz askeri davalarda deneyimliyiz, siz sivil... Tam tersine, bizim gitmemiz gerekiyor, ama size güvendiğim için davayı ertelemek istemiyorum. Zaten savcının sanıkla ilgili suçlamalarının çoğunu dinledik. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığından şu anda aldığımız yazılı emir gereğince, bir brifinge katılmak zorundayız. Bizler buradaymışız, birlikteymişiz gibi davayı görürüz. Emir ve kumanda zinciriyle bağınızı kesmeden vicdanınızla başbaşasınız..

(*Ayak sesleri, fısıltı ve hafif gürültüden sonra bir süre sessizlik. Perde yavaş yavaş açılır.. Bir mahkeme salonu. Mahkeme kürsüsünün arkasında "Adalet mülkün temelidir" yazılıdır. Mahkemenin askeri baş yargıcı ve askeri üyelerin yerleri boştur. Ancak onların yerine kürsüde rütbelerini gösteren şapkaları durmaktadır. Mahkemenin sivil başkanı (Baş yargıç), yardımcısı (sorgu yargıcı), Cumhuriyet savcısı, sanık İhsan Erdemli, Binbaşı, diğer tanıklar, yazıcı, askerler*

Oyunun bütün kişileri tanıklar olarak mahkeme salonunun izleyici-dinleyici sıralarında oturmaktadırlar. Bu bir gerçek sıkıyönetim ya da milli güvenlik mahkemesi değil, değil teatral bir mahkemedir. Sivil yargıçlar ve savcı konuşmalar ve sorgular sırasında, sık sık askeri üyelerin şapkalarına (bazan kasıtlı, bazan istem dışı) hesap verme, birşeyler sorma davranışlarında bulunurlar vücut hareketleriyle. Değişen sahnelerde yerlerini alırlar. Otoriter bir mahkeme havasıyla alay edici bir yargılama ortamı içinde özgürlükler ve bilimsel bilgi savunulmalı. Tutuklanmanın kasıtlılığı, işkencenin insanlıkdışılığı, askeri darbelere bilinçli zemin hazırlama ve ekonomik bağımlılıklara dayalı olan alaylar, oynatılmış tartışmalar içinde verilecek. Tarihsel, arkeolojik ve yazıbilimsel ortam mahkemeye taşınacak ve oyun içinde oyunlarla savunma yapılacak. Arkeoloji, siyaset, tarih, felsefi gibi ciddi bilgiler; ironi-gülmece gibi zıtlıklar, şaka ve anlamsızlıklar, içiçe birbirine girecek biçimde sergilenmeli..

**-Mahkemede tarih ve arkeoloji dersi-
SAHNE I**

C. SAVCISI: *(Elinde okuduğu kağıdı öündeki masaya kor.)* Sayın Başkan, çok sayın askeri yargıçların da hazır bulunduğu sırada, yani yaklaşık bir saattir sanıkla ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulundum. Şimdi kısaca özetliyorum: Mehmet ile Feride'den doğma *(Arkasında ve iki yanında üç askerin durduğu kanapede kelepçeli duran İhsan Erdemli' yi göstererek)* sanık İhsan Erdemli, hem ilk yakalandığında sıkıyönetim yetkililerine, hem de poliste kendi isteğiyle verdiği ve altını imzaladığı yazılı ifadesinde herşeyi itiraf etmiştir. İşlediği örgütsel suçlarla birlikte, işleyeceklerini de ayrıntılı olarak anlatmıştır. Bombalarıyla suçüstü kısıvrak yakalanmış olan sanık, "Toptan Kurtuluş Örgütü'nün beyni olarak, silahlı mücadele yoluyla düzeni nasıl yıkarak devleti ele geçirecek bir yöntem geliştirmiş olduğunu artık biliyoruz. Ülke çapında hücrelere bölünerek, en küçük toplumsal birimlere kadar sızdıklarını açık ve korkusuzca anlatmıştır. *(Baş Yargıç'ın sıkıldığı ve zaman zaman önündeki kağıtları incelemiş gibi görünüp dinlemediği anlaşılır)* Eğer yakalanmamış olsaydı, çantasında taşıdığı bombalar yerine ulaşacak, belirli yerlerde patlatılarak, yetmiş hücrelerin kent gerillası eylemlerinin başlamasının ilk işareti verilecekti. Bu bir kıvılcım, ihtilal kıvılcımı olacaktı. Teröristler önceden saptanıp planlanmış stratejik noktalara yüzlerce baskın düzenleyerek, yıldırma harekatı başlatacak. Bu aralıksız taktik baskınlarla orduyu halkın önünde güçsüz gösterip, onları yanlarına kazanarak halk ordusu oluşturduktan sonra ihtilali gerçekleştirecekler, proletarya diktatörlüğünü kuracaklardı. Komünist ülkelerden aldıkları buyruklar bu doğrultuydu. Bu komünist dış güçler tarafından sağlanan ağır silahlar ve hatta Kuzey sınırlarımızda hazır bekletilen Kızıl ordu taburlarının yardımcılarıyla bu emellerine kavuşmaları an meselesiydi. *(Baş Yargıç ve yardımcısı birbirine bakarak hafif gülümserler)* Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve de Ceza yasasının ilgili maddelerinin bana verdiği yetkilere dayanarak, sanığın üç kez idam edilmesini *(gülme sesleri)*, yani üç kere idam cezasına çarptırılmasını talep ediyorum *(Derin soluk alarak yerine oturur).*

BAŞ YARGIÇ : *(Dinleme usancından kurtulur, rahatlar.)* İcinizden sanığın üç kere idam edilmesi dileği de geçse, idam bir kere yapılır. Ölüler ipe çekilmez, savcı bey! *(İçinden geçenler seslendirilir)* Bir gün bu 'idam' sözcüğü yasalarımızdan çıkacak ve bir daha telaffuz edilmeyecek! *(Savcıya hitab eder)* Korkmayınız sayın savcı, Türkiye Cumhuriyeti ve ordusu söylediklerinizin gerçekleşmesine izin verecek kadar zayıf ve güçsüz değildir!

(Sanık sandalyesinde oturan İhsan Erdemli'ye döner) Sanık ayağa kalksın! Savcının iddianamesini dinlediniz. Önümdeki dilekçenizde, avukat istemediğinizi belirtmiş. Eski ifadelerinizi kabul etmediğinizi de bildirmişsiniz. Kendinizi savunurken sadece gerçekleri, doğruyu anlatınız mahkememize. Siz bilim adamısınız, ileri sürdüğünüz bir bilimsel düşünceyi ıspatlamak ve kabul ettirmek için kanıtlar göstermek, alıntılar vermek zorundasınız. Önümde mesleki makaleleriniz var, bunlarda herşeyi yerine getirmiş görünüyorsunuz.

Dr.İHSAN ERDEMLİ : *(Yorgun, zayıf ve solgun)* Mahkemiz huzurunda da doğruları söyleyeceğimden emin olabilirsiniz sayın Başkan. Ancak ben de yaşamımdan emin olmalıyım; bana güvence vermelisiniz bu doğrular için. Anlatacaklarımdan ötürü duvara zincirlenmeyeceğime, arkamdan önümden elektrik verilmeyeceğine ve cop kullanılmayacağına güvence vermelisiniz. Saygı duyacağım bir kavram bırakmadılar bende insan olmayan insan müsveddeleri. Hayalim çok geniştir. Eğer siz sayın mahkeme başkanı bana bu güvenceyi vermezseniz, öylesine bir ihtilal planı çizerim ki şaşırır kalırsınız. O zaman, artık benim için farketmeyecek olan savcının idam talebini ister istemez onaylamak zorunda kalacaksınız!

BAŞ YARGIÇ : *(Şaşkın,düşünceli)* Sadece doğruları söyleyiniz. Size artık hiçkimse birşey yapamaz. Yüksek mahkememizin yargı güvencesi, yasal güvencesi altındasınız. Korku ve kuşkulardan uzak durunuz. Doğruyu, yalnız doğruları istiyoruz. *(yardımcısına bakar)*

SORGU YARGICI : Adınız? Soyadınız?

Dr.İHSAN ERDEMLİ : İhsan Erdemli.

SORGU YARGICI : Doğum yeri ve doğum yılınız?

İHSAN ERDEMLİ : 1944 Malatya doğumlu İhsan Erdemli!

BAŞ YARGIÇ : Burada bir not görüyorum; daha önce adınız İhsan değilmiş...

SAVCI : (*Birden ayağa kalkıp sözünü keser*) Asıl adı İnsan'mış sayın başkanım, onu değiştirmiş. Bu bile gösteriyor ki düzeni bozma ve değiştirme istemi sanığın ruhunda var. Doğuştan ihtilalci, değişmeci! Çobanlıktan çiftçiliğe, çift sürmekten köy öğretmenliğine değiştire değiştire orta okul lise, ve derken Üniversite öğretmenliğine değişmiş. Herkes yerini bilmeli...

BAŞ YARGIÇ : (*Kızmıştır*) Lütfen araya girmeyiniz sayı Savcı, yerinize oturun!

SAVCI : (*süklüm püklüm yerine otururken*) Bağışlayınız sayın başkan.

BAŞ YARGIÇ : Bir çok insan ismini değiştirmiştir. Yasalar buna engel değil ki. Çobanlıktan profesörlüğe yükselmişse bir kişi, yergiye değil övgüye layık olmalı. Demekki çoban sopasını yontta yontta kaleme çevirmiş, doğrusu bunu herkes yapamaz. (*Oradakiler alkışlar. Kürsüye tokmağıyla vurarak*) Susunuz lütfen! (*Sanığa söz ve davranışlarıyla güven kazandırmak amacındadır, yumuşak bir sesle*) Demek önce adınız İnsan'dı? Yedi yıl kadar önce değiştirmişsiniz. Oysa güzel bir isim niçin değiştirdiniz? Özel bir anısı varsa, yanıtlamayabilirsiniz..

İHSAN ERDEMLİ : Hayır yok efendim, yanıtlayabilirim. İnsan fenomenini tanımaya başladıktan sonra, bu kavramın yüceliğinin farkına vardım. Oysa bu adı taşıyan ben öylesine küçük ve öylesine belirsizdim ki, asla bu ada layık olamazdım. Oysa yeniyetmelik ve ilk gençlik dönemlerinde, yani öğrencilik yıllarımda bu ad yüzünden onca alay edilmelere göğüs germiş. Değiştirmeyi aklımın ucundan bile geçirmemiştım. Yoksa, Savcı beyin iddia ettiği gibi mevcut düzeni değiştirmeğe kendi adımdan başlamış değilim. Zaten bir tek 'h' ve 'n' harfleri değişmiştir. İstedimki, herşeye rağmen, 'İnsan'dan bir 'İhsan' alarak, "insan olmayı" unutmuyayım!

BAŞ YARGIÇ : (*Etkilenir, sorgu yargıcına bakarak son cümleyi yineler*) İnsan'dan bir ihsan alarak, insan olmayı unutmamak..

SORGU YARGICI : Mesleğiniz?

İHSAN ERDEMLİ : Öğretmen, arkeolog, yazıtbilim uzmanı... Hangisini öğrenmek istiyorsunuz?

SORGU YARGICI : En son, tutuklandığınız zamandaki mesleğiniz?

İHSAN ERDEMLİ : Yazıtbilim uzmanı, yani epigraf.

SORGU YARGICI : Epigraf ne demek? Açıklayınız, burada Profesör yazılı.

İHSAN ERDEMLİ : Yanlış yazmışlar efendim, daha profesör olmadım; yazıtbilim doktoruyum. Arkeolojik kazılarda çıkarılan yazılı belgeleri okuyorum. Bu yazıtları çözen, okuyup değerlendiren kimselere epigraf denir.

BAŞ YARGIÇ : (*Meraklı*) Yazılı tabletleri mi okuyorsun? Hangi dilde yazılmışlar?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır efendim, çivi yazısını okumayı bilmem. Ben, İ.Ö. 7.yüzyıldan, 10.yüzyıla kadar olan tarihsel dönemlere ait taş, mermer, tahta, metal üzerine kazınmış Grekçe ve Latince yazıtları okuyorum.

BAŞ YARGIÇ : Özel soruları kişisel merakımı gidermek ve bilgilenmek için sormuyorum. Böyle bir niyet de varsa bile, amacım bu değil. (*iyi niyetli*) Bu ağır siyasi davada, sizi her yönünüzle iyi tanımamız gerekiyor. Neler yazılıdır, neler anlatılır o yazıtlarda?

İHSAN ERDEMLİ : Sayın Başkan, yazıtlar eski çağların güncel, toplumsal, ekonomik ve politik yaşamını günümüze taşıyan belgelerdir. Bu yazıları okurken kendinizi adeta eski çağ insanıyla yanyana bulur; onlarla konuşur, onlar gibi düşünür...

BAŞ YARGIÇ : Peki okuduğunuz yazıtın hangi yüzyıla ait olduğunu nasıl anlıyorsunuz?

İHSAN ERDEMLİ : Yazıt kolayca okunuyorsa onu tarihlemek zor değildir. İçinde geçen tarihsel bilgiler, olaylar, imparator ve vali gibi yönetici adları, bazan altına düşülen tarih bunu kesinleştirir. Ama asıl olan, bir yazıtla ilk karşılaşınca harf, satır, bağlantı, kullanılan kısaltmalar gibi dönemsel özelliklerinden yararlanarak tarihini hiç olmazsa yüzyıl olarak saptamaktır. O zaman zor okunan kırık ve yazıları silik yazıtların okunuşu kolaylaşır..

BAŞ YARGIÇ : Pekala, kazılardan sadece yazıt mı çıkar?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır efendim. Heykeller, büyük yapı kalıntıları, mimari parçalar, çeşitli paralar...

SORGU YARGICI : Altın da bulunur mu, altın?

İHSAN ERDEMLİ : Altın para da bulunur elbette. Antik paralar da yazıtlar kadar, bazan onlardan da önemli arkeolojik buluntulardır. Bunlar bulunduğu bölgelerin tarihine aydınlık kazandırır.

BAŞ YARGIÇ : *(Onu günümüzden uzaklaştırmak, kendi özel mesleğiyle ilgili bilgilerin dışındakilerle ilgilenmediğini, onlardan habersiz olduğunu göstererek, savcının ağır suçlamalarını boşa çıkarmak amacındadır.)* Anlıyorum sizi. Bir arkeolog ve epigraf olarak eski çağcısınız, o çağlarda yaşıyorsunuz. Günümüz sorunlarından, gelişme ve didişmelerinden uzaktasınız. Yüzyılımızın siyasetlerinden siz ne anlarsınız?

İHSAN ERDEMLİ : *(Baş yargıcın maksadını anlamamış ya da anlamazlıktan gelmiştir.)* Sayın Başkan! Yazıtları çözerken, buluntuları ve yapıtları incelerken, gerçek bilgileri günümüze taşıyabilmek için o çağı yaşarız. Ama biz günümüz gelişmeleri-idişmelerinden ve gelişmemesinden uzakta değil, içiçeyiz. Üstelik geçmişle karşılaştırma gibi bir özelliğimiz var. Bir dağın tepesinde, sık ormanın içerisinde üç yanı aşılmaz uçurumlarla çevrili tarlalar tepecikler görüyorsunuz. Birden karşınıza 14-15 bin kişilik sapasağlam bir antik tiyatro ya da stadium çıkıyor. *(Savcı yerinde kıpırdayıp durur, ama söz verilmez.)* Sütunlu cadde kalıntıları, anıtsal mezarlar, tapınaklar surlarıyla bir antik kent, geçen binlerce yıla meydan okuyarak günümüze gelmiş. Ve bu görkemli kentin tiyatro ve stadium, tapınak kalıntıları arasında serpilmiş çamurla sıvalı, kerpiçten ve pencere yerine delikler açılmış 3-4 m.yüksekliğinde tek katlı evleriyle bir köy görüyorsunuz. Kazı yaptığınız bir antik kentin surları dibinde kulübelerde yaşayan insanlar, kendilerinden binlerce yıl önce topraklarındaki antik insanların görkemine şaşkın bakıyor ve özlem duyuyor. “Keşke biz de o dönemde yaşasaydık” diyorlar size, içlerini çekerek. Bizler deyim yerindeyse, birkaç bin yıl önceki modernizm(!) ile, yirminci yüzyıl ilkelliği çelişkinin öylesine sık yaşıyoruz ki! Nasıl olur da günümüzün sorunlarından uzak olabiliriz?

BAŞ YARGIÇ : *(Önemsemez görünüür, küçümser.)* İstanbul surlarının dibindeki gecekonduları biz de görüyoruz. Hele Edirnekapı surlarıyla içiçe yaptıkları kulübelerinde yaşayan Sulukulelilerin modernizmine kimse ulaşamaz. Peki ya politika, toplumsal konular? *(alaycı)* Yazıtlarda bunlar da var mı? Günümüzdekinden daha ileri uygulamalar olarak gördüğün filan?

İHSAN ERDEMLİ : Sayın mahkeme başkanı şaka yapıyorlar, ama sosyo-politik konularda örnek alacağımız uygulamalar yok değil...

SORGU YARGICI : *(Baş yargıçtan önce davranır ve dalga geçer.)* O uygulamalar kaç bin yıl önce?

İHSAN ERDEMLİ : *(Ciddi bir biçimde)* Birkaç bin değil ama bin yedi yüz, bin sekiz yüz yıl önce...

BAŞ YARGIÇ : *(Meraklı)* Neymiş onlar? Bin sekiz yüz yıl önce toplum yararına yapılmış –ama bugün yapmadığımız- o uygulamalar? Kısaca anlat da örnek alalım. *(Herkes güler)*

İHSAN ERDEMLİ : Sayın Başkan, kısaca anlatacağım konuyla ilgili olarak bir iki soru sormama acaba izin verirler mi?

BAŞ YARGIÇ : Ben sizin konularınızı bilseydim burada olmazdım. Ama her halde sanık yerinde de olmazdım... Sorunuz, merak ettim doğrusu. Ama zor olmasın, sonra karneme kırık gelir. *(Herkes güler)*

İHSAN ERDEMLİ : Rica ederim sayın Başkan sınav sorusu değil, ne haddimize? Uşak’ın Kula ilçesine hiç gittiniz mi? Eski bir sanayi bölgesidir.

BAŞ YARGIÇ : Bir kere yolum düştü. Gerçekten orada çok değerli kumaş ve halıların dokunduğu fabikalar var. *(Sorgu yargıcı kulağına eğilip birşey söyler)* Sahi mi? Mahkeme başkan yardımcımız Kula damadıymış...

İHSAN ERDEMLİ : *(Araya girerek sorar)* O zaman sayın sorgu yargıcına ikinci soru mu sorayım Kula’ya dair. Acaba Kula dokuma endüstrisi çalışanlarının, küçük tezgah dokuma usta ve çıraklarının dernek ve birlikleri ya da sendikaları var mıdır?

SORGU YARGICI : *(Mütereddid)* Bilmiyorum, herhalde yoktur.

İHSAN ERDEMLİ : Yani 20. Yüzyılda Kula'daki dokuma tezgahları ve fabrikalarında çalışanları, haklarını korumak, kendileri ve ailelerinin daha iyi yaşamalarını sağlayacak dayanışma ve mücadele için bir örgütlenme yapamıyorlar.

BAŞ YARGIÇ : Konuya geliniz lütfen Hoca. Anlatacağınız ve bizim de örnek alacağımız bin sekiz yüz yıl önceki uygulamaların Kula dokuma sanayii işçileriyle ne ilişkisi var?

İHSAN ERDEMLİ : Hem dopdoğru ilişkisi var, dolaylı da değil. Kula arazisinde bulunan antik Saitai (Saytay) kentinden çok sayıda 2.3.yüzyıl mezar yazıtları ele geçirilmiştir. Biliyor musunuz sayın yargı heyeti? Bu yazıtlara göre, (anıtsal) mezarları, Saitai'daki keten dokumacıları birlikleri, yani bir çeşit lonca ya da sendika görevi gören dokuma tezgahlarında çalışanların kurduğu dernekler yaptırmıştır. Bu dernekler üyelerinin sadece bir ömür boyu yaşamlarını güvenceye almamış, bir çeşit ölüm sigortasıyla, öldükten sonra bile adlarının, mezar yazıtları aracılığıyla günümüze değin yaşamalarını sağlamışlardır. Evet, işçilerin mezarlarının, bizzat bu dokumacılar derneği tarafından yaptırıldığı belirtiliyor mezar taşlarında. Hem de ay ve yıl belirtilerek!.(*Mırdanmalar*)

BAŞ YARGIÇ (*Uzaklaşmasını istediği halde İhsan'ın inadına siyasetin içine girmesine anlam verememekte ve üzgündür.*) Gürültüyü kesiniz lütfen! (*Geçıştirmek için*) Sanığın bu söyledikleri bin sekiz yüz yıl önce uygulanmıştır, günümüzü bağlamaz...

İHSAN ERDEMLİ : (*Ansızın araya girer*) Nasıl bunu diyebiliyorsunuz sayın Başkan? Onlardan daha mı geriyiz insan haklarına bakışta? Kula mensucat işçileri, Kula halı dokumacı işçilerinin sendikaları nerede? Nerede emeğin karşılığını almak için mücadele verecek örgütler? Nerede çalışanların mezarlıklarını bile güvenceye alan yaşam-ölüm sigortaları?. Kulalılar bin sekiz yüz yıl önceki atalarından daha geride sayılmazlar mı?...

BAŞ YARGIÇ : (*Keser ve yüksek sesle*) Dağıttınız konuyu toparlayamıyorsunuz, yeter artık! İddianame üzerinden sorguyu sürdürelim, artık özel soru sorulmayacak!

SORGU YARGICI : Savcının iddianamesini dinlediniz. İhtilacı bir terör örgütünün başı olarak suçlanıyorsunuz. Masanın üzerindeki çanta, çamaşırlar ve kitaplar size aitmiş, doğru mu?

İHSAN ERDEMLİ : Doğru sayın yargıç, benim eşyalarım.

SORGU YARGICI : Ayrıca burada yine size ait zararsız hale getirilmiş üç güçlü el bombası ve bir dosya dolusu imzalı itiraflarınız bulunmaktadır...

İHSAN ERDEMLİ : (*Araya girer*) Hayır sayın yargıç, son gösterdiklerinizin hiçbirisi bana ait değildir; ne bombalar ve ne de dosyadaki ifadeler...

SORGU YARGICI : Avukat istemiyorsunuz?

İHSAN ERDEMLİ : Ben hukukçu değilim ama avukat da istemiyorum. Savunmamda anlatacaklarımın hepsi doğrudur. Zaten baştan doğruları söyleyeceğime söz verdim. (*Dinleyici çevresini gösterek*) Bunlar benim hocam, arkadaşlarım ve öğrencilerim. Aynı zamanda tanıqlarım...Anlatacaklarımın büyük çoğunluğu onlarla birlikte geçti. Eğer izin verirseniz, burada gerçek olayları en gülüncünden en acılısına değin, bir tiyatro oyununda olduğu gibi sahne sahne geçmek istiyorum. Sırası geldikçe bu sahneleri huzurunuzda hep birlikte oynayacağız. Son yargı elbette yüksek mahkemenizindir. (*Bu sırada Binbaşı sivil kıyafetle izleyicilerin bulunduğu yere oturur. Ona doğru bakar*) Yineliyorum: Ne yakalanıp götürüldüğüm Burdur-Isparta Sıkıyönetim merkezinde vermiş olduğum, ne de 2. Şube'de alınan ifadelerimi kabul etmiyorum. Onlar yaşam ve ölüm sınırında yazdırılmış ifadedir...

SAVCI : (*Araya girer*) Sayın Başkan, baştan beri yüksek mahkemenize arkeoloji-grafoloji ve tarih masalları anlatan sanığı daha ne kadar dinleyeceğiz? Şimdi de tiyatro oyunu sahnelerinden sözetmeye başladı.(*Kendi tanıklarını gösterek*) Yüksek mahkemenizden, sanığın yakalayan ve ilk ifadesini alan değerli ordu mensuplarının tanık olarak dinlenmesini talep ediyorum.

BAŞ YARGIÇ : Kabul edildi, tanıklarınız dinlenecektir. Ancak sayın Savcı hemen söylemeliyim ki mahkememize masal anlatılmadı. Arada anımsatayım: Grafoloji, kişilerin el yazısından karakterini çıkarsama bilimidir; arkeoloji ile herhangi bir ilişkisi yoktur. Bizler de masalı gerçekten ayıracak düzeydeyiz. (*Çekincesiz ve gerçekçi*) İtiraf edeyim, arkeoloji özel ilgi alanıma

giren bir konudur. Hoca'nın anlattıklarını ilgiyle dinledik, dinlememiz gerekiyordu. Dinledik, kendisini tanıdık ve yararlandık. Keşke siz de yararlı olsaydınız...Oturunuz şimdi sayın Savcı!

SAVCI : *(Bozulmuş)* Bağışlayınız sayın Başkanım. *(Oturur)*

BAŞ YARGIÇ : *(Sanığa dönerek)* Siz de oturunuz. *(Sorgu yargıcının kulağına birşeyler söyler)*

SORGU YARGICI : Tanık Binbaşı Abdullah Harputluoğlu, lütfen tanık sandalyesine oturunuz. *(Binbaşı gururla ayağa kalkar ve ağır ağır tanık sandalyesine doğru yürür. Çevreye göz atarsa da İhsan'la gözgöze gelmekten kaçındığı anlaşılır.)* Doğruyu yalnız doğruyu söyleyeceğinize yemin ediniz!

BİNBAŞI : Doğruyu, sadece (inandığım) doğruyu söyleyeceğime namusum ve askerlik onurum üzerine yemin ediyorum.*(Oturur)*

SORGU YARGICI : Tanık Abdullah Harputluoğlu! *(Gösterek)* Bu bombaları sanığın çantasında siz mi buldunuz? Nasıl ve nerede bulduğunuzu anlatınız lütfen.

BİNBAŞI : *(Ayağa kalkıp askerce)* Sayın mahkeme heyeti, sayın Başkan! Sayın Savcının anlattığı gibi sanığın ifadesinden...

İHSAN ERDEMLİ : *(Ayağa kalkar)* Sayın Başkan, tanık sandalyesinde oturan bu sayın kişi, bana 'sanık' diyemez. Buna yasal hakkı yoktur, lütfen geri alsın.

BAŞ YARGIÇ : Sayın tanık, 'sanık' sözcüğünü geri alınız ve bir daha kullanmayınız.

BİNBAŞI : Peki sayın Başkan, 'sanık' sözcüğünü geri alıyorum efendim. Yargılamakta olduğunuz kişinin ilk ifadesi, bölge sıkıyönetim görevli subayı olarak tarafımdan alınmıştır. Bombaları çantasında bulup çıkaran da benim. Sayın Savcının iddianamesinin büyük çoğunluğunu dinledim ve aynıyla katılıyorum. Kendileri Türkiye Cumhuriyetinin şerefli bir savcısı, yani devletin haklarının yasal savunucusu. Ben ise devletin, vatani içten ve dıştan gelen tehlikelerden koruyan şerefli bir subayıyım...

BAŞ YARGIÇ : Lütfen sadece sorularımızı yanıtlayınız. Şu anda bir subay olarak görevde değil, sıradan bir tanık vatandaşsınız. Şimdi mahkememize sanığı nerede ve nasıl yakaladığınızı, bombaları nasıl bulduğunuzu anlatınız.

BİNBAŞI : Güney Sıkıyönetim komutanlığının verdiği Antalya-Burdur yolunda araçları arama emrini yerine getiriyorduk.

SORGU YARGICI : Aramayı bizzat kendiniz mi yapıyordunuz?

BİNBAŞI : Hayır efendim. Ben arama yapan timlerin komutanıydım ve Burdur'daki merkezde teftişte bulunuyordum. *(Susar)*

SORGU YARGICI : Devam ediniz Binbaşı. Nasıl yanınıza getirildi ve nasıl bombaları ele geçirdiniz? Olayların tümünü, doğrulardan şaşmadan ayrıntılayınız.

BİNBAŞI : Peki efendim, madem öyle istiyorsunuz, tanığı olduğum meşum anları size sahne sahne yeniden yaşatacağım...

-Bombaların künyesi-

SAHNE 2

Sahnenin bir köşesi aydınlanır. Bir askeri garnizonda, sıkıyönetim yetkilisi komutanın odasına çevrilmiştir. Binbaşı, İhsan Erdemli, Assubay Başçavuş, Onbaşı, bir asker...

BİNBAŞI : *(Ayakta telefonda konuşmaktadır)* Anladım komutanım...Nasıl emrederseniz komutanım...Birkaç saat önce Isparta'daydım komutanım... Birinci Ordu komutanı teftişini iptal mi etmiş komutanım?...Bir hafta geriye atmış, öyleyse onbeş günümüz var; daha iyi değil mi? Biliyorum komutanım, terfi yılınız. Benim de öyle...Hiç tasa etmeyin komutanım, garnizonda herşey pırıl pırıl olacak; sayın Ordu Komutanım sizi kutlayacaktır....Komutanım, az önce telsizle bildirdiler. Bucak'ta aramalar sırasında, Antalya-İstanbul otobüsünde, birinin çantasında el bombası bulunmuş...Bomba yaa!... Evet komutanım, çok önemli. Size bunu bildirmek için, tam

telefona elimi uzatmıştımki, siz aradınız... Emredersiniz komutanım, sonucu size rapor edeceğim. Telsiz parazit yapıyordu, tam anlayamadım. Galiba adam Üniversite Profesörümüymüş ne? Evet komutanım çok haklısınız; Üniversiteler birer anarşi yuvası olmuştur... Doğru efendim oralarda vatan, millet, din sevgisi değil, aşırı ve sapık düşünceler öğretiliyor...Başüstüne komutanım...Pencereden görüyorum, geldiler komutanım. Şu rastlantıya bakınız; tanıyorum ben bu adamı. Yedek subaylığını yanımda yapmıştı, allahsız komünistin tekiydi adam! Sağolunuz komutanım, güle güle! (*Yanıdaymış gibi selam çakıp, hazırola geçer. Kapı çalınınca masasına oturur.*) Giriniz! (*Assubay Başçavuş, Onbaşı, asker ve elleri kelepçeli İhsan Erdemli'yi sürüklercesine içeriye sokarlar.*)

ASSUBAY BAŞÇAVUŞ : (*Yanıdakileri hazırola geçirtip, Binbaşı'ya tekmil verir.*) Suçluyu yakalayıp getirdik komutanım! Tam da anarşinin kaynağından; herif İstanbul Üniversitesinde de prof.muş!

BİNBAŞI : (*Kendisine umut ve endişeyle bakan İhsan Hoca'yı tanıdığına dair hiçbir izlenim vermez. Kindar gözlerini ona dikerek*) Üniversite Profesörünün çantasında kitap olacakken, bomba var ha?

İHSAN ERDEMLİ : (*Onu hemen tanımış ve daha da endişelenmiştir. Ama denize düşen yılanın sarılır örneği davranış gösterir.*) Komutanım şu rastlantıya bak! Demek buranın yetkili sıkıyönetim komutanı sizsiniz Abdullah bey? Maşallah Binbaşı olmuştunuz beş yıl içerisinde. (*Öbürleri birbirinin yüzüne bakarlar. Binbaşı hiç oralı gözükmez. Çantasını kelepçeli iki eliyle kaldırıp masanın üzerine koyup, açmaya çalışır*) Komutanım, ben tabanca kullanmasını askerde bile öğrenemedim. Hatırlamıyor musun? Bir atış talimi sırasında, bana nasıl bağırıp çağırmıştın!

ASSUBAY : (*İhsan elini çantanın içine sokarken, anında Binbaşı'nın üzerine atılıp, koltuğunu iterek, tabancasına İhsan'ın kafasına dayar, bağırır.*) Çıkart ellerini çantadan yavaşça kenara çekil, yoksa beynini patlatırım. Aman komutanım dikkatli olun, aynı numarayla burada da yapıp, elimizden kaçmak istiyor.

BİNBAŞI : (*Binbaşı ayağa kalkar, sinirden titremektedir. İhsan Erdemli korku içinde yüzü değişmiş, başına dayalı tabancayla duvara yaslanmıştır.*) Kaçmak ha? Buradan, benim elimden allahı bile kurtaramaz onu artık. Dediğiniz gibi beni birine benzeterek, tanıdık numarasıyla girişini yaptı. Sonra da bombayı eline alıp, tehditle buradan kaçma numarasına yatacağın ha? Sağol Başçavuş'um! Kelepçe üstüne kelepçe vurarak, şu kalorifer borusunun yanındaki demire takın. Akli başına gelsin.

İHSAN ERDEMLİ : (*Yaka paça demire bağlanırken*) Komutanım nasıl beni tanımazsın, Orduevinde az mı tartışmıştık rakı içerken. Bacanağın benim arkadaşımı, o tanıştırmıştı...

BİNBAŞI : (*Bağırır*) Susturun şu Profesör bozuntusunu, hala konuşuyor! (*Başçavuş, Onbaşı'ya işaret verir. O da arkadan, İhsan'ın iki omuzunun ortasına vurarak yere kapaklandırır. Acı bir ah sesi çıkararak susar. İkincisine Binbaşı engel olur.*) Yeter Onbaşı! Sustur dedikse, öldür demedik. Şu çantayı da yanına koy. (*Masanın üstündeki listeye bakarken*) Başçavuş! listedeki şu işaretli 6 teröristin bu bölgede bulunduğu bildirildi. Adı nedir bu herifin? Ad tutuyor mu?

ASSUBAY : (*Cebinden birkaçıt çıkararak bakar.*) Dr. İhsan Erdemli; böyle bir isim yok listede komutanım...

BİNBAŞI : Senin aklına turp sıkayım Başçavuş, e mi?

ASSUBAY : (*Şaşkın, anlamamıştır ne demek istediğini.*) Evet komutanım.

BİNBAŞI : Bu listede hiç gerçek adı olur mu? Kod adı kullanıyorlar. Genellikle polisi yanıltmak, yoldaşlarına da mesaj vermek için aslını anımsatan kod adı kullanır bu uyanık komünistler! Bak buraya, 'Bağış Faziletli' diye biri var. Şu benzerliğe bak, sen! Bu kadar da enayice açık etmek olmaz? (*Assubay ve askerle birşey anlamaz*)

ASSUBAY : Özür dilerim komutanım, ben hiçbir şey anlamadım. Bir benzerlik de göremiyorum...

BİNBAŞI : Boşuna demedim aklına turp sıkayım diye. Aranan azılı bombacı terörist işte karşımızda: Bağış Faziletli eşittir İhsan Erdemli! (*Assubay'ın hala anlamayışına kızar.*) Ne

bakıyorsun yüzüme bön bön Başçavuş? “İhsan”, öz Türkçe “Bağış”; “Erdemli” de eski Türkçede “Faziletli” demektir. Üstelik yaşı da, doğum yeri olan Malatya da tutuyor..

İHSAN ERDEMLİ : *(İnler bir sesle)* Tanımıyorum diyordun, doğum yerimi bile anımsıyorsun. Tartışmalarımızdan sosyalist olduğumu biliyorsun, ama ben ne anarşist ne teröristim. Beni karşı olduğum şeylerle suçlamayınız. Benim bombayla da bombacılarla da bir ilgim yok. *(Sakin olmaya çalışır.)* Komutanım biz Antalya’da arkeolojik kazı yapıyoruz. Bütünleme sınavları tarihlerinin öne alınması yüzünden, ben kazı ekibinden önce dönüyordum. Bir şakanın kurbanıyım, yalnız görüşelim hepsini size anlatacağım. Lütfen daha dikkatli bakınız bomba...

BİNBAŞI : *(Sözünü keserek bağırır.)* Se ne diyorsun Profesör bozuntusu? Çantan da bomba taşıyor ve şakadan sözediyorsun. Üstelik benimle yalnız konuşmak istiyorsun. *(Alay eder)* Bana rüşvet teklif ederek, ya da bacanağımı araya sokarak beni kandıracağını sanıyorsun Bağış Faziletli! Senin gibi vatan haini, dinsiz komünisti, babam mezardan çıkıp gelse elimden kurtaramaz. *(Öbürlerine döner)* Sol kolunu serbet bırakın bu tarafa dönsün. Tükürmek için yüzünü göreyim şunun. Hem birazdan itiraflar için dayanma gücüne ihtiyacı olacak, az rahatlasın.! *(Onlar uğraşırken çantayı açar ve bombaları eline alarak çıkarır. İlk anda yüzü değişir. Kendini çabuk toparlayarak etrafa savurduğu dosya ve kağıtlarla, çamaşırlarla onları yarı yarıya kapatır.)* Başçavuş şimdi anlatınız bombaları nasıl bulduğunuzu!

ASSUBAY BAŞÇAVUŞ : Bakalım kaçlık bombalar. Onları Halil onbaşı bulmuştu, demek üç taneymiş. *(Onlara yakından bakmak ellemek ister)*

BİNBAŞI : *(Şiddetle engel olur)* Deli misin sen, ne yapıyorsun? Sakın elleme, yaklaşmayın. *(Assubay geri çekilir)* Parmak izi çıkmasın diye bu paçavralarla tuttum ben. Üstelik uzmanlığım var bu konuda. Aferin sana Halil onbaşı. Başçavuşum hemen çık şimdi; onbaşı ile bu er için üçer günlük izin kağıdı hazırla. *(O çıkar)*

ONBAŞI-ASKER : *(İkisi aynı anda hazırola geçerek bağırır)* Sağolun komutanım!

BİNBAŞI : Rahat! Rahata geçin de anlatın şimdi. Nasıl yakaladınız bu hıyarı?

ONBAŞI : Komutanım, otobüse girdim. “Arama var, herkes ellerini başının üstüne koysun” diye bağırdım.

ASKER : Ben de arkadan girmiştim. Adam dördüncü koltukta oturuyordu, hiç aldırmadı bile. Elinde bir defter, habire birşeyler yazıyordu.

İHSAN ERDEMLİ : *(Korku içinde ve alabildiğine şaşkın, mırıltı halinde)* Duymamıştım, yarın sınav yapacağım için soru hazırlıyordum. Bütün zihnimi ona vermiştim; yanımda davul çalsalar bile duymazdım..

BİNBAŞI : *(Hızlı bir tekme savurur)* Sus ulan, hala konuşuyorsun. Bu memleketi size mi verdiler? Ülkenin temelinde bomba koyan sizin gibi anarşistleri, komünistleri asmak gerekir. Devam et Onbaşı!

ONBAŞI : Kafasını kaldırıp bizi görünce şaşırdı. Hele çantasını arama için açtığına, yüzü kül rengine döndü. Çantadan birkaç kitap çıkarınca, çamaşırların arasına yerleştirilmiş bir el bombasını görmeyeyim mi? Silahımı çekerek, hemen ellerini çantadan çıkarıp, başına götürmesini söyledim. *(Arada Başçavuş izin kağıtları elinde içeri girer ve onları Binbaşı’nın önüne koyar)*

ASKER : Ben de hemen Başçavuşumu çağırmak için dışarı koştum komutanım...

ASSUBAY BAŞÇAVUŞ : Açık çantada bombayı görünce, ilk anda korktum; niye yalan söylüyeyim? Birşeyden haberi olmayan otobüs yolcularına, tek tek dışarı çıkmaları ve sıraya dizilmelerini söyledim. Hepsi elleri başında sıraya dizildiler. En sonra bu adamı çantasını kapattırıp, eline vererek dışarı çıkardım.

BİNBAŞI : Orada beklettiğin yolculara bir şey söylemedin mi?

ASSUBAY BAŞÇAVUŞ : Söylemez olur muyum komutanım. Adamın çantasında bomba bulunduğunu, onun yüzünden kendilerini beklettiğimi anlattım. Bunun üzerine hepsi birden adamın üstüne saldırdılar...

BİNBAŞI : Biraksaydın linç etselerdi; bir komünist eksik olurdu.

ASSUBAY BAŞÇAVUŞ: Ben de sizin gibi düşündüm. Bıraktım halk versin cezasını, ama adam kurnaz çıktı: “Yaklaşmayın yanıma, bombayı atarsam hepiniz benimle birlikte havaya uçarsınız!” diye bağırdı. Oracığa oturarak çantasını açtı. Bir anda çevresini saran kalabalık, korkup geri çekilerek hepsi otobüse koşuştular. Atik davranıp, silahlarımızı çekip, elini çantaya sokmasına engel olduk. Değil mi Onbaşı?

ONBAŞI : Öyle komutanım! Ondan sonra, önümüz sıra kuzu kuzu geldi...

BİNBAŞI : Elbette kışının korkusundan. Haydi Başçavuşum görev sizin; Onbaşıyla siz yakaladınız, siz ifadesini alınız. Bombacı anarşist Bağış Faziletli ile ilişkisini mutlaka itiraf ettirmelisiniz! İki yıldır yakalanamayan bombacı, bu heriften başkası olamaz. Nereyi bombalayacaktı? Kimlere suikast yapmayı planlıyor? Belki de askeri ihtilale karşı bir hareketi başlatma etkinliği içindedir. Her neyse, nasıl konuşturacağımızı siz bilirsiniz. Konuşmazsa beni çağırınız. Yıllar önce subay gazinosunda, çevresine subayları toplayıp komünist propagandası yapıyor, çevresine zehir saçıyordu. (*İhsan Erdemli'ye döner,*) Şimdi konuşma sırası bende arslanım. Hem ben konuşacağım, hem de seni konuşturacağım. (*Bir olayı anımsatır*) Generalliğimi bekleyemedin, çabuk elime geçtin. (*Bir tekme daha savurur*) Götürün gözüm görmesin. Sizler onu bülbül gibi konuşturmasını bilirsiniz. Ben Albayıma telefonla raporumu vereyim. (*Önündeki izin kağıtlarını görür, imzalar*) Bunu da şu gençlere ver akşamdan izine çıksınlar.. (*Sahne kararır*)

SAHNE 3

Mahkeme salonu ve öncekiler

BİNBAŞI : Sayın mahkeme heyeti, size herşeyi anlattım. Gerçekten bana gereksinim duyulmadı ve ilgilenmeme gerek kalmadı.

BAŞ YARGIÇ : (*Alaycı*) Yani bülbül gibi öttürüldü?

BİNBAŞI : Bir saat içinde herşeyi anlatmış; böylece bizim tahminlerimizin ötesinde, bir halk ihtilali hazırlıklarını yöneten şef olduğu ortaya çıktı. Meğer Bağış Faziletli sadece bu kişiden emir alan sıradan bir teröristmiş. Yazılı ifadesinde bütün yaptıklarını ve yapacaklarını tek tek açıklayarak altını imzalayıp Başçavuş'a vermiş. Ben de alıp, bir ek yazıyla birlikte tutukluyla ilgili yere teslim ettim...

BAŞ YARGIÇ : Anlaşıldı, tanık ayrılabilir. Gerekirse Assubay Başçavuşu da çağırıp, dinleyebiliriz. (*Binbaşı izleyici yerine geçer ya da çıkar. İhsan Erdemli'ye döner.*) İtiraflarınız önümde. Binbaşı'nın anlattıkları ve bu ifadelerinizi kabul ediyor musunuz?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır sayın Başkan, hayır asla kabul etmiyorum. Bir saat değil, tam altı saat boyunca aralıksız baskı ve işkenceyle kabul ettirilen itiraflar onlar.

SORGU YARGICI : Ya tanığın anlattığı yakalanma olayı?

İHSAN ERDEMLİ : Tanığın sahneye koyduğu benim yakalanmam ve kendisiyle karşılaşmama ilişkin olaylar, sadece kafasında çizdiği mizansendir. Tanık sandalyesine yemin ederek oturmuş olan bu kişi, daha karşılaştığımız an hakkımda karar veren, yani kafasında ürettiği suçları üzerime yıkarak beni buralara yollayan kimsedir...

SORGU YARGICI : Binbaşı'nın sana bir kastı mı vardı yani?

BAŞ YARGIÇ : (*İhsan'ın yanıtlamasına meydan vermez*) Binbaşı'nın bir cümlesine takıldım: “Genarelliğimi bekleyemedin, çabuk elime geçtin” dedi. Ne anlama geliyor bu?

Belli ki, sizi tanımış, ama tanımamazlıktan gelmiş. Görev başında bunu yapmaması, anlaşılabilir. Hatta gereklidir. Ancak bu söz irdelenirse, sizinle generalliğinde de olsa birgün karşı karşıya geleceğinizi vurguluyor sanki...

İHSAN ERDEMLİ : (*Acı acı güler*) Doğru efendim. Siz farkına varmasaydınız, ben bu söze dikkatinizi çekecek ve beş yıl önceki bir olayı daha sahneye getirecektim.

BAŞ YARGIÇ : Hayır sadece anlatmanızı istiyorum ve kısa olsun. Eminimki, ileride çok daha ilginç teatral sahneler yaşatacaksınız bize.

İHSAN ERDEMLİ : Yedeksubaylığımı yaparken, tanık kıdemli üsteğmendi. Aynı birlikteydik. Bozkurt kafalı ve başbuğcu olduğu için, karşı düşüncelere tahammülü yoktu. Sürekli tartışırdık. Kafasındaki tekdüze milliyetçilik yüzünden düşünce yelpazesi bomboştu, ama yenilgiyi kabul etmezdi...

BAŞ YARGIÇ : Bu nedenle, “subayları başına toplayıp zehir saçıyordu” diyordu ya sizin için. Tartışmaları geçiniz ve o sözü söyleten olayı anlatınız.

İHSAN ERDEMLİ : Efendim, askerliğimi bitirip, birliğimden ayrıldığım gün incelik yaparak, “hoşça kalınız” demeye gittim. Kalktı, kahve yaptı; karşılıklı içiyorduk.

“Bak Asteğmenim dedi gülerek, bir yıldır az tartışmadık. Bilgili insansın, seninle başa çıkamadım. Ben milliyetçiyim ve siz solcu komünistler bize “faşist” diyorsunuz. Ben bir gün, “faşist” bir general olacağım, sen de bir komünist dekan ya da rektör. Sıkıyönetim komutanı bir Türün Paşa olarak, gelip seni makamından bizzat alarak zindana tıkacağım. Aha buraya yazıyorum...”

SORGU YARGICI : (*Merakla*) Siz ne dediniz bu sözlere karşı?

İHSAN ERDEMLİ : Boz kurt, sözde şakayla, bana kan akan dişlerini gösteriyordu. Hemen kalktım. Ne diyebilirdim? Sen Türün Paşa olmayı kafana koymuşsun; umarım bir daha karşılaşmayız, diye söylenerek çıktım dışarı. Arkamdan attığı kahkahalar hala kulaklarımdan gitmiyor. (*alçak sesle*) Doğru söylüyor adam, umduğundan da çabuk eline geçtim...

BAŞ YARGIÇ : (*Düşünceli, notlar almaktadır*) Anlaşıldı, söz açıklığa kavuştu. Bu ifadenizi kabul etmediğinize göre, savunmanızı sürdürünüz.

İHSAN ERDEMLİ : Efendim, ben de bir devlet memuruyum ve yirmi yıldır, beni idam isteğiyle yargılayan bu devlete hizmet ediyorum. Sürekli kendimi yenileyerek hizmetimi büyüttüm. En dayanılmaz koşullarda çalışarak bilgi ürettim. Ben bilimsel bilgi üreten ve bu amaç uğrunda çalışan bir düşünce işçisiyim. Öğreniyor, yazıyor ve öğretiyorum. Bunları zaten baştan beri anlatmaya çalışıyorum. Kuşkusuz bir yurttaş olarak, ülkemin siyasi durumundan da kendimi soyutlayamazdım. Halkımın yararına olan bir devlet siyaseti ve sosyo-ekonomik biçimlenmeler elbette ki kafamı meşgul edecektir...

SORGU YARGICI : Kafanızda düşündüğünüz bu biçimlenmelere, yani siyaset ve yönetim biçimine düzeni değiştirerek, ihtilal yaparak mı ulaşacaksınız?

İHSAN ERDEMLİ : Sayın yargıç! Sizi tenzih ederim, ama lütfen tanık Binbaşı'nın anlayışıyla konuşmayınız. Yönetim değiştirmek bilinçli kullanılan seçmen oylarıyla olur. Kurulu düzenin kökten değiştirilmesi zorla, halk çoğunluğunun başkaldırıp iktidarı ele geçirerek, yani halk ihtilalleriyle gerçekleşir...

SAVCI : (*Sözünü keserek, öfkeli*) Sayın Başkan! Sanık hoşgörünüzü kötüye kullanarak, düşünceleri doğrultusunda açık propaganda yapıyor. Düzenin değiştirilmesi ve ihtilal yapılması gerektiğini söylemekten çekinmiyor...

BAŞ YARGIÇ : (*Sakin, otoriter*) Birden alevlenip söze karışıyor, üstelik söylenenleri saptırıyorsunuz sayın Savcı. Hocanın söyledikleri kitaplarda yazılı; siz hiç kitap okumaz mısınız? (*Savcı boynunu bükerek yerine oturur*) Siz devam ediniz!

İHSAN ERDEMLİ : Elbette söylediklerim kitaplarda yazılı efendim. Kurulu düzeni de yönetimi de kendi yararına, değiştirmek halk çoğunluğunun öz demokratik hakkıdır, o yapar. Ama maşa dururken, çıplak elle ateş tutulmaz ve tutulmamalıdır..

SORGU YARGICI : Yani? Açıklık kazandırınız.

İHSAN ERDEMLİ : Demokratik yollar varken, insan hakları ve bireysel özgürlüklere saygılı sosyal demokrasi olanakları varken, niçin sınıf ihtilalini benimseyeyim? Koşullar uygun değilse, bir sınıfın hakimiyetinden çıkıp öbür sınıfın hakimiyetine girmekle ülke insanının hiçbir kazancı olmaz.. Sonra siz de biliyorsunuz ki, küçük burjuva aydınlar ve öncü güç diye nitelenen öğrenci kesimiyle ihtilal mihtilal yapılmaz. Biz kim ihtilal yapmak kim? Kökenimiz köylü de olsa, işçi de olsa, aldığımız eğitim öğretimle burjuvazi ve onun devletinin hizmetindeyiz. Benim burada, ihtilali tutuşturacak bombaları taşıyan, sözde komünist bir örgüt lideri olarak yargılanmamın hiçbir mantığı yoktur, saçmalaktır...

BAŞ YARGIÇ : *(Durumu kurtarmak zorunluluğu içinde)* Altında imzanız bulunan ifadeleriniz ortada. Gerçeğin ortaya çıkması için yasal çerçevede bir yargılama yapılıyor; “mantıksızlık, saçmalık” sözcüklerini geri alınız!

İHSAN ERDEMLİ : Bağışlayınız sayın Başkan, o sözcükleri geri alıyorum. Önünüzde bulunan ifadelerin zorla ve işkenceyle yazdırılıp imzalatıldığını baştan söylemiştim...

BAŞ YARGIÇ : *(Rapor sorması beklenirken)* İnandığınız düşünce, saygı duyduğunuz kavramlar doğrultusunda erdemlilik gösterebilir, dayanıklı olur ve hiç konuşmayabilirdiniz. Oysa siz daha otobüsten çıkarıldığımızda, çantanızda bomba olduğunuzu söylemiş, çevrenizdekileri tehdit etmişsiniz.

İHSAN ERDEMLİ : *(O anı yaşıyormuş gibi)* Düşününüz efendim; inandırılmış ve kışkırtılmış, barut gibi bir yolcu topluluğunun karşısına çıkartılıyorsunuz. Hepsi saat başı durdurulup aranmadan, bıkmış usanmışlar. Askeri darbenin ilk günleri. İnsanlar çoluğuna çocuğuna, ailesine bir an önce kavuşmak; darbe günlerinin olumlu ve olumsuz yönlerini birlikte geçirmek için evlerine dönmek çabası içindeler. Ben işte bu bekleyişe ve hatta bu aramalara neden olanlardan biri gibi gösteriliyorum. Yalnız benim bindiğim otobüsün değil, diğer taşıtların yolcuları da gözü dönmüş durumda üstüme saldırıyorlar. Kendimi kurtarmak için rol yapmak durumunda kaldım...

SORGU YARGICI : Nasıl yani? Assubay’ın Binbaşı’ya anlattığı gibi mi?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır sayın Yargıç. Onun böbürlenerek söylediği gibi, beni ve kalabalığı silah filan çekerek durdurmadılar...

BAŞ YARGIÇ : Ya nasıl oldu?

İHSAN ERDEMLİ : Ben daha otobüsten inmeden Assubay yolcuları kışkırtmış. Ellerine geçirdikleri taş ve sopalarla küfrederek üzerime gelmeye başladılar. Çok korkmuştum. Assubay ve askerler onları engellemek için hiçbir girişimde bulunmamışlardı. Önce ne yapacağımı şaşırdım, ama çember daralıyordu. Sayın Başkan, insanın kafası ölüm-kalım anında olağanüstü bir güçte çalışıyor olmalı. Ansızın bir hareketle yere koyduğum çantayı açıp, askerlerin bomba sandığı nesnelere iki elime alarak doğruldum. “Bir adım daha atarsanız bu bombaları patlatırım, siz de benimle birlikte havaya uçarsınız” diye bağırdım. Assubay ve askerler kendilerini yere attılar, yolcuların kaçarak uzaklaştı ve bir kısmı araçlarına bindiler. Bunun üzerine elimdekileri çantaya koyup Assubay’ın yanına gittim ve beni karakola götürmelerini söyledim...

BAŞ YARGIÇ : “Askerlerin bomba sandığı nesnelere” diyorsunuz ve çantanızda bomba bulunduğunu kabul etmiyorsunuz. Oysa kanıtlar ortada; sizin parmak izleriniz bulunan üç adet el bombası var burada masanın üzerinde. *(gösterir)* . Bunlar insanı ipe götürür. Bir askeri darbenin gerçekleştirildiği günlerde; sıkıyönetim timlerinin adımbaşı araçları durdurup, aramalar yaptığı yollarda çantada bomba taşımak, akıl dışı bir davranış ve intihar demektir. Mahkeme heyetimiz anlattığınız herşeyi dikkate alacaktır. Ancak gerçeği, sadece gerçeği söylemelisiniz. İfadelerinizde görülen ihtilal planlarına benzeyen öykülerle mahkememizi yanlış yollara çekerseniz ayrıca ceza çekersiniz...*(Sorgu Yargıcının kulağına fısıldar)*

SORGU YARGICI : Nasıl yakalandınız? Karakolda neler oldu? Bir de sizden dinleyelim. Bu üç bombayı Binbaşı çantanızda nasıl buldu? Yoksa aynı otobüste bulunan bir terörist, yakalanmamak için dalgınlığınızdan yararlanıp, sizin çantanıza mı koydu? Siz dalgın dalgın sınav soruları hazırlarken, kaşla göz arasında bu işi yapabilir. Yanınızda kim oturuyordu, anımsıyor musunuz?

İHSAN ERDEMLİ : Anımsıyorum efendim; yanımda sekiz-on yaşlarında bir çocuk oturuyordu. *(Baş Yargıç baktığı dosyalarda bir kağıt çıkararak Sorgu Yargıcına verir ve kulağına birşeyler fısıldar)*

SORGU YARGICI : *(Elindeki kağıda bakarak)* Bombalar üzerinde sizin parmak izleriniz var. Ancak sizinkilerin yanısıra dikkatle silinmiş ve tesbiti güç parmak izleri bulunduğu kayıtlı uzman raporunda. Sizi uyutarak mı koydular acaba çantanıza?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır efendim. Ben otobüste ne uyudum ne de uyutuldu. Polisteki, yani 2. Şubedeki ilk sorgulanmamda da söylemişim; Binbaşı’nın kendisi koydu o bombaları ve bana maletti.

BAŞ YARGIÇ : (*Şaşkın*) Ne söylediğinizin farkında mısınız? İfadelerinizin hiçbirinde böyle bir kayıt yoktur.

İHSAN ERDEMLİ : Elbette olmaz. Ben ısrar ettikçe, bayıltıncaya işkence yapıyorlar. Ayıldığımda arzu ettikleri biçimde hazırladıkları ifadelerin altına imzalattırıyorlardı.

BAŞ YARGIÇ : Yani diyorsunuz ki olaylar ve mahkemeye sekiniz, tanık Binbaşı'nın anlattığı gibi değil. Çok dikkatli olunuz, söyleyeceğiniz herşey aleyhinize delil olabilir. Büyük komutanlardan bile bu davayla ilgilenenler var.

İHSAN ERDEMLİ : (*Acı acı gülümser*) Kuşku duymam sayın Başkanım. Askeri Konsey Başkanı Paşa Hazretleri bile ilgi gösterebilir. Çünkü Üniversitelerin anarşi yuvası olduğu ve genç öğretim üyelerinin teröristleri eğittiklerini yineleyip duruyor bildirimlerinde...

SORGU YARGICI : Yüksek kademelerdeki komutanlarla ilgili düşüncelerinizi kendinize saklayın. Siz yakalandığınız günü anlatmaya devam ediniz.

İHSAN ERDEMLİ : Peki efendim. Askerler ve Assubay çantamdaki bombaya benzeyen nesneyi görünce...

SORGU YARGICI : Yani çantanızda bombaya benzeyen bir patlayıcı bulunuyordu, öyle mi?

İHSAN ERDEMLİ : Hayır efendim, niye anlamak istemiyorsunuz? Patlayıcı diye herhanbir şey yoktu. Tıpkı el bombasına benzeyen üç doğal nesne! Onlar Binbaşı tarafından yok edildi. Gerçek kanıtlar ortadan kaldırıldı kuşkusuz...Çantayı açtığımda, Onbaşı onu görüp de, silahını bana çevirince kahkahayla gülmüştüm..

SORGU YARGICI : Otobüsten çıkarılışınızı bırakınız; iki kez dinledik. Karakola geçiniz. Her neyse o nesne, Binbaşı'ya açıklamadınız mı?

İHSAN ERDEMLİ : Elbette açıkladım. Şimdi de o annin uğursuz psikolojisi içindeyim.

O saatları yinelemek zorunda kalacağım için rahatsız oluyorum. (*Anlatmaya başlarken ışıklar yavaş yavaş kararır ve Binbaşı'nın odası aydınlanır*)

SAHNE 4

İhsan Erdemli, Binbaşı; daha sonra Assubay Başçavuş, Onbaşı, asker.

İHSAN ERDEMLİ : (*Olup bitenleri anlatıp, ifadesini bitirmenin rahathğı içinde soluklanır*) İşte böyle Binbaşım, olaylar bundan ibaret. Artık izin verin de gideyim. Yarın sınavlara yetişmem gerekiyor...

BİNBAŞI : (*İhsan'ı konuşturmak için yakınlık göstermekte ve değiştiği izlenimi uyarmıştır. Masanın üzerindeki bomba biçimindeki nesnelere eline almış ilgisiz oynamakta*) Gerçekten çok eğlenceli ve gülünç şeyler anlattınız. Biraz ağır, ama gerçekten bombadan farkı yok bunların. Görünüşleri tıpkı el bombası, şimdi bir asker çağırırsam künyesini okuyabilir. (*Kahkaha atar*) Hoca, demek kazılarda siz böyle şeylerle uğraşıyorsunuz? Nasıl geceleri de şakadan, yatağınıza böyle allı-boyalı bomba gibi kızlar geliyor mu?

İHSAN ERDEMLİ : (*Hafif gülümseyerek*) Yok canım, o kadar da değil! Biz çalışmalarımızı hiçbir zaman aksatmayız. Şaka ve eğlenceye yorgunluğumuzu gidermek için zaman ayırıyoruz.

BİNBAŞI : Demek öyle Profesör? (*Ayağa kalkar, dolaptan üç el bombası çıkarıp masanın üzerine koyar*) Bunlar eğitim bombaları, nasıl da tozlanmışlar! Bak, seninkilerle tıpatıp benzeşiyorlar; sahici gibi vallahi, doğrusu çok yetenekliymiş bunu yapan. (*Bunları konuşurken bir yandan da gerçek bir bez parçasıyla bombaların tozunu siliyormuş gibi yaparak, parmak izlerini temizlemektedir dikkatlice. İki yüzlü davranış içerisinde*) Biliyor musun Profesör, subay gazinosunda ne güzel günler geçirdik; kafa çeker, tartışırdık...

İHSAN ERDEMLİ : (*Umutlu*) Doğru, sizinle hep tartışırdık. Benim bütün düşünceler saygım vardır. Görüyorumki, sizde büyük değişimler var. Elbette o zaman genç bir üstegmendiniz. Kutlarım, doğrusu çok hızlı terfi etmişsiniz...

BİNBAŞI : Beş yıl içinde köprülerin altından çok sular aktı. Kıbrıs savaşına katıldım, oradaki başarılarım sayesinde iki terfi birden aldım. (*Yeniden bombalara döner, yapay bombayı eline*)

alarak) Görüyorsun ya nasıl da sizinkiyle aynı. Sıradan biri bunları bunları birbirinden ayıramaz. Tek fark ağırlıkları. *(Oyuna çevirir)* Sen de ayıramazsın, istersen bir deneyelim. *(Gülerek)* Haydi deneyelim, kapat gözlerini ve arkana dön, birbirine karıştırayım. *(İhsan ister istemez söylediklerini yaparken, kendisi çok dikkatli bir biçimde bombaları sıraya dizer)* Haydi şimdi buraya gel ve hangi bombaların senin olduğunu bul ve çöpe at. Haydi korkma gel!

İHSAN ERDEMLİ : *(Masanın başına geçer ve bombalara dikkatle bakarak ve hepsini elleyip iki elinde tartar. Korku ve heyecan içindedir)* Binbaşım ben askerliğimde bile bomba yüzü görmedim. Nasıl ayırayım bilmiyorum. Şu iki tanesi benim çantamdan çıkan sahte bombalar olabilir. *(Kenara koyar)* Şimdi bunları çöpe mi atacağım?

BİNBAŞI : *(İhsan ikisini birden eline alıp atmaya hazırlanırken, bağırır)* Kıpırdama Profesör! Onları yavaşça aldığın yere koy. *(Öbürü yavaşça masanın üzerine kor.)* Sen bizim torba götlü erlerden de manyakmışsın; gerçek bombaları ayırdın sahte diye! Attığın anda çöp sepetinin içinde birşey takılıp pimi çıkabilirdi. Koca binayı başımıza yıkacak, hepimizi öldürecektin be adam!

İHSAN ERDEMLİ . Ama Binbaşım ben nereden bileyim bombanın gerçeğini sahtesini?

BİNBAŞI : Sus, yeter konuşma! *(Korkusu geçmiştir, sakinleşip, yerine oturur)* Yahu Profesörsün; birisi yağlı boyadan dümdüz yüzey, öbürü tırtıllı. *(Üçüncü gerçek bombayı göstererek)* Yavaşça eline al da bak, haydi korkma, şöyle tut. *(Kendisi sahtelerden birini tutar, İhsan da öbürünü tutar aynı biçimde)* Gördün mü nasıl kabartılı?

İHSAN ERDEMLİ : *(Böylelikle üç sahici bombayı da ellemiştir)* Binbaşım benim silahla bombayla bir işim yok ki! Benim işim kalem kağıt ve kitapla..Nereden bileyim el bombasının özelliklerini, zihnimde ona ait bir izlenim, bir algıma yok...

BİNBAŞI : *(Değişmiştir, bağırır)* Yeter bee! Zaten siz o kaleminizle kitabınızla genç beyinleri zehirleyip anarşist, terörist yapıyorsunuz! Geç şöyle köşeye! *(Sahte bombaları tek tek çöp sepetine atar. Üzerine başka çöp ve kağıtlar atıp kapatıp yerine oturur, sigara yakar. yüksek sesle)* Askeer! *(Askerlerden biri girer ve selam verir)* Rahaaat! *(Masanın üzerindeki bombaları gösterir)* Nedir bunlar oğlum?

ASKER : *(İhsan Erdemli, olup bitenlerden hiçbirşey anlamamış şaşkın şaşkın onlara bakmaktadır. Asker yeniden hazrola geçer.)* Antipersonel el bombaları komutanım!

BİNBAŞI : Künyesini oku!

ASKER : Ağırlık : 600 gr., Çapı: 55 mm., Tahrip maddesi ağırlığı: 60 gr., Tahrip maddesi: TNT, Fünne tipi: gecikmeli, Atılma mesafesi: 30 m., Tesir yarı çapı: 15-20 m. komutanım!

BİNBAŞI : Aferin asker! Şimdi götür boşalt şu çöp sepetini! Assubay Çavuş ile Onbaşığı çağır gelsinler! *(Tamamıyla değişmiştir, şaşkınlığı hala üzerinden gitmemiş ve köşedeki sandalyeye çökmüş bulunan İhsan'a döner ve bağırarak)* Kalk ulan ayağa, kim dedi sana otur diye? Sen kendini ne sanıyorsun Profesör bozuntusu? Burası bir sıkıyönetim karakolu; Üniversitedeki odana mı benzettin yoksa? Karşında o kırtık öğrencilerin mi var sanıyorsun? *(Assubay Çavuş ile Onbaşı girerler)*

SAHNE 5

Öncekiler, Asssubay, Onbaşı

ASSUBAY : Komutanım bizi emretmişsiniz, bir olay mı var? *(Masanın üzerindeki bombaları görür, şaşkın)* Üç tane mi varmış çantasında? Aman Tanrım!

BİNBAŞI : *(Tamamıyla değişik, otoriter ve saldırgan bir tavır içinde)* Ne biçim arama bu? Herif çantasında üç bomba taşıyor, ama siz ellerine kelepçe bile vurmaktan yanıma sokuyorsunuz. Zincire vurun şu Profesör bozuntusunu! *(Assubayla Onbaşı alabildiğine şaşkın ve çaresiz İhsan'ı kollarından yakalarlar)*

İHSAN ERDEMLİ : *(Çırpınırken aralıksız konuşur)* Binbaşım ne bombasından sözediyorsun sen? Bu bombaları sen kendi ellerinle dolaptan çıkarıp koydun masanın üzerine. Beni dinleyip güldünüz, hak verdiniz. Üstelik bir de körebe oyunu oynattınız bana. Çantamdan çıkan o şeyleri çöpe attınız...

BİNBAŞI : (Öfkeli) Neler zırvalıyor bu Allahsız komünist? Hala da konuşuyor! (Bacaklarının arasına bir tekme atar, İhsan iki büklüm olur) Bir saattir bana masal anlattığı yetmiyormuş gibi hala konuşuyor. Askerlik yaparken beni tanıdığı için rüşvet bile teklif etti namussuz...

İHSAN ERDEMLİ : Yalan, yalan söylüyorsun! (Bağırır ve bağırırken oradakilerin hepsi birden tekme tokat vururlar. Sonra onu Binbaşı'nın çelik masasının ayağına, kelepçeli ellerini zincirle bağlarlar.)

ASSUBAY : (Sırtarak) Komutanım, siz çok kibar davranmışsınız anlaşılın. İfadesini götürüp biz alalım isterseniz.

BİNBAŞI : Sonra teslim ederim size. Şimdi şu bombaları alıp içeri götürün çantayla birlikte. Elinle tutma. (Çantadaki çamaşırları gelişigüzel çıkarıp masanın üzerine atar) Şunlardan biriyle tutun. Öbür odada bombalarla birlikte bütün eşyaları etiketleyin. Bana anlatmış olduklarınızı harfi harfîne rapor halinde yazınız. Bir saat içinde onu istiyorum. Haydi şimdi dışarıya çıkın. (Onbaşı çamaşır ve kitapları toplayıp çantaya kor. Assubay bir gömleğin yenisiyle dikkatli bir biçimde bombaları tutarak çıkarlar.)

İHSAN ERDEMLİ : (İniltiyle) Çok adi bir herifmişsin Binbaşı! Nasıl da değiştiğine inanmış, umutlanmışım...

BİNBAŞI : (Bir sigara yakıp karşısına geçer, zevkle dumanını yüzüne savurur) .iktım ananı senin profesör bozuntusu. Seni elimden artık allah bile kurtaramaz. Ne demiştin sana terhis olduğun gün? Korkudan sapsarı kesilmiş, kahveni bile içmeden odamdan kaçmıştım. Gördün mü Tanrı benden yana, senin gibi dinsiz-imansız komünisti işte böyle elime düşürdü. General olmamı bile beklemedi koca Tanrı, seni deliğe tıkmam için ben görevlendirdi, zehirini dışarıya akıtmayasın diye. (Çenesinden tutup sertçe yukarı kaldırır) O günü hatırlıyor musun orospu çocuğu? Söyle! (kalkıp gezinmeye başlar)

İHSAN ERDEMLİ : Orospu çocuğu sensin adi herif! Hatırlamaz olur muyum? Umarım o zamana kadar ülkeye gerçek demokrasi gelir ve Komünist parti de kurulur, sen havanı alırsın, demiştin...

BİNBAŞI : (Kahkaha atar) Ama senin değil benim dediğim oldu. Seni artık benim elimden hiçkimse alamaz. Sen Üniversitede Türk ve Müslüman çocuklarına komünistlik aşıyorsun. İşte bunun için Tanrı onlara yardım etti; seni bana denk getirdi, benim ellerime teslim etti. Çünkü senin cezalandırılmanı istiyordu. Bir yıl boyunca da askeri öğrencileri kafalarına komünist tohumları ekmeğe çalıştım. Yaptıkların tuttuğum dosyada tek tek yazılı. Seni izletmişim öğrencilerime; onlar Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar müslüman çocuklardı... (hırslı hırslı dolaşır) Senin yedi sülaleni .ikeceğim Evet, sıkıyönetim komutanı değilim, ama bu bölgenin yüksek bir yetkilisiyim. Bölge sıkıyönetim komutanı, bir dediğimi iki etmez; istediğimi darağacına gönderir, istediğimi oradan indiririm...

İHSAN ERDEMLİ : (Çaresiz, murıltıyla) Senden herşey beklenir alçak herif!

BİNBAŞI : (Kahkaha atar) Alçak mıyım yüksek miyim? Onu çok yakında öğreneceksin. El bombalarının senin çantandan çıkmadığını asla ispat edemeyeceksin. Assubay, onbaşı, asker üçü de gördü. Üstelik onları enayice elledin, evirdin çevirdin. Parmak izlerin üzerinde kalıp gibi duruyorlar! (Kahkahayı sürdürür)

İHSAN ERDEMLİ : Binbaşı! Sen, Türk ordusunun yüzkarası!

BİNBAŞI : (Hızlı bir tekme savurur) Sus ulan Allahsız! Senin gibi komünistleri ben...Ağzımı bozdurma! Seni ipe yollamak için ne gerekirse yapacağım. Öyle ifadelere vereceksin ki, bir gün tanyeri ağardığında, boynuna sicim geçirilecek, güneşi bile göremeyeceksin.

İHSAN ERDEMLİ : Alçak herif, başaramıyacaksın bunu!

BİNBAŞI : Hem de nasıl başaracağım, göreceksin! .ötüne cop sokturacağım, o yetmezse seni askerlere .iktireceğim ulan. Ben de karşına geçip yüzüne işeceğim.

İHSAN ERDEMLİ : Yazık şu ülkeye! Yazık şu devlete, senin gibi hasta insanlara maaş veriyor, terfi ettiriyor! İnsanları ölüme göndermekten zevk duyuyorsun. Eğer bir ordu komutanı olsaydın, ihtiras ve kaprislerin yüzüden...

BİNBAŞI : *(Keser, cümleyi tamamlar)* Doğru senin gibi komünistleri yoketmek için bir orduyu bile harcarım...

İHSAN ERDEMLİ : Hastasın sen Binbaşı, hasta!

BİNBAŞI : Orospu çocuğu konuşma fazla. Sinirlerimi bozma, vururum seni. *(Tabancasını çıkarıp, dişlerini sıkarak İhsan'ın şakağına dayar)* Tetiği çekersem öbür dünyayı boylarsın. Kimse bana bişey demez. Karşı geleni, dur emrine uymayanı vurma yetkim var. Ama öldürürsem, çabuk kurtulursun, öyle şey yok! *(Tabancasını kılıfına kor)*

İHSAN ERDEMLİ : Doğru senden herşey beklenir; vurabilir, öldürebilirsin.

BİNBAŞI : Hah şöyle, yola gel! Neler yapabileceğimi ve gücümü kabul et. *(Yeniden çenesine ya da sakalına yapışır)* Komünist profesör bozuntusu! Sen kendi ayağınla geldin bana. Seni yok etmek benim en şanlı görevim olacak..*(Tekme atar)*

İHSAN ERDEMLİ : Binbaşı, elleri bağlı bir insanı tekmelemek, ezmek hoşuna gidiyor. *(Gelişigüzel bir psikolojik çözümlemeye girişir.)*İşlediğin bir suçun kompleksini taşıyorsun. *(Etkilendiğini görünce üstüne gider, birşeyler anımsamaya çalıştığı anlaşılır)* Birgün bu suçun karşına dikilip seni ezeceğinden ve yükselmene engel olacağından korkuyorsun, değil mi Binbaşı? Hayır, evet sen benden korkuyorsun, benden!

BİNBAŞI : *(Birden bir panik havasına kapılır)* Onu başaramıyacaksın, asla yapamıyacaksın bunu...

İHSAN ERDEMLİ : *(Sorunu henüz çözememiştir, birden sorar)* Neyi yapamıyacağım Binbaşı?

BİNBAŞI : *(Soruyu duymamıştır, ama bilinçsizce verdiği yanıtı ve İhsan anlamıştır)* O tanıklığı yapamıyacaksın. Öbür ibneyi ortadan kaldırdım, sıra sana geldi. *(Birdenbire silkinir, kendine gelmiştir bağıırır)* Başçavuş, Onbaşı, asker! Gelin buraya, alın götürün şu herifi! Yoksa beynini dağıtacağım *(Üçü de içeri girerler ve İhsan'ın zincirini çözüp, tekme tokat sürükledikleri sırada)* Hangi örgütün başında? Bombaları kime götürüyor? İhtilali hangi eylemlerle ve nerede başlatacağını öğrenin! Bu bombalar mutlaka ihtilal kıvılcımı olacaktı. Bunu öğrenmeden ölmesini istemiyorum namussuzun. Şimdi beni katil yapacak..*(Ötekiler karga-tulumba İhsan Erdemli'yi çıkarırlar. Işıklar kararır ve mahkemeye dönülür)*

SAHNE 6

Mahkeme salonu, öncekiler

İHSAN ERDEMLİ : *(Heyecan içinde titremekte ve başı öne eğiktir)* Sayı Başkan, sayın mahkeme heyeti! Hasta bir adamın eline düşmüştüm. *(Oradakiler başlarını çevirerek, gözlerini dikerek Binbaşı'yi ararlar ama sessiz sedasız çıktığı anlaşılır. Anlaşılmaz mırıltılar)*

BAŞ YARGIÇ : *(Masaya tokmağını vurarak)* Susunuz! Mırıltıyı kesip savunmayı dinleyelim. Devam ediniz lütfen!

İHSAN ERDEMLİ : Anlattıklarım belki eksik, ama hepsi gerçek. Binbaşının kafasında çizdiği mizansen bana kabul ettirmek için için yapılan maddi ve manevi işkenceleri tek tek anlatamam burada. Garip olan yüksek komutanlara kendisini öylesine sevdirmiş ki, Binbaşı'ya açılmayan kapı yoktur. Korkarım bugünlerde sayın mahkeme heyetinin de kapısı çalınacaktır.

BAŞ YARGIÇ : *(Savcı'dan sorgu yargıcına ulaşan bir not üzerinde fısıldaşırlar)* Orasını karıştırma. Belki de çalınmıştır bazı kapılar..

İHSAN ERDEMLİ : Sayın başkanım o zaman, çok dikkatli olmalısınız.

BAŞ YARGIÇ : *(Endişeli gözükmemektedir)* Siz bizi düşünmeyiniz. Dikkatimizden kaçmayan bir durum var. *(Elindeki kagıda birşeyler not ederken)*Sayın sorgu yargıcı siz devam ediniz.

SORGU YARGICI : *(Önündeki notları okuyarak)* Binbaşı'ya "suçluluk duygusu içindediniz" dediğinizde, anlayamadığımız –elbette biz de anlayamadık- bir tepki aldınız. Bunun üzerine siz "benden korkuyorsun Binbaşı" deyince, galiba şöyle konuşmuştu: "Onu asla yapamıyacaksın! Öbür ibneyi ortadan kaldırdım, sıra sana geldi!" Ne demek bu? Kimi ortadan kaldırmış?

BAŞ YARGIÇ : Bu sizin tanıdığımız biri olmalı ki, böyle bir tepki verdi.

İHSAN ERDEMLİ : “Benden korkuyorsun Binbaşı!” diye bağırمام, bir psikolojik çıkıştı. Ama korkunun gerçek olduğu kanısı uyandı bende, aldığım tepkiden dolayı. Elbette ki açıklama yapmadı. Bilinçsiz bir itiraftan ardından beni tekme-tokat konuşturma odasına gönderdi. Çok düşündüm o anda çözemedim. Neden beni yükselmesine engel görüyordu? Bir süre, sadece bir psikopatik hezeyan olarak değerlendirdim bu davranışını...

SORGU YARGICI : Peki daha sonra çözebildiniz mi? Kimi ortadan kaldırmış olabilir ve niçin?

BAŞ YARGIÇ : Bakınız, elimizde Binbaşı ile ilgili dosya var elimizde; üstün başarılı ve temiz sicilli bir subay. Üstelik savaş madalyalarına sahip bir subay. Bu dosyanın içinde ilginç bir gazete keşiği buldum; bir haber ve Binbaşı'nın adı geçiyor. Sözkonusu olan, iki ay önce Binbaşı'nın bir geçici görevi. Teröristlerle sıcak çatışma sırasında Binbaşı'nın birliğinde görevli bir kara assubay çavuş şehit edilmiş. Yapılan açıklamaya göre teröristler yakalanamamış. Açıklamayı yapan bizim Binbaşı...

İHSAN ERDEMLİ : (*Merakla*) Assubay'ın adı nedir sayın Başkan, Adil Aktan mı?

SAVCI : (*Yine öfkeyle ayağa kalkar*) Sayın Başkan, devamızla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir haberin araya girmesinin nedenini anlayamıyorum. Sanığın da kendisini yargılayan makama böyle bir soru sormaya hakkı yoktur.

BAŞ YARGIÇ : (*Fazla önemsemez, dosyaya bakarken*) İlgisi vardır ki üzerinde duruyoruz efendim. Sanığın da açıklanmasını istediği ve anlayamadıklarını sormaya hakkı vardır. (*Sanığa dönerek*) Dediğiniz adı taşıyor Assubay. Kendisini tanıyor musunuz?

SORGU YARGICI : Yoksa, “çözdüm” dediğiniz olayla bir ilgisi mi bulunuyor?

İHSAN ERDEMLİ : Galiba, evet demek zorundayım sayın Başkanım.

SORGU YARGICI : Galiba ile olmaz, soruyu tam ve açık yanıtlayınız..

İHSAN ERDEMLİ : Bu isim çözdüm dediğim olayın adamına ait. Askerliğim sırasında öğrencim olmuştu.

BAŞ YARGIÇ : Belli ki bu olay içinüz arasında, içinüzü de ilgilendiriyor. Sizi dinliyoruz.

İHSAN ERDEMLİ : (*Tereddüt içinde*) Burada, değerli mahkemenizin önünde olayı tümüyle ayrıntılamaktan utanç duyarım. Ama yasalar bunu istiyorsa bir gizli celse talep ediyorum. Yoksa, tek cümle olayı açıklamaya yeter sanıyorum: Beş yıl önce, bir karargah odasında uygunsuz bir ilişkiye tanık olmuşum. (*susar*)

BAŞ YARGIÇ : Olayı değerlendirip hukuksal sonuç çıkarabilmemiz için tüm ayrıntıları dinlemek zorundayız. Talebinizi kabul ediyoruz: Gizli celsede sizi dinleyeceğiz. (*Elini kaldırarak söz ister*) Bir talebiniz mi var?

İHSAN ERDEMLİ : Sayın Başkanım, kendimi iyi hissetmiyorum. Savunmama devam edebilmem için bir saatlik ara talep ediyorum yüksek heyetinizden. Ayrıca savunmam içinde sıraya koymam ve yenilerini saptamam gereken sahneler var. Bu sahneler ve sahnelerde sergilenecek olaylar ile kişiler benim suçsuzluğumu kanıtlayacaklar. Onlara da hazırlanmalıyım..

BAŞ YARGIÇ : Pekala, Mahkeme heyeti ve sanık dışındakileri dışarı alalım lütfen, gizli celse başlayacaktır. (*Dinleyici ve tanıklar çıkarılarken ışıklar kararmaya başlar*) Celse bitince bir saat ara verilecektir... (*Gizli celse loş bir ışıktaki pandomimayla gerçekleşebilir*)

BÖLÜM II

-Müze bahçesinde ayaküstü semineri-

SAHNE 1

Bir müze bahçesinde heykel parçaları, yazılı yazısız kaideler, yazıtlar antik keramik parçaları arasında İhsan Erdemli, Bayan Profesör, Baş Asistan, arkeoloji öğrencileri ve uzmanlar ayaküstü seminerinde

BAYAN PROFESÖR : Her cumartesi olduğu gibi, haftalık kazı çalışmamızın çok kısa bir özetini geçmemiz gerekiyor, bu ayaküstü seminerinde. Her uzman kendi bilim dalıyla ilgili buluntuların değerlendirmesini yapacak. Posta başı öğrenciler buluntuların nerede ve nasıl ortaya çıkarıldığına dair kısa bilgiler vercek. (*Sevinç içinde*) Ama hepsinden önce ben, dün yaşadığımız olağanüstü günün buluntusu olan Afrodite heykeli üzerinde hemen konuşmak istiyorum.

İHSAN ERDEMLİ : (*Şakacı*) Haklısınız Hocam, olağanüstü bir gündü. Ama ne yazık ki, dünü olağanüstü kılan olağanüstü buluntunun, olağanüstü şölenini göremedik! Gelenek bozuldu mu yoksa?

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) Şölen isteriz. Şölen ne zaman? Şööölen! Şöööleen?

BAYAN PROFESÖR : Tamam tamam çocuklar şölen bu gece ve ben çerkez tavuğu yapacağım. (*İhsan Erdemli'ye dönerek*) Her ziyafet için, hemen hemen herkes birşeyler yaptı, ama uzmanımız hala ne yapacağına karar veremedi..

BİRKAÇ SES : O, her akşam bir şaka düşünmekten karar veremiyor...

ASİSTAN : Ama her öğünde bir farklı salata yapıyor.

BAYAN PROFESÖR : Salata bir yemek çeşiti sayılmaz Türk mutfağında. O iştah açıcı...

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) İsteriz, İhsan beyden bu gece yemek isteriz

İHSAN ERDEMLİ : Kabul bu gece bir değil, iki çeşit yemek yapacağım. Ama adlarını söylemeyeceğim, sürpriz olacak!

BAYAN PROFESÖR : Umarım sana güvenerek aç kalmayız.

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) Biz ona güveniyoruz!

İHSAN ERDEMLİ : Sağolun arkadaşlar. Yapacağım yemekleri hepinizin seveceğini umuyorum. Kimseyi de aç bırakmam. Ancak Hocamızın rakıyı birkaç şişe artırması gerekecek, çünkü yemeklerim çok rakı içirtir.

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) İsteriiz, bolca rakı isterrriz!

BAYAN PROFESÖR : (*Ciddileşir, Afrodite heykelinin önüne geçer*) Tamam çocuklar! Önce biraz bilgi isteyelim. Kafalarımızı doyuralım önce. Dün gerçekten kazı alanında olağanüstü bir önemi olan saatlar yaşandı. Kime ait olduğu bilinmeyen başsız bir kadın heykeli (*Onu gösterir*) bulundu Selda'nın açmasından. Bir sevinç yaşadık. Aradan 2 saat geçmeden aynı yerden yine başsız bir kadın heykeli daha çıkmasın mı? Bu kalkanlı Afrodite heykelinin bulunuşu Arkeoloji dünyasına yeni bir katkıdır. Ayrıca, her yıl kazımıza yüklüce parasal katkıda bulunan Amerika'daki "Side Sevenler Derneği" başkanı ve "Washington Post" gazetesi genel yayın müdürü Mr. Friendly'nin kazımızı onurlandırması, heykelin çıkarılışını filme alması önemli bir olaydı. (*İhsan'ın suratı asılır, diğerleri ona bakar*) Birinci kadın heykeli, gördüğünüz gibi, yumuşak kıvrımları, klasik özentisi hatlarıyla ve elbisenin vücuda yapışmış ıslak görünümü İmparator Hadrianus zamanını anımsatıyor. Alçak kaidesindeki, yani plinth'teki yazıt henüz çözülmedi...

İHSAN ERDEMLİ : Doğru Hocam henüz çözülemedi, çünkü oldukça silik. Ancak yazıttaki harflerin genel özelliklerinden, Hellenistik döneme tarihleyebiliriz.

BAYAN PROFESÖR : (*Ansızın öfkelenir*) Hayır efendim hayır, asla olamaz. Kesinlikle Roma İmparatorluk dönemine ait heykel, 2.yüzyıl. Biraz daha dikkatli konuşunuz lütfen ve heykeli tarihlemeyi de bana bırakınız.

İHSAN ERDEMLİ : (*Sakince, kaidedeki harflere dokunarak*) Yazıtta kullanılan harflerin Hellenistik özellikler taşıdığını kesinlikle söyleyebilirim. Şu Sigma, Mü, Nü, Theta, Kappa'ya bakınız...

BAYAN PROFESÖR : (*Ayağını yere vurarak yüksek sesle*) Hayır efendim hayır, olamaz. (*Ciddi*) Uzman bey, haddinizi biliniz!

İHSAN ERDEMLİ : (*İnadına sakin*) Efendim, uzman diyorsunuz, ama söylediklerime inanmıyorsunuz. Ben heykelden değil, yazıttan sözediyorum. Her ikimiz de haklı olamaz mıyız yani? (*Oradakiler şaka sanıp gülerler*)

BAYAN PROFESÖR : (*Öfkesi inmiş, biraz şaşkın*) Nasıl yani?

İHSAN ERDEMLİ : Yani heykel 2.yüzyıla ait, ama altındaki şu iki satırlık henüz okunamıyan yazıt ise İ.Ö. 2 ya da 3.yüzyıla...

BAYAN PROFESÖR : (*Diğerleri gülmeyi sürdürünce, gülmeye katılır*) Hoca yine şaka yapıyorsun. Gülmeyelim çocuklar, bilim ciddiyet ister. Şakayla karışık bilimsel çalışma yapılmaz, değil mi? Şimdi söyleyiniz bakayım; heykel İ.S. 2.yüzyılda yontulmuşsa, yazıtı nasıl 4 yüzyıl önce yazılmış olur? Üstelik kaidesi de ayrı değil.

İHSAN ERDEMLİ : (*Çok ciddi, ama bilmece gibi konuşmayı sürdürür*) Asla şaka yapmıyorum efendim. Ben heykelin yazıtı, heykelden dört yüz yıl önce yazılmış, gibi saçma bir iddiada bulunmadım.

BAYAN PROFESÖR : Senin söylediklerin başka ne anlama gelir yani?

İHSAN ERDEMLİ : Klasik ve Roma heykelleri konusunda büyük otoritesiniz, ancak diğer alanlara da sarkıyorsunuz. Hepsini bilmek zorunda değilsiniz. Şimdi söylediklerimin ne anlama geldiğini açıklayayım. Ben Çankırı'nın Eskipazar ilçesine bağlı bir köyde çok önemli bir yazıt bulmuştum. İmparator Kommodus'un 1.85m. yüksekliğinde bir heykel kaidesiydi. Bu heykel kaidesi tam 350 yıl sonra Bizans İmparatoru Justinanus'un bir fermanı için kullanılmış...

BAYAN PROFESÖR : (*Önemsizmiş gibi*) Tamam anlaşıldı; bir kaç yüzyıl önceki heykel kaidesi, devşirme mermer yazıt malzemesi olarak kullanılmış...

İHSAN ERDEMLİ : Evet aynen öyle, heykelin plintindeki iki-üç satırlık silik yazıtın heykel ile hiçbir ilintisi yoktur ve Hellenistik çağa ait...

BAYAN PROFESÖR (*İkna olmuştur*): Afrodit heykeline gelince: Duruş biçimi, kalçadan aşağı dolanmış himatyonu ve düzgün vücut oranlarıyla heykelimiz, Louvre Müzesindeki Melos Afrodit'inin bir tekrarıdır. Şimdiye tek Paris repliği bu tipin tek temsilcisiydi, şimdi Perge Afrodit'i ikincisi oldu. Tanrıçanın sağ elinde tuttuğu kalkan üzerindeki yazıtta göre, heykeli Klaudios Peison yaptırmış...

BAŞ ASİSTAN : Hocam, aşk ve güzellik tanrıçası olarak bilinen Afrodit'in, Athena ve Artemis gibi bir savaş aracı taşıması acaba nasıl açıklanır?

BAYAN PROFESÖR : (*Sıkıntılı*) İlginç bir soru, hiç düşünmemiştim. Bu konuyu araştıracağım.

İHSAN ERDEMLİ : (*Araya girer*) Kalkanın bir savaş aracı olduğu doğru, ancak saldırmak için değil savunmada kullanılır. Demem o ki, Tanrıça güzelliğini ve iffetini saldırgan tanrı ve yarı tanrılardan korumak için kalkan kullanıyor olabilir. (*Herkes güler*)

BAYAN PROFESÖR : Herşeye şaka karıştırırsın, ama mantıklı. Yine de soruya yanıt olarak sunmak için kanıt gerekli...

İHSAN ERDEMLİ : (*Gülerek*) Doğrusunuz dipnotlar geçmek gerek. (*Gülenlere*) Niçin gülüyorsunuz? Doğru söylüyorum. Bir bilimsel yazı hazırlarken, düşüncelerinizi destekleyici alıntılar yapmalısınız tanınmış araştırmacılardan. Ama dikkat haa! Aldığınız yazarın adını, yapıtını ve sayfasını mutlaka yazmalısınız. Yoksa aşırı olmuş olursunuz. (*Gülmeyi sürdürürler*)

BAYAN PROFESÖR : (*Kızgın*) Yeter çocuklar, iyice civıttınız! (*İhsan'a*) Hoca seninle de bu akşam bazı özel konularda konuşmamız gerekecek! (*Sessizlik, az durur.*) Nerede restoratör arkadaşımız? Parçalar halinde çıkan Afrodit'i ayağa kaldıran o. Kendisi biraz bilgi versin. (*Restoratör koşarak girer*)

SAHNE 2

Restoratör ve diğerleri

RESTORATÖR : Bağışlayınız efendim geciktim. (*Oldukça heyecanlı*) Az önce depodaki parçalar arasında bir parmak buldum. Elime alıp, Müzenin heykel salonunu dolaşım. Meğer parmak Herakles'inmiş; eline takıverdim, kirp diye yerine oturdu. (*Herkes güler*)

BAYAN PROFESÖR : (*Alkışlayınca diğerleri de katılır*) Bravo, bravo! Aferin sana! Böylece tam on yıl önce Perge'nin sütunlu caddesinde bulunmuş olan Herakles'in son parçası da yerine konuldu ve heykel tamamlandı. Şimdi bize Aphrodite'nin restorasyonunu anlat bakalım.

RESTORATÖR (*Heykelin başına geçer*) : Peki efendim. Aphrodite heykeli, 8 numaralı kazı mekanında 14 parça halinde bulundu. Bu parçalar sol el dışında birbirini tamamlayarak torso ile birleşebiliyordu. Bir gün içinde birleştirip yapıştırdım ve heykel ayağa kalktı. İnce gözenekli mermerden yapılmış heykelin plinthle birlikte yüksekliği 1.94 m. Restorasyon çalışmasında yeni

yapıştırıcı denedim. Araldit adını taşıyan bu madde Akemi'den daha etkili. Yapıştırılan parçalar bir-iki saat içinde aslı kadar sağlam oluyor.

BAYAN PROFESÖR : Bakalım mozaikler üzerinde çalışan arkadaşımız neler anlatacaktır?

MOZAİKÇİ ARKEOLOG : Efendim mozaikli cadde dükkanların önünde sürüyor. İççe dairelerin çevresini saran kare köşelerine bitki motifleri yerleştirilmiş. Yeni açılan mozaikli tabanın temizleme işi çok ağır yürüyor; bir-iki işçi daha rica ediyorum efendim. Az daha unuttuyordum; dairelerden birinin ortasındaki dikdörtgen levhanın içinde bir yazıt bulunmaktadır. İhsan bey onun üzerinde çalışıyor, sonucu bilmiyorum.

İHSAN ERDEMLİ : Tam sonuca ulaşmak üzereyim. Yazıtta Erken Bizans valilerinden birinin döneminde mozaikli caddenin onarım gördüğü anlatılıyor. Kullanılan bazı siyasi kavramlar ve dil özelliklerinden yazıtı 5.yüzyılın ikinci yarısına, Erken Bizans dönemine tarihlemek olanaklı. Valinin adını *Prosopography*'den bakıp bulmam gerekiyor. O zaman 5-10 yıllık bir farkla onarım tarihini kesinleştiririz...

BAYAN PROFESÖR : (*Sözünü keser, saldırgan*) Politika konuşarak ve bazı kişileri eleştirerek vakit geçireceğine otur yazıtlarını çöz. Gazeteler yazı yazacağına, yazıt üzerine çalış. Bırak ülkeyi politikacılar yönetsinler...

İHSAN ERDEMLİ : (*Yersiz saldırıya öfkelenir*) Hocam şu anda haftalık kazı çalışmalarını tartışıyoruz. Yazıtı çözdüm. Kesin tarih için bakacağım kitap burada yok, onun için İstanbul'a mı uçayım? Lütfen şimdi demogoji değil, arkeoloji yapalım. Benim politika filan da yaptığım yok. Onu yapsaydım şimdi seçmenlerimin arasında olurdu. Ya da parlamentoda...

BAŞ ASİSTAN : (*Araya girer havayı yumuşatmak için*) Parlamenter olsan ne yapardın ki? Orada kimsenin birşey yaptığı yok. (*Profesörle birlikte herkes güler.*)

İHSAN ERDEMLİ : Haklısın. Ama şu anda Mecliste olsaydım, ya hemen istifa eder, ya da azınlık hükümetini düşürecek bir yol bulmak için çaba harcardım...

ORADAKİLER : (*Toplu halde*) O niye o?

İHSAN ERDEMLİ : Niye olacak? Korkunç bir anarşik ortam içindeyiz. Mal, can güvenliği kalmamış. Anarşiyi pompalayan çıkar çevreleri, sağcı ve solculara silah satıp birbirlerini kırıdırıyorlar. Bir yanda çeteler, öbür yanda solu silmek için sağ silahlandırmaktan çekinmeyen bir azınlık hükümeti. Koltuğuna sıkı sıkı yapışmış bir Başbakan...

BAYAN PROFESÖR : Haklısın ya arkadaşım, sen bunları konuştuğça başına dert açıyorsun. Bu düşüncelerini kendine sakla, dışa vurma. Zaten yemekten önce bir uzunca konuşmamız gerekecek başbaşa..

İHSAN ERDEMLİ : Hayır efendim hayır, başbaşa konuşmamız gerekmez bu konuları. Semineri bozmak istemiyordum. Ama iki kere ısrarla benimle özel konuşmaktan sözettiniz; ben de diyorum ki kapalı kapılar ardında değil, burada konuşalım. Ben düşündüklerimi ortaya koymazsam, siz düşündüklerinizi dışavurmazsanız çözüm yolları nasıl bulunur Hocam? Zaten herkes susuyor, düşüncelerini kendine saklıyor, aslında düşünceler zincirlenmiş. Anarşi tırmanıyor; korkuyu ve dehşeti yaşıyoruz kör terör içinde. Öyle bir kamuoyu yaratıldı ki şimdi herkes askeri müdahale bekliyor.

BAYAN PROFESÖR : Elbette, terörü, anarşiyi ancak asker önleyebilir. Çünkü bizim halkımız için demokrasi lüks bir giysi. Onu giymesini bilemez, bilse de kullanamaz. Köylüler doldu, güzelim kentlerin sükuneti, havası bozuldu. Türedi zenginler ortaya çıktı, asalet kalmadı hiçbir şeyde...

İHSAN ERDEMLİ : Doğrusu siz de koyu bir muhafazakar politikacı gibi konuşuyorsunuz. Halkı küçümsediğiniz bir yana, askerin yönetimi ele almasını da gönülden istiyorsunuz. Üzülmeziniz çok yakında gelecektir. Gerekçeler tamamlanmalı, noksansız olmalı ki Amerika izin versin...

BAŞ ASİSTAN : Zaten bir süre önce Dışişleri Bakanı söylemişti: "CIA bizim içimize girmiştir."

İHSAN ERDEMLİ : Ekibimizin içine bile girmiş; örneğini biz yaşıyoruz, öyle değil mi? (*Onaylayıcı mırıltılar*) Hocanın bana öfkesi de bu yüzden, çünkü Mr. Friendly'yi eleştiriyorum...

BAYAN PROFESÖR : (*Sinirli*) Siz genç öğretim üyeleri Amerika'yı eleştirirsiniz, Amerikalıyı eleştirirsiniz. Side Dostları ve Mr.Friendly olmasa bu kazıyı zor yapardık. Üstelik adam arabasını bile kazıya bağışladı yıllar önce..

İHSAN ERDEMLİ : Doğru; Türkiye'ye geldiğinde kendisine hizmet vermesi koşuluyla. Ve her yıl, nedense kazılar yapılırken Türkiye'ye gelir. Böylece arabasıyla birlikte kazı sürücüsünü de emrine verirsiniz. Kazı alanlarında birkaç dilde "girmek yasaktır" yazılı levhalar bulunduğu halde, o rahatça girer. Bir buluntu çıktığında, benim bile fotoğraf çekmemi istemezsiniz, ama o filmini çeker, hatta yayınlar; memnun olursunuz..

RESTORATÖR : Geçen yıl Friendly'ye ben şoförlük yapmıştım. Tam onbeş gün gezdirdim. Ta Doğu Bayezid'e, Mazgirt'e götürdüm. Adamın km.lerce uzaklardan görüntü alan bir kamerası var.

BAYAN PROFESÖR : Ama hepiniz de bilmeden konuşuyorsunuz. Mr. Friendly, "*Malazgirt'ten Bu yana Türkiye*" adlı bir eser kaleme almış. Bunu tamamlamak için sık sık o tarafları geziyor. Adam Türk dostu, Türkiye hayranı! Önümüzdeki Pazartesi günü, Türk Tarih Kurumu Mr. Friendly'ye şilt verecek Türk tarihi üzerindeki çalışmalarından ötürü. Ayrıca Friendly Kurum'a, 17.18.yüzyıllara ait taşbaskı resimlerden oluşan bir kolleksiyon hediye edecek bu tören sırasında..

İHSAN ERDEMLİ : Bağışlayınız efendim, ben bay Friendly'nin Türk, Türkiye hayranı filan olduğuna asla inanmıyorum. (*Dalga geçer*) Side'de şato gibi bir ev alıp oturması da bu hayranlığından olsa gerek. Onun hakkında çevrede dolaşan, eski eser kaçakçılığını nasıl yürüttüğü dedikodularını, -elbetteki inanmak istemiyoruz- sizden başka duymayan yoktur. Kazı şoförü İbrahim'e sorunuz: Bay Friendly'nin her gelişinde ABD büyük elçisi kaç kez Ankara'dan kalkıp onu ziyarete geliyor? Evine kimlerin girip çıktığı, ağırlandığını Sideli komşuları çok iyi biliyor. Diplomatik pasaportlu bu kişinin zaten girmediği yer yok...

RESTORATÖR : İhsan beyin söylediklerine ışık tutar ve destekler özelliği olduğu için anlatmak istiyorum. Geçen yıl Van'da Hoşap kalesinin en yüksek yerinde, güneş battıktan sonra Mr. Friendly çıkardı kurdu telsizi; kulaklıkları taktı, dinledi dinledi notlar aldı. Sonra aldığı bu notları hızla konuşarak telsizden geçti. Bana da bir aptalmışım gibi davranarak, "Bayan Friendly hepinize selam söylüyor" dedi. Açıkça Sovyetler Birliği'ni, Orta Doğu'yu dinliyordu...

BAYAN PROFESÖR : (*Yenik ve zoraki gülererek*) Yahu, neredeyse adamı CİA ajanı ilan edeceksiniz...

İHSAN ERDEMLİ : Doğrusu bu. Bunu bile bile, hiçbir kural tanımadan bekleyen turist kalabalığının arasından çıkıp, kazı alanına dalan Mr. Friendly'yi bırakamazdım..

BAYAN PROFESÖR : (*Suratı asık*) Ben görmeseydim, neredeyse adamı kolundan tutup dışarı atacaktın. Ama o daha sonra elini uzatıp dostça davrandı. (*İhsan kafasını iki yana sallayarak tepkisini verirken, o konuyu değiştirerek üstüne gider*) Aklıma gelmişken söylüyeyim, sen ayrıca kazı işçileriyle de çok senli benlisin. Bir Hoca böyle davranmaz, bulunduğu yerin değerini bil, ağır ol... (*Öğrenciler arasında hafif homurdanmalar*)

İHSAN ERDEMLİ : (*Şaşkınlık ve öfke aynı anda*) Sizi anlamıyorum, nasıl böyle konuşuyorsunuz? (*Az durur, fakat yanıt vermesine engel olur*) 1950'lerden beri burada kazı yapıyorsunuz. Antik kalıntı ile ilgili yayınlar yapıldı. Buradan çıkarılan yüzlerce eser hakkında konferanslar verildi Üniversitelerde müzelerde...

ASİSTAN : (*Sözün nereye getirileceğini bilmeden*) Antalya müzesi Perge buluntuları sayesinde zenginleşti.

İHSAN ERDEMLİ : (*Kaldığı yerden sürdürür*) Peki söyler misiniz hocam? Kazı alanı çevresinde yaşayan halka, yıllardır kazınızda çalışmış ve çalışmayı sürdüren köylülere, bir kez olsun konferans ya da seminer verdiniz mi? Birşeyler öğrettiniz mi?

BAYAN PROFESÖR : (*Yüksek sesle gülererek*) Güldürme beni allah aşkına İhsan bey. Köylüler nasıl anlar bu konuları. Öğrencilerimiz zor kavıyorlar (*Oradakiler homurdanır*)

İHSAN ERDEMLİ : Ben sizi değil, siz beni güldürüyorsunuz! Bu insanlar, kazı işçilerimiz çocukluklarında antik kalıntının taşları, heykeller ve yazıtlar arasında saklambaç oynamışlar. Taş be taş, adım adım tanıyorlar antik kalıntıyı. Dün yaşlı işçilerden biri, "biz çocukken diye

anlatıyordu, büyüklerimiz bu heykeller ve insan kabartmaları için; ‘bunlar günahkar kullar olduğundan, Tanrı onları taşa çevirmiş’ derlerdi. Sevap kazanmak için onları kırardık, öyle söylerlerdi.” (*Şaşkın mırıltılar*)

BAYAN PROFESÖR : Bu kara cahillik değil de nedir? Hiç duymamıştım..

İHSAN ERDEMLİ : Elbette duymazsınız, onlarla konuşup dostluk kurmamışsınız ki. Sadece sizi evine davet eden bir iki varlıklı köylü aileyle ilişkiniz var; onları da ya kazı bekçisi ya da şoför yapmışsınız. Eğer siz ve sizden önceki kazı başkanı kazı yerinde onları eğitseydiniz; eskiden kendi arazilerinde kimlerin yaşadıklarını öğrenecek ve onlara ataları gözüyle bakarak antik kalıntıyı koruyacaklardı. Çok şey yapılması gerekmezdi sayın hocam: Her kazı döneminde, onların anlayacağı biçimde iki kez seminer ya da konferans verilseydi yeterli olacaktı bu bilinci kazanmaları için. İşte bu nedenle ben işçilerle konuşuyor, bazı bilgiler vermeye çalışıyorum. İnanınız, alınmasınlar, öğrencilerimizden daha meraklılar. Öğrenmek için can atıyorlar. Ne ilginç sorularla karşılaşıyorum bir bilerseniz...

BAYAN PROFESÖR : (*Yelkenleri inmiş*) Peki, peki seninle tartışılmaz. Haklısın hemen başlayalım. Gelecek haftaya Aksu Belediye salonunda konferans hazırlayalım. İlk konferansı sen verirsin. Bakalım kaç kişi gelecek? Kentin tarihinden, kazıların öneminden söz edersin...Şimdi seminerimizi sürdürelim. Kazı mekanlarına geçiyoruz, postabaşları haftalık raporlarını okuyacaklar. İşte geciken ekip de geliyor... (*Sahne kararır*)

-Arzu kızda bir Artemis sevinci-

SAHNE 3

Aynı yer. Öncekiler ve Arzu. Seminer bitmiş, kimileri bir taşın ya da heykel parçasının üzerine oturmuş ya da yaslanmış durumdadır. Gerginlik gitmiş, yorgun ama yumuşak bir ortam vardır müze bahçesinde.

BAŞ ASİSTAN : (*Arzu kalkıp yerinden kulağına fısıldar, gülerek Profesör’e*) Hocam, Arzu’nun size bir sürpriz haberi var. Söylemek için çırpınıyor, çok ilginç bir buluntuymuş!

BAYAN PROFESÖR : (*Heyecanlanır, diğerleri alkışlar*) Gerçekten yeni bir buluntu mu? Arzu, kızım neden bu sürprizi kazı alanında söylemedin?

İHSAN ERDEMLİ : (*Hafif gülerek*) Sürpriz ha? Umarım çok önemlidir. Bu durumda şölen iki akşam üstüste yapılacak!

ARZU : (*Sevinç ve heyecan içinde elindeki bez torbadan bir şey çıkarırken*) Evet efendim, hem de çok önemli. Bir şölene degecek kadar.. Ayrıca benim postamda çalışan beş işçiye de çifte gündelik istiyorum; onlara söz verdim efendim.

BAYAN PROFESÖR : (*Ciddi*) Ne buldun kızım? Çıkar bakayım. Küçük görüldüğüne göre...

ARZU : (*Sevinçten zıplayarak*) Bir şölen daha isteriz. Söz verin göstereyim

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) Bir şölen daha isteriz! (*Baş Asistan ile İhsan hoca birbirine bakarak gülerler*)

ARZU : Öyle bir şey buldum ki küçük fakat çok değerli. Küçük kaidesinde yazıtı var. Tanrıçanın adı bile yazılı. Ayy! Neredeyse söyleyecektim. (*Gülüştürler*)

BAYAN PROFESÖR : (*Daha da heyecanlı*) Küçük bir tanrıça heykeli mi, hangi tanrıça?

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) İsteriz, şölen isteriz!

BAYAN PROFESÖR : Durun bakalım, durun. Görmem gerek; bakalım degecek mi?

ARZU : Elbette değer efendim. Yazıtını İhsan beye gösterdim; İ.Ö. 7.yy.a tarihledi.

BAYAN PROFESÖR : (*İhsan’a sorar*) : Ne diyor bu kız allahaşkına? Doğru mu söylüyor?

İHSAN ERDEMLİ : Doğru yanı var hocam. Saat 1’e doğru Arzu bana geldi ve kağıda kopya edilmiş bir yazı gösterdi. Pamphylia lehçesinde yazılmış İ.Ö. 7.yüzyılın başlarına tarihlenebilecek harf özelliklerine sahip. Bir tanrıça adıydı. Ben sanmıştım ki, geçen hafta epigrafi konusunda verdiğim seminerle ilgili...

ARZU : Siz herkesi, şaka yaparak kandırırsınız. Ben de size oyun yaptım; anlattıklarınızı soruyormuşum gibi davrandım.

BAYAN PROFESÖR : (*Ciddi*) Kızım ver şunu bakayım, haydi aç.

ARZU : (*Kendine güvenli*) Hayır hocam! Şölen için söz veriniz, açayım. Hocam Perge Artemis'ini heykelini buldum, nasıl şölen vermezsiniz? Onbeş cm. Yüksekliğinde bir figürin...

BAYAN PROFESÖR : (*Çok heyecanlanmış*) Ne diyorsun sen Arzu? Haydi ver şunu! (*Kalkıp peşine düşer, herkes güler*)

ARZU : (*Taşların, kişilerin çevresinde dolaşırlarken*) Olmaz vallahi hocam! (*Oradakilere*) İkinci bir şölen istiyoruz değil mi?

ORADAKİLER : (*Hepsi birden gülerek*) İsteriz, ikinci şöleni de isteriz.

BAYAN PROFESÖR : Neden gülüyorsunuz ki? Eğer doğruysa çok önemli bir olay. Yazıtlı bir heykelcik, üstelik Perge Artemisi'nin. (*İhsan'a*) Hem Pamphylia alfabetisiyle yazılmış, öyle değil mi ?

İHSAN ERDEMLİ : (*Gülmek için kendini tutar*) Öyle efendim, doğru: Perge Artemisi anlamına gelen *Wanassa Preia* yazısıydı Arzunun bana gösterdiği.

ARZU : Üstelik efendim çok değişik, yarı saydam camı bir maddeden yapılmış. Toprağa öyle sıkışmış ki, parmaklarımla zorla söktüm. Fotoğrafını çektim, çizimini yaptım. (*Herkes susmuş onu dinlemektedir*) İşçilere çifte gündelik için söz verdim. Onlar da bana söz verdiler, kimseye söylemeyeceklerdi. Babama yazdığım mektupta bile anlattım. (*Torbadan çıkarıp yavaşça Profesör'e verir*)

BAYAN PROFESÖR : (*Elindeki heykelciğe ve kıza bakar; sonra gülmelerini boğmaya çalışan İhsan ile Baş Asistan'a bakar.Olayı hemen anlamaya çalışır*) Çok ilginç görünüşü var. Prehistorik havada bir figürin, ama...

RESTORATÖR : (*Eğilip bakar, öbürleri gülmeyi derece derece artırır*) : Hocaam, bu aralditten yapılmış. Meğer iki bin yedi yüz yıl önce araldit varmış da bizim haberimiz yok! Bunu İhsan bey yapmıştır mutlaka. Dün benden biraz araldit istemişti. (*Profesör dahil herkes kahkahalarla gülerken kız üzülmüş ağlamaya başlar*)

BAYAN PROFESÖR : (*İhsan'a dönerek*) Yine senin başının altından çıktı değil mi? (*Arzu'ya doğu türkü mırıldanır, diğerleri eşlik eder*) "Ay benim Arzu kızım Arzu kızım", "Gönlünde sızı kızım Arzu kızım" (*Ciddileşir*) Yeter, ağlama Arzu! Bu sana ders olsun. Perge Artemisi ve figürinler konusunda verilen bilgileri iyi almamışsın. Seminerleri, desleri iyi izlememişsin. Figürinler pişmiş topraktan yapılırlar...

İHSAN ERDEMLİ : (*Arzu'nun yanına gider, gönlünü alır*) Haydi Arzu bırak ağlamayı. Birgün sahibisini bulursun; böyle araldit kum karışımı değil, pişmiş topraktan ya da gerçek mermerden. Ha, ayrıca öyle bir daha, görevli olduğun kazı alanını terketme. O zaman ya böyle araldit ve kum karışımı heykelcik gömerler kazdırdığın alana, ya da -en kötüsü- topraktan çıkan buluntuyu kötü niyetliler yokeder. Bu şaka sana bir uyarıydı..

ARZU : (*Ağlaması durmuş burnunu çekerek*) Aşkolsun İhsan bey size, beni rezil ettiniz. Görürsünüz siz, öcümü alacağım; intikamım acı olacak! (*Herkes gülerken sahne değişir*)

SAHNE 4

Mahkeme salonunda geçen aşağıdaki diyaloglar sadece sesle verilir. Bir sonraki sahne hazırlanırken, arka plandaki hafif bir müzik eşliğinde geçiş sağlanacaktır.

BAŞ YARGICIN SESİ : Oynadığınız sahneler, oldukça ilginç; düşündürücü ve değişik bilgileri içeriyor. Ne varki, son komik sahne dışında savunmanıza katkıları pek görünmüyor. Özellikle Amerikalı Mr. Friendly! Sanırım bu kişiden basın sözetmişti.

İHSAN ERDEMLİ'NİN SESİ : Evet sayın başkan! Kuşkusuz tam tersi anlayışla, yani hocamızın onun hakkındaki görüşleri doğrultusundadır. Ancak o kişiden daha sonra da sözedeceğiz.

BAŞ YARGICIN SESİ : Olabilir. Anımsadığıma göre Türkiye uzmanıymış...

İHSAN ERDEMLİ'NİN SESİ : Öyle değerlendirildi efendim. İzin verirseniz, diğer sahneleri de sunayım. Traji-komik olaylar sergileyeceğiz burada. Bunlar da savunmamızın doğrudan kanıtları değil, ama kanıtları destekleyici ayrıntılar! Geçebilir miyim sayın mahkeme heyeti?

BAŞYARGICIN SESİ : *(Bir süre Savcı ve sorgu yargıcısıyla yaptığı anlaşılmasız fısıldaşma sesleri)*
Devam ediniz! Mahkeme heyetimiz, savunma kanıtlarınızı destekleyici ayrıntılarına hemen geçmenize izin vermiş bulunuyor..

**-Darbe gecesi ne mi yapıyorduk? Kapı arkasında balık avlıyor ve bir başbakan arıyorduk-
SAHNE 5**

Kazı evinde oturma salonu, birkaç koltuk ve sandalye. Arkeolojik buluntu parçaları, karton kutular, çantalar, kitaplar vb. Salona açılan iki ya da üç kapı. Biri Profesörün yatak odasının kapısı ve kapalıdır. Ancak seyirci renkli ve sönük ışıklı odada Profesörün yatakta yatmakta olduğunu görür.

İhsan Erdemli, Restoratör, Mozaikçi, Arzu, Bayan Profesör...

İHSAN ERDEMLİ : *(Elinde bir oltaya ile, Profesörün odasının kapısına bakan koltukta oturmaktadır)* Ohooo! Saat sabahın 3'ü olmuş çocuklar! Ben de oltamı deniz atmış, sabırla bekliyorum. Büyük hoca yatalı yarım saat oldu mu?

RESTORATÖR : Neredeyse kırk dakika oldu. Hocamız yatar yatmaz hemen uyur, öyle benim gibi iki saat yatakta dönüp durmaz..

MOZAİKÇİ : *(İhsan'ın önünden geçerken takılmamak için misineyi kaldırıp altından geçerken)*
Bu yaptığımız balık avı şakası doğru değil; inşallah kadıncağz korkmaz.

İHSAN ERDEMLİ : Yok canım, korkmaz o. İkinci Dünya savaşını Berlin'de yaşamış insan hiç korkar mı? Anlattığına göre, bu kent bombalandığında doktora tezini hazırlıyormuş. Bir bombalama sırasında sığınmakta, öylesine soğukkanlı ve korkusuzdur ki, herkes ölüm korkusuyla tiril tiril titrerken, o açmış kağıtlarını sakın sakın tezinin redaksiyonunu yapıyormuş. Yanında oturan Alman kadın, onun bu davranışından çılgına dönmüş ve "sen bu soğukkanlılığınla, buradaki insanların korkularıyla alay mı ediyorsun?" diye bağırıp üzerine yürümüş. Hemen toplayıp kağıtlarını, kalabalığın arasından başka bir bölüme geçmek zorunda kalmış...

ORADAKİLER : Ne soğukkanlılık yani!

MOZAİKÇİ : Kalabalık, kadının ne diye bağırıldığını anlasalardı onu linç ederdi vallah.

İHSAN ERDEMLİ : Evet doğru, zamanında orayı terkederek kurtulmuş...

ARZU : *(Birden araya girer)* Ama siz benim elimden asla kurtulamıyacaksınız hocam. Cumartesi günü unutmadım, haftaya beklerseniz ne yapacağımı göreceksiniz!

İHSAN ERDEMLİ : Haydi Arzu! Yaptığın ve yapacağın bir şaka olacak sonunda, ne öcünden söediyorsun? Üstelik dün akşam bir plastik torba dolusu suyu sen koymuştun yatağıma, değil mi? *(Öbürleri güler)*

ARZU : *(Üzgün)* Koydum da n'oldu sanki?

RESTORATÖR : *(Gülerek)* N'olacak yine senin başından aşağı boşaltıldı. İhsan Hoca hiç yaş yere yatar mı?

MOZAİKÇİ : Arzu yaptığı şakayı saklamasını bilmiyor ki; fısıllı fısıllı herkesin kulağında, kuşkulandırdı onu.

İHSAN ERDEMLİ : Doğru. Tam da senin kulağına fısıldadığını görmüştüm...Yeter çocuklar şimdi işimize bakalım. Karada balık uyurken avlanır. *(Koltuğun arkalığına oturup, oltayı balık avlar duruşunda tutar. Bu arada Restoratör dışarı çıkıp elinde fotoğraf makinasıyla girer)*

RESTORATÖR : *(Fotoğraf çekmeye hazırlanır)* Kıpırdamayın hocam. Koltukta oturup, karada nasıl balık avlanırmış, belgelemek istiyorum. *(Flaş patlar)*

İHSAN ERDEMLİ : Dikkat başlıyorum. Artık yüksek sesle konuşmayınız *(Elindeki oltanın kolunu çevirir. Profesör'ün odasının ışığı biraz daha artırılmıştır; yastığın hareket ettiği)*

gözlenir) Şimdi balık hareket etti, yavaş yavaş geliyor. Dikkat çocuklar, gürültü yapmayınız. Henüz uyanmadı. Çekmeyi hızlandırıyorum. Kızlardan biri odayı izlemeye geçsin!

MOZAİKÇİ : *(Anahtar deliğinden bakar; anlattıklarının tamamını seyirci izlemektedir)* Yastık hızlandı. Hoca sağa döndü, yastığı kucakladı. Durun! Yavaşça çekmeye başlayınız. Uyanmadı ama başının altından kayan yastığı yakalamaya çalışıyor. Yavaşlayınız. *(Öbürleri kısık sesle gülerler. Bu arada Restoratör değişik anları fotoğraflamakla meşguldür.)*

ARZU : Geri dur Mozaikçi abla, biraz da ben bakayım. *(Yer değiştirirler)* Çekin hocam. Şimdi yastık düştü. Düştü ama, karyolanın bacağı ile arkılığı arasına sıkıştı.

İHSAN ERDEMLİ : Zorlanıyorum, balık büyük galiba..

ARZU : Dikkat uyandı, yatağın içinde oturuyor. Durun. Şaşkın şaşkın çevresine bakmıyor. Yastığa uzanıyor, çekiniz. Tamam. Şimdi karyola hareket etti.

İHSAN ERDEMLİ : Ayağa kalktı mı? Ne yapıyor allahaşkına? Çok zorlanıyorum. *(Kısa aralıklarla çevirir, karyola ileri geri gider gelir.)*

ARZU : *(Bakmayı sürdürür)* Öbür yanından tuttu karyolasını çekiyor. *(Öbür ikisi kendilerini yere atmış sessiz sessiz gülmektedir)*

BAYAN PROFESÖR : *(Karyolaya yapışmış, kendikendine yüksek sesle konuşur)* Deprem oluyor galiba. Önce yastığım düştü, şimdi de karyolam sallanıyor. Çocuklara haber vereyim de bari, dışarı çıkalım. *(Sıkıca tuttuğu karyolayı bırakıp, duvara tutunmak isteyince olanlar olur: İhsan Erdemli koltuğuyla birlikte devrilir. Boş karton kutuları arasında başı aşağıda ayakları yukarıda kalakalır. Kahkaha kopar. Profesör kapıyı açıp salona çıkar. Gülerken, bir yandan konuşur)* Eeh İhsan hoca, etme bulma dünyası bu. Herkese birşeyler yaptın, ben kalmıştım. Beni de korkutmak istediniz. Ben de deprem oluyor sanmıştım. Deprem seni devirdi. İşte böyle, ayakların havada yerlerde yatarsın. *(Kendilerini yere atmış katıla katıla gülmekten kalkmasına yardım edemedikleri İhsan'ı elinden tutup kaldırır.)* Nereden buldun bu oltayı? Restoratörünki olacak. Balıkçılar, anlaşıldı hep birlikte yaptınız bu işi! *(Gülmeler azalmıştır)*

İHSAN ERDEMLİ : *(Profesör'ün elini öper)* Sağol teşekkür ederim Hocam, ah belim! Sizden özür diliyorum. Artık kimseye şaka yapmayacağım. Yeter artık gülmeyi bırakınız, siz ne biçim ortaksınız? *(Kendisi dahil herkes gülerken, Asistan radyo elinde telaşla içeri girer.)*

SAHNE 6

Öncekiler, Baş Asistan

BAŞ ASİSTAN : Susunuz bir dakika, susunuz! *(Telaş içinde radyonun sesini sonuna kadar açar)* İyi dinleyin!

SPİKERİN SESİ : ...Dikkat dikkat! Sayın vatandaşlar! Milli Güvenlik Konsey'nin ikinci bildirisini tekrar ediyorum:

“Sayın Vatandaşlarımız! Memleketin ve milletin selameti için Türk silahlı kuvvetleri, bu sabah saat 4'te yönetime el koymuştur. Bu saatten itibaren sokağa çıkma yasağı konulmuş bulunmaktadır... Yurt çapında artan terör yüzünden, mal ve can emniyeti kalmamıştı. Güzel yurdumuz bir iç savaşın eşiğine gelmişti. Dikkat dikkat! Telaşlanmayın ve korkmayınız :Tüm ülkenin mal ve can güvenliği Silahlı kuvvetlerin omuzlarındadır.

İşlemeyen parlamento, görev yapmayan hükümet feshedilmiştir. Ülkedeki tüm siyasi partiler, dernekler ve sendikalar kapatılmıştır. Siyasi parti liderleri evlerinden alınarak, şimdilik adımı açıklamıyacağımız bir yere götürülüp, silahlı kuvvetlere ait bir binada misafir edilmiştir.

Telaşlanmayın ve korkmayınız sayın vatandaşlar: Silahlı kuvvetlerin güvencesi altındasınız! *(Salondakiler koltuklara veya yere oturmuş derin bir sessizlik içerisinde dinlemektedirler.)*

Dikkat dikkat! Sokağa çıkma yasağına uymayanlara, “vur emri” verilmiştir. Vatandaşlara önemle duyurulur. Radyolarınızın başından ayrılmayın ve silahlı kuvvetler komutanlarının oluşturduğu Güvenlik Konsey'nin bildirimlerini dinleyiniz! Güvenlik Konsey ve Genel Kurmay başkanı Orgeneral Kenan Evren”

Şimdi “Harbiye Marşı” ile yayınımızı sürdürüyoruz. (*Radyo kapatılır. Herkes susmakta; korkulu ve şaşkın birbirlerine bakar durum bir iki dakika sürer.*)

BAYAN PROFESÖR : En sonunda akılları başlarına geldi askerlerin. Zaten geç kalmıştı askeri ihtilal. Neydi o? Sağ-sol çatışmasından her gün ortalama 20 kişi ölüyordu. Artık rahat soluk alabiliriz (*Derince soluk alır*).

İHSAN ERDEMLİ : (*Uykudan uyanmış gibi*) Demekki sevgili dostumuz Amerika’nın olurluğunu yeni aldılar. Ondan habersiz ...

ASİSTAN : (*Ansızın sözünü keser*) İhsan Hoca söyledi de, birden anımsadım: Gürültünüzden uyuyamamış, Amerikan’ın Sesi radyosunu dinliyordum. Saat 4’e 20 vardı. Radyo, “Türkiye’de şu dakikalarda silahlı kuvvetler yönetimi ele geçirmiş bulunmaktadır. Ayrıntılı haber daha sonra verilecektir” anonsunu geçti. Hemen Ankara radyosunu çevirdim, tıs yok! İstanbul’u aradım, yine olayla ilgili tek sözcük yok. Şaşırılmışım. Ne demekti bu? Tüm dünya, Türkiye’de bir askeri darbe olduğunu duyuyor, fakat ülke halkının henüz haberi yoktu.

BAYAN PROFESÖR : Bir yanlışlık olmasın? Belki de heyecandan, şaşkınlıktan istasyonları bulamadım.

ASİSTAN : Hayır Hocam, tersine çok dikkatli taradım istasyonları..

İHSAN ERDEMLİ : Elbetteki ABD darbenin hangi saatte yapılacağını biliyordu. Askeri ihtilal, askeri darbe-herneyse- onlara danışılmadan yapılır mı sanıyorsunuz? On yıl önceki 12 Mart darbesinin de; bazı solcular ve ilericiilerin benimsedikleri 27 Mayıs askeri darbesinin de zamanlamasını tayin eden onlardı. Anımsamıyor musunuz?

Kısa bir süre önce gazetelerde çıkmıştı: Bir emekli ABD elçisi, bir Türk gazetesine, Los Angeles barlarının birinde şöyle demişti: “ CIA dünyanın heyerinde yapıyor bunu; hükümetler kuruyor, hükümetler düşürüyor...”

BÜYÜK PROFESÖR : (*İhsan Hocayı hiç dinlememiş bir tavırla*) Saat 4 buçuğa geliyor. (*Asistan’a*) Faruk’cuğum, yani bizim radyolarda yarım saat sonra mı ihtilal haberi anons edildi?

BAŞ ASİSTAN : (*Saatine bakarak ciddiyetle*) Hayır efendim yarım saat değil tamı tamına 18 dakika sonra. Çünkü Ankara’yı ikinci kez arayıp, inanınız saata bakarak bekledim ve ilk ihtilal bildirisini dinledim. Az önce dinlediğimiz, çeyrek saat sonra verilen ikinci bildiriydi...

RESTORATÖR : N’olacak şimdi? Yani yarın çalışmıyacak mıyız?

BAYAN PROFESÖR : Sorduğun soruya bak! Sokağa çıkma yasağı var, uymayanı vur emri var; nasıl çalışırız? Bu geceki şöleden sonra, şakalarımız ve güle-oyunaya sabaha kadar oturduğumuzu askeri darbe noktaladı.

ORADAKİLER : (*Hepsi aynı anda*) Doğru Hocam haklısınız

BAŞ ASİSTAN : Hocam, bunu tartışmak belki çok erken, ama yine de sormak istiyorum: Askerler mutlaka kısa zamanda bir hükümet kurduracaklar. Ne diyorsunuz, kimi başbakan yaparlar?

BAYAN PROFESÖR : (*Düşünerek, ağır ağır*) Sağcı bir iktidara karşı darbe yapıldığına göre, herhalde ılımlı sola yatkın birini bulurlar. Biliyorsunuz genelkurmay başkanı son altı ay içinde Başbakan Demirel’e iki kez muhtıra verdi...

BAŞ ASİSTAN : Belki de 12 Mart’ta olduğu gibi, yine bir teknokratlar hükümeti kurulur.

RESTORATÖR : Yine Karaosmanoğlu’nu Dünya Bankası’ndan getirirler ekonomiyi düzeltsin diye. Ama devlet yönetmek banka yönetmeğe benzemiyor ki...

ARZU : Doğru. Adam hiç birşey yapamamış, tasını tarağını topladığı gibi bankasına dönmüştü. Diyeceksiniz, nereden biliyorsun? Babam kendisini iyi tanır. O zaman ilkokuldaydım; bize gelmişti, ev ödevlerimi beğenmedi, ben de arkasından küfür etmişim. Demem o ki, adam şimdi Wall Street’teki gökdelenlerden birinde devletlere borç para veriyor. Neyse ben de tasını tarağını toplayıp odama yatmaya gidiyorum. Kazı sırasında darbe mi yapılmış? Ama yine de Allah razı olsun silahlı kuvvetlerden; iyiki bu sabah yaptılar da, çalışmayacağız. (*Öbürleri ilgisizdir*) Yoksa kazı alanında uyuyakalırdım. İzninizle efendim (*Kapıya yönelir*).

MOZAYİKÇİ : İzninizle ben de kalkayım efendim, biraz çalışmak istiyorum. Mademki işe çıkmayacağız, mozayikli caddenin çizimlerini tamamlayayım (*Çıkar*).

ARZU : (*Kapıdan dönerek, İhsan hocaya*) Bak hocam, ihtilal oldu diye vazgeçmedim; sizden öcümü alacağım. (*Bazıları hafif güler, bazıları kafasını sallar. O aldırmaz*) Neyse, bana kazıdan sahte Artemis çıkarttırmanızı asla unutmuyacağım.

İHSAN ERDEMLİ : (*Az sesini yükseltir*) Tamam Arzu, git yat. (*Arzu bozularak çıkar. Bir süre sessizlik*)

BAYAN PROFESÖR : (*İhsan Erdemli'ye dönerek*) Sen ne düşünüyorsun? Nasıl ve kime hükümet kurduracaklar dersin? Bence ılımlı sol bir hükümet! Belki de muhalefet lideri Ecevit'e bu işi yaptıracaklar. (*Hemen düzeltir*) Ama onu da evinden alıp götürmüşler. Sence de Hüseyin'in dediği gibi bir teknokratlar kabinesi mi oluşturacaklar acaba?

İHSAN ERDEMLİ : Yine onun söylediği gibi, devlet bir bankaymışçasına yönetilemez. Ne de bir hastahanedir ya da fabrika! Yani bakanlar bankacı, doktor, mühendis olmakla devlet gemisi yürümez. Siyaset bilmek gerek. Çoğunluğun yararına yapılan politika güçtür, iktidara zor gelir, ama kalıcı ve istikrarlıdır. Sosyal azınlık kümeleri, parti çıkarlarına hizmet veren politikalarla iktidarlar sık değişir, ama sorunlar hep kalıcıdır. Darboğazlar daraldıkça daralır ve her on yılda bir askeri darbe olur...

BAYAN PROFESÖR : (*Yanıtta ısrarlı, dinlemez keser*) Politik yorumlarını kendine sakla. Hükümeti kime kurduracaklar, onu söyle.

BAŞ ASİSTAN : Herhalde Demirel'in eski baş müsteşarı Özal'a kurdurmazlar.

BAYAN PROFESÖR : Yok daha neler! Bari yeniden Demirel'i getirsinler.

İHSAN ERDEMLİ : (*Öbürleri gülerken, o ciddi*) Bir dakika hocam, bir dakika! Baş Asistan arkadaşımız dalgasını geçiyor, ama doğru söylediğinin farkında değil. Deminden beri bu adı arıyordum zihnimde.

ORADAKİLER : (*Aynı anda sorarlar*) Yani Korkut Özal'ı mı başbakan yaparlar?

İHSAN ERDEMLİ : (*Çok ciddi*) Çok büyük olasılıkla onu yapacaklar. Siz ne diyorsunuz? Asker yönetimi demokrasi mi getirecek sanıyorsunuz? Ne ılımlı solundan sözediyorsunuz hocam? Ordu her yerde ve her zaman sertlik yandaşıdır; emir ve kumanda zincirinin gerektirdiği mutlak itaati ister.

BAŞ ASİSTAN : Zaten bizim ordumuz siyaset bilmez; üstelik bu bilmezlik alanında koşullandırılmıştır...

BAYAN PROFESÖR : (*Araya giren bu sözleri dinlemez, İhsan'la konuşur*) Ama genelkurmay başkanı, muhtıralarında bile ılımlı görünüyordu. Ecevit yandaşı gibi davranıyordu. Onun için ben diyorum ki, devrik bir başbakanın adamına hükümet mükümet kurdurmazlar. Bütün bu bozukluklar, anarşi-terör bunların yönetiminden kaynaklanıyor mu?

İHSAN ERDEMLİ : Kötü yönetimin sadece nedenlerden biri. Gerçekte, sistemin bozukluğundan, gelir dağılımının adaletsiz üleşiminden kaynaklanıyor. Ama düzenin-sistemin değişmesi askeri darbeye olmaz. Tam tersine düzeni ve bu düzeni ayakta tutan sermayeyi korumak için darbe yapılır. Diyorsunuz ki, Özal başbakan yapılmaz; neden? Biliyor musunuz? 1971 yılından beri Türkiye'de parasal ekonominin mimarı bu adamdır. İMF'den gelmedir. ABD'de yetişmiş, sanayici ve işveren çevrelerinin bir numaralı temsilcisidir. Arkasında ticari, sanayi kapitalizmi ve finans kapital var . Kuşkusuz işçi ve emekçinin, bunların haklarını korumak için kurulmuş sendika ve partilere karşıdır doğası gereği.

BAYAN PROFESÖR : İyi ya işte, böyle bir adamı Atatürk milliyetçisi komutanlar nasıl başbakan yapar?

İHSAN ERDEMLİ : Yapmayınız hocam! Siz ordu komutanlarını hepsini birer Atatürk mü görüyorsunuz? Atatürk ülkesi ve ulusu için yararlı olacağına inandığı şeyi, hiçbir engel tanımadan uygulardı. Çünkü o kişisel çıkarların üzerinde ve yaşamını devrimine adanmış bir büyük önderdi! Oysa bugünün generallerinden bazıları, emekliliklerinde bir özel bankanın ikinci müdürlüğünü, meclis üyeliğini kapmak ve bir siyasi partiye kapılanmak için, güçlüyken yatırımlarını yapıyorlar. Ya da darbe yaparak onların düzenine bekçilik ...

RESTORATÖR : (*Kavradığı yönden bir örneklemeye girer*) Çok doğru efendim. Örneğin, nişanlımın ağabeyinin büyük bir mühendislik-müteahhitlik bürosunda bir emekli general var.

Hiçbir işe elini sürmez, ama genel müdür yardımcısıdır. Tek yaptığı şey, şirketle ordu arasında iş ilişkisi kurmak...

İHSAN ERDEMLİ : (*Ayağa kalkarak*) Bu az iş mi? İzninizle hemen geliyorum(*Çıkar*).

RESTORATÖR : (*Sürdürür*) Paşanın ilişki kurduğu kişiler vaktiyle emrinde çalışan yüksek subaylar, komutanlar. Trakya bölgesinde subay lojmanlarından tutunuz da plaj kampinglerine, kışlalara ve hapishanelere kadar pek çok yapının müteahhitliğini bu şirket yapıyor. Milyonları bırakın, milyarlar kazanıyorlar. General da hem arkadaşları hem de kendisi için yüzdesini alıyor. (*İhsan elinde bir gazeteyle içeri girer*)

BAYAN PROFESÖR (*Kapattığı gözlerini açar ve İhsan'a*) Hala anlamış değilim, askerlerin neden Üzal'ı başbakan yapmak isteyeceklerini?

ASİSTAN : Sözü ettiğin çevrenin adamı olmasına mı bağlıyorsun bunu?

İHSAN ERDEMLİ : İlke olarak, evet. Açıklayayım: Biliyorsunuz, 24 Ocak ekonomik kararlarının gerçek mimarı Üzal'dır. Bu, Avrupa ve ABD'deki moneterist sistemin Türkiye'de uygulamaya sokulmasıdır; borçlanarak ekonomik büyümeyi sağlamak. Üç ay önce hükümetin parlamenter girişimlerle düşürülmesi gündeme gelmişti. Bakınız, yasalara göre bir devlet memuru olarak asla konuşma yetkisi olmadığı halde, baş müsteşar Üzal ne diyor? (*Restoratör'e elindeki gazeteyi uzatarak*) Okur musun şu bölümü? Benim gözlüğüm yanımda yoktur.

RESTORATÖR : (*Gazeteyi alarak okur*) "...Biz ekonomik tedbirleri alırken, planımızı 1,5 yıl ve buna ek olarak 4 yıl sürecek bir dönem için yaptık. Böyle her gün hükümet düşürülüyor, düşürülecek dönem bir ortamda Türkiye'ye ne yabancı sermaye ve ne de kredi gelir..."

İHSAN ERDEMLİ : Görüyorsunuz adam yabancı bir ülkenin temsilcisi gibi konuşuyor. Formülü bir buçuk artı dört eşittir beş buçuk, yani sistemin tam 5,5 yıl uygulanması gerekiyor. Al şunu oku. (*Başka bir gazete parçası uzatır*)

BAŞ ASİSTAN : Ben okuyayım (*Uzatılan gazeteyi alır*) Bu 1 Eylül tarihli Cumhuriyet; İlhan Selçuk'un yazısı.

İHSAN ERDEMLİ : Evet onun. Oku da dinleyelim. Üzal'ı daha iyi tanıyacağız. Gerçi hocamızın uykusu geldi, ama biz devam edebiliriz. Neden Üzal...?

BAYAN PROFESÖR : (*Araya girer*) Hayır uyumuyorum. Evet, hala merak ediyorum neden Üzal?

BA ASİSTAN: (*Okur*) "...Turgut Üzal'ın bir yöntemi var. 10 Ağustos 1970'deki devalüasyonun mimarı da odur. O zaman devalüasyon oranı %66 ve doların karşılığı 9 lirayken birden 15 oldu; derin bir operasyon! 1980 devalüasyonunda ise doları 47 liradan, 74 liraya çıkardı. Devalüasyonla birlikte yapılan zamlarla enflasyon hızı sıçırıyor. Paranın dış değerini dengelemek için ABD dolarını normalin çok üstünde tutmak bir kurnazlık mıydı? Yoksa başkalarının hesabına çalışmak mıdır? 1970 Türkiye'sini 12 Mart'a götürmüştü. Bu kez bakalım nereye götürecektir?"

ORADAKİLER : (*Aynı anda*) 12 Eylül'e.

İHSAN ERDEMLİ : Yazarın yorumunu görüyoruz. Kuvvet komutanları üç ay önce Demirel hükümetini parlamenter sistem içinde düşürülmesine yardım edebilirdi; üstelik azınlık hükümetiydi. Hayır bunu yapmadılar. Çünkü Turgut Üzal'ın ağzıyla ABD ve İMF konuşuyordu: Bu plan 5,5 yıl sürecektir. Türk parasının değeri düşürülecek; borçlar ödenirken düşüş oranında katlanarak ödenecekti. Biçimsel de olsa demokratik hükümetler bu işi yürütemezdi: Toplumsal baskı grupları var. İşçi sendikaları, meslek kuruluşları, dernekler vardı...Anarşi iyice körüklenmeli; terörist eylemler artıp insanlar ölmeli ki, sistemi yürütecek militarist güç gelsin.

ORADAKİLER : (*Dikkatle dinlerken birden*) Ve geldi işte.

İHSAN ERDEMLİ : (*Sürdürür*) Kuşkusuz 3-4 yıla kadar dolar 500 lirayı aşacak. Gümrükler kalkacak. Yabancı mallarla yerli mallarımız rekabet edemeyecek. Liberal kapitalist uygulamalar alternatifsiz sürecektir. İşte bu nedenlerle Turgut Üzal başbakan yapılacaktır. Liberalizm adına eline tutuşturulan ve aslında dış alacaklıların çıkarlarını korumaktan başka bir işe yaramayan reçeteler dizisini iktisat politikası olarak kabul etmekten başka birşey değildir bu...Yeter bu kadar! Hoca da uyudu zaten. Seçimler ni? Demokrasi mi? Zor gelir. Geldiğini söylediklerinde adı, vesayet demokrasisi olacak, çünkü arkasında militarizm duracaktır. (*Işıklar kararır*)

SAHNE 7*Mahkeme salonu, öncekiler*

BAŞ YARGIÇ : (*Sahne yavaş yavaş aydınlanırkenmadan, İhsan'ın konuşmasını keserek başlar sözlerine ve bittiğinde sahne tam aydınlanır*) Yeteer! Bu sahneyi buradan kesiyorum. Bir kahin, bir önbilici gibi konuşmuşsun askeri ihtilalin ilk gününde. Gelecek üzerine çizdiğin tablo hiç de içaçıcı değil. Sayın Turgut Özal hakkında yaptığınız yorumlar insafsızca; başbakanlığı konusunda da yanılmış durumdasınız.

İHSAN ERDEMLİ : Şimdilik evet, belli bir süre sonra göreceksiniz. Kaldı ki şimdi de çok etkili bir göreve getirildi; hükümet üstü ekonomi ve mali işler devlet bakanı! Askeri Konsey başkanına bağlı ve konsey üyelerini yanında...

BAŞ YARGIÇ : Dikkat ediniz Profesör, davadan giderek uzaklaşıyor. Devletin ekonomi politikasını ve düzeni eleştiriyorsunuz. Bu tür eleştiriler düzeni yıkma düşüncesini çağırır...

İHSAN ERDEMLİ : Hayır sayın başkanım, bence eleştiriler tartışma ortamı yaratır. Tartışmalar yapılır ve bilimsel doğrular saptanır. Sonra da uygulama alanına sokulur bu doğrular...

SORGU YARGICI : AncaK ekonominin kuralları, fizik, kimya ve diğer fen ve teknik bilimlerininki kadar kesin-değişmez değildir.

İHSAN ERDEMLİ : Önemli olan ekonomik sistemin toplumsal niteliği ve sistemin kime hizmet ettiği; çoğunluğun yararına mı yoksa bir avuç azınlık için mi? Kuralları sistemin kendi mantığı içerisinde değerlendirirseniz, matematiksel; rakamlarla konuşulur. Tıpkı sayın Özal'ın temsilcisi olduğu ekonomik kuralların gösterdiği gibi, enflasyon hızlandıkça İMF daha fazla borç verecek, çünkü ödenirken en az on katını geri alacaktır. Yardım adı altında verilenler ise, bir önceki yıla rakamın yüksekliğine rağmen, aynı oranda düşük tutuluyor. Böylelikle dışa ülkelere ekonomik bağımlılığımız hızla artıyor. Dışatımımız giderek düşeceği için, yurt dışındaki işçilerin göndereceği dövizler devede kulak kalacaktır. Bunun için karaborsa döviz sağlamak için akla gelen herşey yapılacak. Öyle sanıyorum ki, döviz kaçakçılığı davaları düşecek ve sizler de rahatlayacaksınız. Elbetteki mafya babalarına gün doğacak ve palazlanacaklardır...

SAVCI : (*Öfkeyle ayağa kalkar*) Sayın başkan! Burada devletin temelini bomba koymaya fiilen azmetmiş bir sanığı mı yargılıyorsunuz, yoksa devletimizin geleceğe dönük ekonomi politikasını kapkara göstererek eleştiren bir marksist Profesörün dersinde miyiz?

BAŞ YARGIÇ : (*Sakin*) Öfkelenmeyiniz sayın savcı, biz yargılamayı adalet içinde sürdürüyoruz. Şu anda devletin temelini bomba koyacak durumda değil sanık. Bana kalırsa, siz de bazı notlar almız anlatılanlardan. Geçilen sahneleri dikkatli izleyiniz, belki siz de birşeyler kazanırsınız. (*Savcının inadına İhsan'a*) Kaldığımız yerden derse devam ediniz.

İHSAN ERDEMLİ : Teşekkür ederim sayın başkan. Düşüncem değişmez: Birkaç yıl içinde Turgut Özal başbakan olduğunda, yabancı sermayeyi davet için ABD'den Japonya'ya aralıksız uçacaktır. Wall-Street sermayesi ve ABD yardımlarının artırımı için Henry Kissenger üçkağıtçısına milyonlarca rüşvet verirse şaşırıymalıyım. "En ucuz emek, en düşük ücretli işçi Türkiye'dedir; koşunuz geliniz, yatırım yapınız!" diye açık ilanlar verilecektir çarşaf çarşaf dünya gazetelerine. Korkarım, Doğu ve Güneydoğu Anadolu 'nun yol gitmeyen, kuş uçmaz kervan geçmez dağlarında Amerikan, İngiliz ve Japon şirketlerine petrol aramaları, Silahlı Kuvvetlerin güvence ve koruması altında yapılacaktır. Bütün bunlar Liberalizm adına...

BAŞ YARGIÇ : (*Keser*) Yeter artık bu kadar da değil. Geleceğe dönük tahminlerinizi kendinize saklayınız. Bu ulus bir bağımsızlık savaşı vermiştir Atatürk'ün önderliğinde. Ordumuz Atatürkçüdür. (*Suratı asık savcıya doğru bakarak*) Dersi sürdürecekseniz o büyük önderden sözediniz, savunmanızı onun fikirleriyle temellendiriniz. Bunu yapmıyacaksanız, geriye dönüp diğer sahnelere geçiniz.

İHSAN ERDEMLİ : Kuşkusuz Atatürk'ten sözedeceğim. İzin verirsiniz onun sözlerinden alıntılarla güne ve geleceğe bakmak istiyorum. (*Elindeki dosyadan bir kağıt çıkarır*) İhtilali yapanlar her konuşmalarında Atatürkçü olduklarını söylüyorlar. Onlar öyle söyleyince,

yanarmak için herkes koro halinde “Atatürkçüyüz!” şarkısı söylüyor. Biriki aydır bir Atatürk heykelleri yapma yarışı başladı. Bırakınız Atatürkçü olmayı, devlet ve konsey başkanı kendisini Atatürk görme eğiliminde; onun gibi giyiniyor, onun gibi yürüyor hatta onun gibi trenden bakıyor...

BAŞ YARGIÇ : (*Zoraki bir ciddiyetle*) Sayın devlet başkanımızı karıştırmayın davaya, size yararı olmaz.

İHSAN ERDEMLİ : Peki karıştırmayayım; kuşkusuz yararı değil, zararı olur. Mademki darbe lideri, kendini Atatürk gibi görme eğilimine girmiştir; öyleyse onun şu sözlerini okuyup ona göre hareket etsin (*okur*):

“ **Filhakika mazide ve bilhassa Tanzimat devrinden sonra ecnebi sermayesi memlekette müstesna bir mevkie sahip oldu. Ve ilmi manasıyla denilebilirki devlet ve hükümet; ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka birşey yapmamıştır. Artık her medeni millet, devlet gibi yeni Türkiye dahi buna mıvafakat edemez! Burasını esir ülkesi yapamaz...**” Evet, devlet ve konsey başkanı Özal ekonomisiyle, ülkeyi nereye götürdüğünü bunu okurken belki düşünebilir. Bakalım başka neler söylemiş Mustafa Kemal Atatürk (*okur*):

“**Biz, heyet-i milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme, bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı mücadeleyi caiz gören bir mesleği takibeden insanlarız..**”

Onu en büyük ilkesi tam bağımsızlıktır, şöyle diyor :

“**Tam bağımsızlık demek elbette siyaset, maliye, iktisat, adalet, askerlik ve kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve hürriyet demektir.**”

Atatürk heykelleri dikmekle, elbette Atatürkçülük olmaz. Mustafa Kemal Atatürk işte bu düşüncelerin ışığında Kurtuluş savaşını yaptı. Ve ülkeyi bağımsızlığa kavuşturdu. Oysa yıllar varki, muhafazakar hükümetler ve askeri darbeler, onun adını kullana kullana ABD ve diğer Avrupa sömürgeci ülkelere bağımlı kılmak için çırpınıyorlardı. Son darbeciler bunu başarmadan gitmiyeceklerdir, bundan emin olunuz. (*Az susar, herkesin şaşkınlığı geçmeden yeniden başlar*) Sayın başkan başka sahnelere geçmeden önce, birkaç cümleyle kendim ve geldiğim çevreden sözetmeme izin veriniz (*Baş Yargıç başıyla işaret eder*). Kurtuluş savaşında benim köyümden, 17'sinden 55'ine kadar tam 150 erkek cepheye gitmiş. Tek kişi dönmüş savaştan yara almadan, o da kaçtığı için. Adı Kaçtı Mehmet idi adamın. Ölünceye değin, kendisine verilen bu lakabın anlamını içinde duya duya utançla yaşadı. Benim iki dedem ve anamın ilk kocası Kurtuluş savaşında şehit düşmüşler. Üstelik Veli dedem, Birinci Dünya Savaşı'ndan sağ döndüğü için, ertesi yıl doğan oğlunun adını Gazi koymuş. Bir yıl geçmeden yeniden dönmüş cepheye. Ben böyle bir köyde, bağımsızlık savaşı öyküleriyle büyüdüm. Elbetteki kafamda bağımsızlıktan yana bir siyasi düşünce oluşacaktı. Yine Mustafa Kemal Atatürk diyorduki, “**Sırtüstü yatmak ve hayatını çalışmaktan uzak olarak geçirmek isteyen insanların bizim sosyal bünyemizde yeri ve hakkı yoktur. O halde efendiler ifade ediniz. Halkçılık, sosyal düzenini emeğine hukuken dayatmak isteyen sosyal bir doktrindir**”. (*Derin soluk alır, yorgun görünür*) Ara talep ediyorum sayın başkanım!

BAŞ YARGIÇ : (*Heyetle kafa kafaya verip bir süre görüşürler*) Sanık ve avukatının isteği üzerine, bir saat ara verilmiştir. (*Işıklar kararır*)

BÖLÜM III

-Darbe günlerinde bir öğle dinlencesi-

SAHNE I

Kazı şantiyesi olan barakanın sundurma altı. Açık kapının sağında bir şezlongda Bayan Profesör öğle uykusunda. Sol yanda pencerelerin önündeki uzunca masa üzerine serilmiş kağıtlardan yazıt kalıpları üzerinde çalışmaktadır. Masa üzerinde kalın kitaplar, kağıtlar, kalemler, cetvel vb.

Kazı işçilerinden Traktörcü Hüseyin, Durmuş Ali ve Mehmet Ali soldan birbirlerini iterek soldan girerler. "Kolay gelsin hocam!" diyerek İhsan'ın yanına sokulurlar.

İHSAN ERDEMLİ : Sağolasınız. Buyurun, buyurun oturun şöyle. (*Ayağa kalkarak yer gösterir. İki oturur. Durmuş Ali ayakta bekler.*)

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Öğle paydosundan yararlanıp seni ziyaret etmek istedik.

MEHMET ALİ : Baktık yalnız oturuyorsun, dedik İhsan hocaya bir merhaba diyelim. Kaç gündür göremeydik seni...

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Yavaş konuşalım, Büyük Hoca'yı uyandırmayalım.

İHSAN ERDEMLİ : Üzülmeğin uyanmaz, öğle uykusu ağırdır Hoca'nın. Fazla şamata yapmazsak uyanası yoktur.

BAYAN PROFESÖR : Sen öyle varsay! Uyandım bile (*Öbürleri şaşırır*). Ama uykumu aldığım için uyandım, siz uyarmadınız üzmeğin kendinizi. Ben Takitus Caddesi'ne doğru bir uzanacağım. Oradaki sütunlar üzerinde bulunan ve bir film kareleri gibi Perge ile Sideli sporcuların güreş sahnelerini anlattıklarını iddia ettiğin graffitoları, bir de ben iceleyeyim. Az önce düşüme bile girdi (*Gülerek kalkar ve sağdan çıkar*).

İHSAN ERDEMLİ : (*Mırıldanır*) Yirmi yıldır orada yatan granit sütunların graffitolarını kimse incelememiş, şimdi benim anlattıklarına inanmıyor. Sanki o graffitoları Toparlarlı çobanlar çizmiş!

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : O kara direklerin üzerindeki çivilerle yapılmış gibi duran resimler mi gorofito dediğin? Onu bizim çobanlar nasıl yapsınlar?

İHSAN ERDEMLİ : He ya! Sözelimi öyle söyledim, sizin çobanlar nasıl yapsınlar? Graffiti, taşlara duvarlara çiziktirilmiş yazılara, resimlere denir. Bu konuda biraz tartışmıştık Hoca ile. (*Konuyu değiştirir*) Yahu Durmuş Ali, sen niye ayakta duruyorsun? (*Gömleğinin üzerinden hafifçe göğsünü kaşır*)

DURMUŞ ALİ : (*Zıplayarak*) Oynama hocam, ananı si... (*Öbürleri gülerler*)

İHSAN ERDEMLİ : (*Gülerek*) Sen gırdıklanıyorsun diye ben bir tarafı mı kaşımayacak mıyım?

MEHMET ALİ : Vallaha hocam biz de kaşınmıyoruz doğrusu. Burada pire var galiba hocam, ooff! (*Bacaklarını kaşımaya başlar*)

DURMUŞ ALİ : (*Zıplayarak, dişlerinin arasından*) Oynama Mehme Ali ..ikerim ananı oynama! Vallaha hocam, kaşınmaya devam ederseniz yanınızda durmam. Aha ben gidiyorum...

İHSAN ERDEMLİ : (*Ayağa kalkıp kolundan tutarak oturtur*) Tamam Durmuş Ali, kimse kaşınmayacak. Ama anlamıyorum uzaktan niye gıdıklanıyorsun?

DURMUŞ ALİ : Vallah bilmiyorum.

İHSAN ERDEMLİ : Ben bu kadarını bilmiyordum. Geçenlerde sütunlu caddeden geçerken, uzaktan kazı alanındaki Durmuş Ali'ye seslendim. Aynı anda kolumu sinek ısırды, kaşımak zorunda kaldım. Yahu 50 metre ötede "oynama, oynama ananı ..ikerim" diye bağırarak zıplamaya başladı. Sanki uzaktan gıdıklayıcı bir elektrik dalgası göndermişim adama.

MEHMET ALİ : Öyle hocam öyle. Durmuş Ali ile birlikte askerlik yaptık, sırrımı sakladım. Daha kışlaya adımımızı attığımızda, bana namusum şerefim üzerine yemin ettirdi.

DURMUŞ ALİ : Hocam alahesen, yemin ettirdim de n'oldu?

İHSAN ERDEMLİ : Yani sırrını açıkladı mı? Askerlerin ağzına düşüyse gıdıkladığın; yanmışsındır, ananı ağlatmış olmalılar.

DURMUŞ ALİ : Yok hocam, allahı var şimdi; sırrımı ifşa etmedi. Ama altı ay boyunca namussuz herifin çoraplarını yıkadım, potinlerini boyadım... (*Öbürleri gülerler*)

İHSAN ERDEMLİ : Ne eziyet, ne işkence! Peki Durmuş, yenge dokununca ne yapıyorsun? Kadına geceleri hep küfür mü ediyorsun? (*Öbürleri gülerler*)

DURMUŞ ALİ : Ona alışmışım hocam, koltuğumun altına dürtse bile gıdıklanmıyorum.

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Galiba niyete bağlı; biri karşısında kasıtlı kaşınırsa, kendisini kaşıyor sanıp çıldırıyor böyle (*Kaşınır*).

DURMUŞ ALİ : Oynama Hüseyin, oynama ananı ..ikerim.

İHSAN ERDEMLİ : Yapma Hüseyin. Yapan hakediyor değil mi Durmuş Ali? (*Boynunu kaşır*)

DURMUŞ ALİ : Evet, oynama senin de ananı!.. (*Gülerler*)

TARKTÖRCÜ HÜSEYİN : Hocam sizinle çok rahatız, siz de köylüsünüz ondan olacak. Değil diğer hocaların, postabaşı öğrencilerin yanında bile konuşamıyoruz sizinle konuştuğumuz gibi.

İHSAN ERDEMLİ : Söyleme bir daha bunları Hüseyin!

MEHMET ALİ : Hey Durmuş Ali anlatsana dünkü aramayı. Hocam askeri yönetim geleli on günden beri evlerde, sokakta, yollarda her yerde arama var..

İHSAN ERDEMLİ : (*Üzgün*) Biliyorum. Biz bu sabah Antalya'dan buraya kadar, yani 20 km.de tam üç kez durdurulup arandık, resmi araba olduğu halde. (*Gülmeler durmuştur*)

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Sonu ne olacak bunun hocam? Evlerimizdeki ekmeğe bıçaklarını bile saklamak zorunda kaldık, silah aramaları yüzünden. Birşey buldumu asker, sorgusuz-sualsiz alıp götürüyor.

MEHMET ALİ : Hele aile içinde Lise ya da Üniversitede okuyan bir genç varsa, yandınız demektir. Anarşisttir, teröristtir deyip karakollara çekiyorlar.

İHSAN ERDEMLİ (*Mırıldanır*): “Onlar ki kitaba düşman/Onlar ki düşünen insana düşman” (*Yüksek sesle*) Çok haklısınız. Görmediniz mi? Dün öğle üzeri bir manga asker geldi kazı alanına. Benim yanımda çalışan Olgun'u alıp götürdüler; çocuk içeride şimdi. Geçen yıl tarlada tartıştığı karşı görüşlü köylüsü onu ihbar etmiş: ‘Olgun hem solcu, hem anarşist hem de teröristtir’ demiş. Zavallı delikanlı bu sözcüklerin anlamını bile bilmezdi. Sanat lisesinde okuyor, o kadar çok çalıştığı halde sınıfını zar-zor geçiyordu. siyasetin ‘S’sini bile bilmez.. Uzatmalı karakol çavuşu beni de karakola çağırıp sorgudan geçirdi onun hakkında.

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Çavuşun eline fırsat geçti. Yaktı köylüyü artık: Kime kini varsa, kim kahvede önünden kalmadıysa, kim çay ısmarlamadıysa, kimden tavuk yemediyse; yedi bayram anası sikildi..

İHSAN ERDEMLİ (*Çevresine bakınarak*) : Bırakalım bunları konuşmayı. Yerin kulağı vardır, derler. Uluorta her yerde askeri yönetimi eleştiren konuşmalar yapmayın sakın. Mehmet Ali sen ne diyordun? Durmuş Ali ne anlatacaktı?

DURMUŞ ALİ : Hocam kendisi anlatsın, ben olayı hatırlamak istemiyorum.

MEHMET ALİ : Dün bir aramada Durmuş Ali ile birlikteydik..

İHSAN ERDEMLİ (*Merakla*) : Eee sonra? 50 metreden gıdıklanan adamcağız kimbilir ne terler döktü?

MEHMET ALİ : Hem de nasıl, ölüm terleri! Traktörden inip yol boyunca dizildik. On kişi kadar vardık . Bir baştan polis, öbür uçtan askerler aramaya ve kimlik kontrolüne başlamışlardı. Ellerimizi başlarımıza koydurdular. Biz ikimiz ortadaydık. Durmuş Ali'nin yüzüne baktım, küle dönmüştü. Oğlan tir tir titriyordu. (*Buradan itibaren konuşulanların, hayal ediliyormuş gibi, sözlere uygun olarak, olayın geçtiği mekanda aynen pandomima ile yaşatılması daha etkileyici olabilir*) Onun adına korkmaya başladım; mutlaka gıdıklanacak ve elinde olmadan küfredecekti. Böylece bir ton sopa yiyecekti.

İHSAN ERDEMLİ : Peki sen ne yaptın Durmuş Ali?

DURMUŞ ALİ : Vallaha hocam, Mehmet Ali'nin dediği gibi korkudan tir tir titriyordum. Haşa huzurunuzdan, neredeyse altıma sıçacaktım (*Öbür ikisi güler*). Bana iki kişi kalmıştı. Assubay çavuş, titremekte olduğumun farkına vardı. Bizim karakol komutanı olsaydı, beni tanıyordu..

İHSAN ERDEMLİ : Eyvah yanmışsın sen Durmuş Ali!

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Vallaha öyle! Doğrusu Durmuş Ali'nin yerinde olmak istemezdim.

MEHMET ALİ : Assubay silahını çevirdi Durmuş Ali'ye: “Bir bokluğun var ulan senin! diye bağırды, üç adım öne çık. Sakın ellerini başından indirme, vururum seni!”

DURMUŞ ALİ : Neredeyse bayılıp yere düşecektim, keşke düşseydim. Dediğini yaptım. Assubay iki asker çağırdı; onlar silahlarını iki yandan bana çevirdiler. Kendisi tabancasını beline sokup, beni aramak içim tam önüme geldi. Ellerini bana uzattığında, elimde olmadan bir adım geri çekildim. Bu kez askerler silahları böğrüme dayadı.

İHSAN ERDEMLİ : (*Üzgün*) Vah zavallı Durmuş Ali!

MEHMET ALİ : Sıraya dizilmiş olan herkes Durmuş Ali'yi tanıyordu; bir felaket olacak diye korkuyorduk. Çünkü kimse onun koltuğunun altına dokunamaz...

İHSAN ERDEMLİ : Durmuş Ali sonra ne oldu? Sen anlat yahu!

DURMUŞ ALİ : Silahlar dayanmış böğrüm, ben gıdıklanmaktan ölüyorum, ama kıpırdamıyorum. Dişlerimle dilimi dudaklarımı kanattım sıkmaktan Sonra Allah aklıma bir fikir verdi: Komutanım birşey söyleyebilir miyim? diyebildim. Adam başını sallayınca ben devam ettim: Komutanım n'olur askerler silahlarını böğrümde çöksinler. Siz de bana yaklaşmayın, anadan doğma soyunacağım. O zaman aramanızı rahatça yapın.

MEHMET ALİ : Assubay şaşırmişti ne diyeceğini. Yine başını salladı. Askerlerin silahlarını çekmesiyle, Durmuş Ali anadan doğma soyundu oracıkta. Askerin biri elbiseleri aradı. Ama herkes gülmeye başlamıştı, Assubay da katılmıştı gülmeye.

DURMUŞ ALİ : Hocam, bundan sonra olanlar oldu. Bizimkilerden biri karşımda kaşınmaz mı; öbürü, bir başkası derken ben, 'yapma ananı .ikerim!' diye bağırarak zıplama başladım. Herkes gülmekten kırılıyordu.

MEHMET ALİ : Ama bu gülmeleri ve küfürleri üzerine alan Assubay, tabancayı kaldırdı ve Durmuş Ali'nin kafasına indirecekti ki ben bağurdum: Hayır komutanım o bana küfrediyor, vurmayın! Karşısında biri kaşınınca o kudurup böyle bağırır.

DURMUŞ ALİ : Bunun üzerine Assubay güldü ve karşıma geçip, birkaç kere kaşındı. Ben de zıplayarak anasına bol bol ve içimden gelerek küfrettim. Dünden beri iki kere daha aramaya duş geldim. Birinde yine soyundum, güldü eğlendiler. İkincisinde durumumu anlatınca, soyunmamı istemediler, yalnızca ceplerimi tersyüz ettirdiler.

İHSAN ERDEMLİ : Vah Durmuş Ali vah, pisi pisine dayak yiyecektin...

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Durmuş Ali'nin maceralarını çok dinledik hocam. Seni dinlemek için geldik biz. Nedir bu okuduğun yazıt? Hepsini çözdün mü? Mehmet Ali'nin çalıştığı mekandan çıkmıştı değil mi?

MEHMET ALİ : He ya, bir sürü parçaydı. Tek tek ben çıkardım şu ellerimle.

İHSAN ERDEMLİ : Tam altmış parçayı birleştirdim. Daha bazı kısımlar eksik, ama yazıtın okunması tamamlandı aşağı yukarı. Roma hamamının salonlarından birinde taban kaplama levhası olarak kullanılmış.

DURMUŞ ALİ : (*Merakla*) Peki ne anlatıyor? Çok bilgi var mı içinde?

İHSAN ERDEMLİ : Var elbette. Birinci yüzyıla, yani bin dokuz yüz yıl öncesine ait bir yazıt bu. Başından anlaşıldığına göre kentte her 4 yılda bir büyük spor şenlikleri, yarışmaları yapılıyormuş. Konon adlı varlıklı bir Pergeli vatandaş, o yılki yarışmaları kendi kesesinden harcayarak düzenlemiş. Ayrıca yarışmalara katılan atletlerin soyunup giyinecekleri, temizlenecekleri ve giysilerini koyacakları bir bina yaptırmış. Yazıtta verilen betimlemelere göre, binanın resmini yapmaya çalışıyorum. Bakın, 12 kenar ince sütunlu ve ortadaki tek kalın sütunla destekli konik, yani huni çatısı olan bir yapı. (*Dikkatle İhsan'ın gösterdiği çizime merakla bakınlar.*)

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Şu işe bakınız. Bizim buradaki yaşamımızla, bin dokuz yüzyıl önceki Pergelilerin yaşam düzeyini düşünüyorum da havsalam almıyor. Yaptıkları hamamlar, tiyatrolar, stadyumlar heykeller ta bugüne kalmış. Biz kümes gibi köy evlerinde dünyadan habersiz cehalet içinde yaşıyoruz. Şunu da söyleyeyim içimde kalmasın: Çocukluğumdan beri, tam 15 yıldır her kazi mevsiminde burada çalışırım. Ancak bu yıl ne yaptığımızı öğrendim, Pergeli hemşehrimlerimize yakınlık duydum. Bu sizin sayeniz...

İHSAN ERDEMLİ : (*Keser*) Bırak şimdi bu sözleri. Siz de Pergelisiniz, onları tanımaya istekliydiniz.

DURMUŞ ALİ : Hocam Hüseyin doğru söylüyor, niye sözünü kestiniz ki? Sizden önce kimseler bize Perge'yi anlatma tenezzülünde bulunmadı.

DİĞER İKİSİ : (*Aynı anda*) Yaşa Durmuş Ali! Doğrusu bu hocam...

MEHMET ALİ : İhtilalden birkaç gün önce kasabada Perge tarihi üzerine yaptığınız sohbeti bir de bizim köyde yapasınız istedik, ama olamadı. İstiyorduk, çünkü biz bu harabenin içinde

büyüdük; taş be taş tanıyoruz, hepsinde ellerimizin ayaklarımızın izi vardır. Onları yapan insanları tanımak da bizim hakkımız..

İHSAN ERDEMLİ : Elbetteki hakkınız da; neden şimdiye kadar bu hakkı almak için bir çaba göstermediniz? Soruya yanıt istemiyorum, ama bundan sonra ısrar edin.

TARKTÖRCÜ HÜSEYİN: Şimdi hiç edemeyiz, çünkü toplantı ve yürüyüşler toptan yasaklanmış durumda. Dün akşam Evren paşanın konuşmasını dinlemediniz mi?

İHSAN ERDEMLİ : Elbette dinledim. Toplantı ve yürüyüş yasası iptal edildi. Sıkıyönetim 3 kişinin biraraya gelmesini ve konuşmasını bile yasaklıyor. Şu anda suç işliyoruz, haydi bakalım iş başına! Paydos bitti. (*Çıkarlar*)

SAHNE 2

İhsan Erdemli işine dalmıştır. Bayan Profesör, Baş Asistanla birlikte sahneye girerler, kendisi sezlonga uzanır. Asistan içeriden bir sandalya çıkarıp oturur. Az sessizlik

BAYAN PROFESÖR : (*Ansızın*) İhsan bey, granit sütunlar üzerindeki grafiti için haklı olabilirsin. Güneşte görülüyor pek. Ya su döküceksin graffitolar üzerine ya da karbon kağıdı sürecek, karartacaksın boydan boya. O zaman yazı ve resimler çok rahat görülüyor. Bu yöntemi sen de kullan, tek çizgiyi kaçırmazsın...

İHSAN ERDEMLİ : Hepsini denedim efendim; tek harf ve tek çizgi kaçırmadan kağıt kalıplar aldım, kare kare fotografladım hepsini. İki haftaya kalmadan bir grafiti semineri hazırlarım.

BAYAN PROFESÖR : İyi olur. Ama bu arada seni uyarayım.. Kazı işçileriyle çok senli benli konuşuyorsun. Fazla sıkı fıkısın.

İHSAN ERDEMLİ : Rahatsız ettiğimiz için kalktıysanız, özür dilerim. O zaman uyarabilirdiniz. Ama işçilerle sıkı fıkılığımıza gelince; onlarla da sizinle konuştuğum gibi konuşuyorum. Sordukları soruları yanıtlıyor ve anlayacakları biçimde Perge'ye ilişkin meraklarını gidermeye, birşeyler öğretmeye çalışıyorum.

BAŞ ASİSTAN : (*Yattığı yerde araya girer*) Sık sık iş başı eğitimi yapıyor İhsan hoca.

BAYAN PROFESÖR : Sakın ola çalışırken de konuşup, eğitim bahanesiyle işlere engel olmayasın!

İHSAN ERDEMLİ : Yapmayın hocam, ben çocuk değilim: Elbette boş zamanlarda konuşuyoruz..

BAYAN PROFESÖR : Senin konferans bayağı sükse yaptı.İyiki ihtilal oldu da toplantılar yasaklandı. Yoksa beni de mecbur edeceklerdi konferans vermeye. Sen köyden geldiğin için onların anlayacağı dilden konuşuyorsun. Ben bu kadar basit konuşmamam...

İHSAN ERDEMLİ : (*Alaycı*) Doğru efendim. Siz onların seviyesine inemezsiniz. Onlar cahil köylüler (*Baş Asistan oturduğu yerde kıs kıs güler*).

BAYAN PROFESÖR : Elbette inemem, normal değil mi? Niye alaylı konuşuyorsun? Her neyse, 1'i 10 geçiyor. Konsey Başkanı'nın basın toplantısı vardı, haberlerde verir belki. Radyoyu açalım (*Asistan kalkıp içeriden radyoyu getirir açar*)

RADYODAN ORGENERAL EVREN'İN SESİ : ...(*Öfkeli*)Bu soruyu sormanız bile hata. Bu dedikodulara siz basın mensupları nasıl inanırsınız? Yok biz ihtilalı yaparken Amerika'ya danışmışız. Yok, CIA'nın herşeyden haberi varmış! Yok bilmem Amerikanın Sesi radyosu, askeri ihtilal haberini TRT'den 20 dakika önce dünyaya bildirmiş. Yalan bütün bunlar yalan!

BAŞ ASİSTAN : (*Dayanamaz söze karışır*) Yahu ben kendi kulaklarımla duydum...

BAYAN PROFESÖR : (*Uyarır*) Bir dakika canım dinleyelim, sonra konuşuruz.

RADYODAN ORGENERAL EVREN'İN SESİ : ...Tekrar ediyorum yalan hepsi bunların yalan! Biz ihtilali memleketin yüksek menfaati için yaptık; milletimizin mal ve can güvenliğini sağlamak için gerçekleştirdik. Beyler, beyler! Anarşi, terörizm her gün 20 can alıyordu. (*Öfkeyle bağırır*) Efendiler! İhtilal planı tam 8 ay içinde ikmal edildi. Bu ihtilal bu, oyun değil! Yabancı bir ülkeye hiç bildirilir mi? Efendiler efendiler! Koynumda yatan karıma bile sözetmedim, karıma!

BAYAN PROFESÖR : *(Radyoya uzanıp kapatır, sinirli)* Şu sözlere bakın. Ne ciddiyet ne ciddiyet doğrusu! Ben bu adamı akıllı bilirdim. Karısına bile söylememişmiş! Yok, karısına “karıcığım yarın biz ihtilal yapacağız, haberin olsun” mu diyecekmiş?

BAŞ ASİSTAN : O inkar etsin. Karısına diyemez, ama Amerika’ya bildirmek zorundadır. Dünya bizden tam tamına 18 dakika önce duydu ülkemizde darbe olduğunu. Keşke radyoyu açıp da dinlemeseydim; şimdi Devlet Başkanı’nın yalan söylediğine tanıklık etmek şanssızlığına uğramazdım.

İHSAN ERDEMLİ : Hangi sağduyu sahibi insan, darbeci Generalin bu sözlerine inanır? Bir kere dünyada CIA’dan habersiz askeri darbe mi yapılır mı? ABD’nin haberi yokmuş! Amerika’nın, CIA’nın içimize girmiş olduğunu darbe öncesi Dışişleri Bakanı söylemişti. Üstelik kendini Devlet Başkanı ilan etmiş General Evren’in, ABD’li Nato Kuvvet komutanı General Rogers’la iyi dost oldukları ve sık görüştiklerini bilmeyen var mı?

BAŞ ASİSTAN : *(Gazeteye bakar)* Bakınız burada bir demec var. Çok önemli! *(İçinden okur)*

BAYAN PROFESÖR : Kimin demeci? *(Asistan gülererek okur, ama yanıtlamaz)*

İHSAN ERDEMLİ : Bize de okusana yahu, madem önemli.*(O anda Restoratör girer)* Bir dakika Hüseyin birşeyler getiriyor, yeni buluntu var galiba.

-Kazıda buluntular sevinci ve siyaset-

SAHNE 3

Restoratör ve öncekiler

RESTORATÖR : İhsan hocam, iki satırlık bir parça daha bulundu; bakalım üzerinde çalıştığınız yazıtta uyacak mı? *(İhsan Erdemli sevinçle ayağa kalkıp birlikte barakaya girerler. Sesleri içeriden gelir. Öbürleri ilgilenmezler.Az sessizlik.)* Bak hocam, tam da bu ortadaki boşluğa yerleşti.

İHSAN ERDEMLİ’NİN SESİ : Çok güzel, altmış birinci parçasını da bulduk. Hem de en önemli yerinde. Hemen yapıştır.

RESTORATÖR’ÜN SESİ : Bu parça galiba bir kaç sözcüğü tamamlıyor?

İHSAN ERDEMLİ’NİN SESİ : Evet evet, çok güzel! *(okur)* Himatio-phy-la-ke-ion! Böylelikle bu sözcük tahminimizi doğruladı; bina kesinlikle gimnazyuma gelen atletlerin soyunup giysilerini bıraktıkları yer!

BAŞ ASİSTAN : *(Gazeteden başını kaldırıp)* Sizi çok sevindiren o sözcüğün anlamı nedir İhsan bey?

İHSAN ERDEMLİ : “Giysi koruma yeri, vestiyer” anlamına geliyor. 12 sütun üzerine kurulmuş şirin bir vestiyer yapısı. Biz çıkıyoruz; sen de şu demeci yüksek sesle oku da dinleyelim.

RESTORATÖR : *(Dışarı çıkarlarken)* Mr. Friendly’nin demeci mi? Onu ben de okudum Milliyet’te.

BAYAN PROFESÖR : *(Çok meraklı)* Nee? Mr. Friendly demec mi vermiş?

İHSAN ERDEMLİ : *(Restoratör ile birlikte masanın arkasındaki bank üzerine oturmuşlardır)* Mutlaka askeri darbeye ilgilidir.

BAŞ ASİSTAN : Doğru. *(Okur)* “Washington Post gazetesinin yazı işleri müdürü Mr. Friendly, ABD’nin Sesi radyosunda Türkiye’deki askeri ihtilal üzerinde bir demec vermiştir. Radyo spikerinin ‘Türkiye uzmanı’ olarak takdim ettiği Washington Postası müdürü şunları söylemiştir: ‘...Türkiye’de anarşi ve terör zirveye tırmanırken, tam zamanında silahlı kuvvetler yönetime el koymuş bulunmaktadır. Öyle umuyorumki anarşinin kaynağı terörizm odakları kurutuluncaya dek Türk ordusu başta kalacaktır. Nato’daki büyük müttefikimiz ve Nato Doğu kanadının en büyük ordusuna sahip, Komünizme karşı bir kale durumunda olan Türkiye, şimdi güçlü ordusunun güvenli ellerindedir...”

İHSAN ERDEMLİ : Övgüye bak, yağlamaya bak!

BAŞ ASİSTAN : (*Okumayı sürdürür*) “...Yönetimi kansız ele geçiren Türk Silahlı Kuvvetleri anarşi yuvalarını, komünist odaklarını dağıtmak ve ABD’ye karşı yükselen ‘çatlak sesleri’ susturmak için çok geniş operasyonlara başlamış bulunmaktadır...” (*Az susar*) Dinleyiniz, anarşi ve terörün kaynağı konusunda neler söylemektedir Mr. Friendly:

“...Türkiye’de terörün ve anarşinin kaynağı Üniversitelerdir. 1968’de başlayan dünya gençlik hareketleri Türk Üniversitelerine de yansıdı. O zaman Üniversite yönetiminden haklar koparmak için boykot ve işgaller yapanların birçoğu, bugün genç öğretim kadrolarını oluşturmaktadır. O zamaki masum istekler şimdi düzeni değiştirme, Komünizmi getirme çabasına dönüşmüş. Bu genç öğretim üyeleri öğrencilerin körpe beyinlerini yıkayarak, onların silahlanmalarına neden olmuşlardır...”

İHSAN ERDEMLİ : Yeter arkadaşım yeter! Onun hakkında düşündüklerimde gerçekten yanılmak isterdim. Meğer Mr. Friendly Türkiye uzmanıymış da haberimiz yokmuş. (*Bayan Profesör’e*) Ne dersiniz hocam? Bence, Generallerin bildirimleriyle aynı özü taşıyan bu demeçler pek rastlantıya benzemiyor.

BAYAN PROFESÖR (*Konuşmak istemez*) : Bilmiyorum. Ben siyasetten anlamam.

BAŞ ASİSTAN : Durum çok kötü. Bu konuları aramızda bile konuşmayalım artık.

RESTORATÖR : Konuşmazsak değişen bir şey mi olacak?

İHSAN ERDEMLİ : Konuştuklarımız bir yerlere ulaşırsa çok şey olur, öyle deme.. Daha askeri darbenin ikinci haftasındayız. Hele birkaç gün sonra Üniversiteler açılsın; koridorlara vurucu timler yerleştirilecek, sınavları ve dersleri silahların gölgesinde yapacağız. Fişlenmiş sol görüşlü genç öğretim üyeleri tek tek Fakültelerden atılacak. İhbar ve ispiyon mekanizması yaygın biçimde çalıştırılacak; geniş tutuklamalar geliyor, bekleyip göreceğiz...

BAYAN PROFESÖR : Aman İhsan bey kendine dikkat et!

İHSAN ERDEMLİ : Haklısınız efendim bize kadar uzanabilir; uluorta konuşuyoruz, sevenimiz var sevmeyenimiz var. Ben düşüncenin, demokratik tartışmalar içinde yayılması ve kabul ettirilmesi yandaşımı; zorla, baskıyla ve silahla değil!

BAŞ ASİSTAN : Şu Mr. Friendly, o sıcak ve içten görünüşü altında meğer neler çeviriyormuş. Kuşularımız, tahminlerimizin ötesinde doğrulanıyor!

BAYAN PROFESÖR : Gerçekten yardımseverdi. Her işe koşar; her ricamızı yerine getirirdi. Son olarak kazı ve restorasyonlarda kullanmak üzere pixie marka bir delici söz vermişti; yattı artık!

İHSAN ERDEMLİ : Yatmaz hocam yatmaz, üzülmeyiniz; kaya delicisi de gelir, Mr. Friendly de. Onun bu demecini, herkes bizim gibi utanılacak bir belge olarak yorumlamıyor; yani bağımsız bir ülkenin içişlerine karışma, direktif verme olarak görmüyor herkes. Zaten Amerika güler yüzle ve dostluk elini uzatarak giriyor her ülkeye. Yeni sömürgecilik yöntemi budur. Kusura bakmayınız bu konularda belki biraz uzunca bir konuşma olacak, ama yapacağım. Çünkü son konuşmam da olabilir.

ASİSTAN-RESTORATÖR : (*Aynı anda fısıltıyla*) İhsan hoca coşmaya hazırlanıyor.

İHSAN ERDEMLİ : Siz öyle de bilseniz; konuşacağım ki içimde kalmasın, ferahlayayım. 1947-48’de Marshal yardımıyla Türkiye’ye yerleşmişti Sam Amca. Yıllarca beslenme eğitimi altında bu yardımla gelen süttozunu içirdik ilkokul çocuklarımıza. İyi anımsıyorum: İlk öğretmenlik yaptığım köy koyuncuydu, yiyip içtikleri süt-yoğurt ve yağ peynirdi. Ama İlkokul müfredatında beslenme eğitimi zorunluydu ve süttozundan yapılan süt veya yoğurdu çocuklara yedirmek zorundaydık. Defter, kitap ve kalem soran yoktu; karatahtamız, tebeşirimiz, masamız-sıramız yoktu, ama çuvallar dolusu süttozu vardı. Ve de onu tüketmek zorunluğ...Bir hafta içinde çocukların mide ve bağırsakları bozulmuş hasta olmuşlardı. Muhtar ve köy yaşlılar meclisiyle anlaştık. Her sabah bir aile, otuz tane olan öğrencilerimi süt-yoğurt-peynirini sağladı; beslenme eğitimini yaptık.

ASİSTAN : Süttozunu ne yaptınız?

İHSAN ERDEMLİ : Hayvan yemine katıp koyunlara verdiler bir kısmını. Hayvanların da bağırsaklarını bozunca, köyün önünden geçen çaya döktük. Ama elbette ki çocuklara harcanmış göstererek torba torba yapıldı bunlar. Daha sonra bir müfettiş tarafından, süttozu beslenmesi

yapmadığım kanatına varılıp kötü rapor ve disiplin cezası aldım. Demem o ki, 1970'lerde hiçbir besin ve vitamin değeri olmadığı, laboratuvar tahlilleriyle ıspatlanıp yasaklanan, bu Marshal yardımı süttozunu yıllarca çocuklarımıza içirdik. Hocam siz iyi anımsarsınız: 50'lerde bu süttozu yardımlarının karşılığında kendimizi, Nato müttefiki olarak, bizi hiç ilgilendirmeyen Kore savaşının içinde bulduk. Bu üç yıllık savaşta 717 şehit, 5250 yaralı ve 250 tutuklu ve kayıp verdik..

Kafalarımız, onlardan ithal ettiğimiz eğitim sistemiyle öylesine ABD ile dolduruldu ki! Bu eğitimin ülkemize sokulmasıyla birlikte, nüfuz çoğunluğunu oluşturan kırsal kesimin eğitim öğretimi için en iyi ve en tutarlı bir uygulama olan Köy Enstitüleri de kapatıldı. O dönemin yöneticileri, "Türkiye'yi küçük Amerika yapmak" hedefi koymuşlardı. Çok iyi anımsıyorum İlköğretmen okulundayken, Kenedy'nin Başkan seçilmesi heyecanını, ABD halkıyla birlikte biz de yaşamıştık. Oyların son sayım sonuçlarının ayrıntıları Türkiye radyolarından verildi. Okul yönetimi tüm öğrenciyi derslerden çıkararak, meydandaki hoparlörden bu haberleri sonuna kadar dinletmişti.

O haberden sonrası ders yapmamış, eğlenmiştik Kenedy seçildi diye. Oysa ertesini yıl İncirlik hava üssünden kalkan ABD casus uçağının Sovyetler Birliği tarafından düşürülmesi ve buna misilleme olarak, Kenedy'nin Küba'ya saldırı planını uygulamaya koyulacağı sırada, Türkiye'nin aynı anda Sovyetler tarafından işgali sözkonusuydu. Kendimizi yeni bir Kurtuluş savaşı içerisinde bulabilirdik sevgili müttefikimiz ABD sayesinde. İşin ilginç yanı, o yıllarda değil halkımızın, yöneticilerin bile haberi olmamıştı bu gelişmelerden. Bunları bizler yıllar sonra yazılan kitaplardan, bazı CIA yetkililerinin modası geçmiş haberler olarak anlattıkları anılardan öğreniyorduk. (*Az durur, Bayan Profesör uyumuş, diğerleri de biraz sıkıntılı dinlemektedirler.*) Şimdi ise ABD askeri yönetimi destekleyerek, Haig ve Rogers aracılığıyla Yunanistan'ın yeniden Nato'ya girmesi için Konsey Başkanı General Evren'in okeyini alacak. Böylelikle Nato'nun doğu kanadı Yunanistan lehine dengelenmiş olacak. Sonra da kaynayan Ortadoğu'daki eski Şah rejiminin yerine, bölge jandarmalığı yüklemeye girecektir Türk ordusuna...

BAYAN PROFESÖR (*Gözlerini açmasıyla araya girer*): Hala konuşuyorsun, yeter! Başına iş açacaksın sen.

BAŞ ASİSTAN (*Hafif dalga geçer*): Bu konulara bir daha girmeyelim ki, İhsan Hoca böyle coşup çağlamasın. Bakın Traktörcü Hüseyin'le Arzu geliyor!

RESTORATÖR : Traktörcü'nün kucağında da bir bebek var galiba işçilerin deyimiyle..

SAHNE 4

Öncekiler, Arzu, Traktörcü Hüseyin

BAYAN PROFESÖR : (*Hepsi ayağa kalkmıştır*) Birşey buldunuz galiba Arzu? Çok sevinçli görünüyorsunuz.

ARZU : (*Çok sevinçli, Traktörcü'ye dönerek kucağındaki bir cekete sarılı buluntuyu alır*) Şunu önce ben alayım Hüseyin efendi. Hocam siz de çok sevineceksiniz gösterirsem. Ama gelenektendir; önce şölen için söz veriniz. Bu, müze bahçesindeki seminerde gördüğünüz aralditten Artemis heykelciği değil. (*Ters ters İhsan hocaya bakarak*) Sahici beyaz mermerden, pırl pırl bir baş.

İHSAN ERDEMLİ : Arzu hala unutamadın o şakayı. Ama sana söylemiştim: Bir gün sahicisi çıkacak senin alanından, işte çıktı. Umarım bir Afrodit ya da Athena başı olur, böylece ben de kurtulurum elinden.

ARZU : Yok öyle şey! Elimden kurtulamıyacaksınız. Bugün ya da yarın, belki yarından da yakın, Sizi havaya uçuracağım havaya! (*Herkes güler*)

BAYAN PROFESÖR : Ne yapacaksan, yaparsın sonra. Şimdi aç ta şu kafaya görelim Arzu.

TRAKTÖRCÜ HÜSEYİN : Bu bebk değil, gelin bu hocam; yüzgörümlüğü istiyor.Öyle değil mi Arzu?

ARZU : Elbette. (*Kucağındakini yeniden Traktörcü'ye verir*) Yüzgörümlüğü çifte gündelik, ve de...

BAYAN PROFESÖR : Peki peki, eğer düşündüğüm tanrıçanın başıysa; sizin postaya çifte yevmiye ile birlikte bir tepsi de baklava söz veriyorum..

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) Bize bir şey yok mu hocam?

BAYAN PROFESÖR : İhsan hoca yine çiğ köfte yapar; geçen seferki harikaydı.

İHSAN ERDEMLİ : Herzaman çiğ köfte yenmez, karın ağrıtır. Çerkez tavuğu yiyelim de midemiz bayram etsin. Yemeğin sonunda bir de böğürtlen pastası olursa, tadına doyum olmaz doğrusu. Ne dersiniz çocuklar?

ORADAKİLER : (*Hepsi birden*) İsteriz, isteriz; çerkez tavuğu ile böğürtlen pastası isteriz.!

BAYAN PROFESÖR : Söz çocuklar. Haydi aç Hüseyin. Yavaşça şu masanın üzerine koy! (*İhsan'ın bir işaretiyle Arzu ile Restoratör Traktörcü'nün önüne geçip engel olurlar.*) Söz veriyorum eğer tanrıça Athena ise, canla baş üstüne istekleriniz. Size bir de hafta sonu gezisi Thermessos'a; orada piknik yaparız.

İHSAN ERDEMLİ : Haydi bakalım çocuklar! Hocamız iki yıldır vücudunun bütün parçaları bulunan Athena'nın başını arıyor. O ise, güveniyorum bütün isteklerimizi yerine getirecektir. Arzu kızım, hatırlıyor musun? Başın üzerinde miğfere benzer birşey var mıydı?

ARZU : Galiba öyle birşey vardı hocam, ama tepesinden azıcık kırıktı...(Traktörcü Hüseyin onu masanın üzerine koyar yine bir işaretle.)

BAYAN PROFESÖR : (*Hızla üstünü açar ve zıplamaya başlar*) Yaşasın Athena bu, tanrıça Athena'nın başı bu! Zaten ben size demiştim, bu mekandan çıkacak diye! Harikaa! Şu miğfere, şu sorguca bakınız! Yüzünün yuvarlaklığına, kıvrık dudaklarının üstündeki düzgün buruna bakın, sapaşağlam. Birinci yüzyıl repliği bu. (*Arzu'ya sorar*) 7 no.lu kazı alanından çıktı değil mi?

ARZU : (*Aynı derece sevinçli*) Benim çalıştığım alandan, ama 7 değil 8 no.lu kazı alanı.

BAYAN PROFESÖR : (*Onu duymaz bile*) Baş boyunun arka kısmıyla birlikte çok iyi korunagelmiş. Öyle sanıyorumki heykelin omuzuna pat! diye oturacak. Miğferin sorgucu altındaki siphensin büyük bir kısmı da duruyor; buna *Korinth tarzı miğferli Athena başı* denir. (*Yeniden zıplamaya başlar sevinçten, herkes onu alkışlar*) Haydi restoratör arkadaşım al bu başı, aman dikkatli tut incitme (*Diğerleri güler*). Benim arabaya atlayıp müzeye gidelim. İki yıldır başsız sergilenen Athena heykeline, başını hediye edelim. (*Tam çıkarlarken döner*) Çocuklar, bu gece istediğiniz şöleni kendi kesemden çekeceğim, kazı parasından değil. Cumartesi günü sabaha kadar bendensiniz. (*Alkışlar sürerken sahne kararır*)

SAHNE 5

Başka bir gece kazı evinde. Oturma salonu, birkaç koltuk ve sandalye. Arkeolojik buluntu parçaları, karton kutular, çantalar, kitaplar vb. Salona açılan iki ya da üç kapı. Biri İhsan Erdemli'nin yatak odasının kapısı ve kapalıdır. Ancak seyirci renkli ve sönük ışıklı odada İhsan hocanın yatağa uzanmış ve onları dinlemekte olduğunu görür. O fısıldaşmalara göre yüz ifadesinde değişiklikler gözlenir, bir pandomima havasında onlara öykünür.

Bayan Profesör, Restoratör, Arzu, İhsan Erdemli'nin odasının kapısı önünde fısıldaşmaktadırlar.

BAYAN PROFESÖR (*Fısıltıyla*) : Nasıl Arzu, korkutabilecek misin? Sahi fikir kimindi?

RESTORATÖR : Fikir benden. Bir Amerikan silah dergisinden kestiğim güzel ve ayrıntılı bir resim vardı. Arzu'nun deniz kıyısından topladıklarından üç tanesini bu resime bakarak boyadı.

ARZU : Hocam, aslından ayıramazsınız; büyüklüğü, biçimi ve rengi aynı. İçlerinden birisi vampiri ama o bile anlaşılmas ele alınmadan. Zaten bir tane koydum.

BAYAN PROFESÖR : Herhalde yatağına daha girmedi; o şimdi masada çalışıyordur. Eğer bir yazıt üzerinde inceleme yapıyorsa, çok bekleriz, korkuyla çığlık atmasını.

ARZU : (*Anahtar deliğinden bakar*) Deliği kağıtla tıkamış birşey görünmüyor.

RESTORATÖR : Vallahi hocam, siz yukarıda kumpastayken, biz burada birlikte oturuyorduk. Uykum geldi dedi ve odasına girdi.

BAYAN PROFESÖR : İhsan hocayı kandırmak pek kolay olmayacak! Sakın olaki, yine senin başında patlamasın su torbası gibi.

RESTORATÖR : (*Gülmekten kendini zor tutarak*) Aman hocam bu çok sert, kızın kafası kırılır sonra.

BAYAN PROFESÖR : Sözün gelişi öyle söyledim canım, yani zor yutturacağız!

ARZU : Hayır hocam bu kez mutlaka yutacak. Bir kere, hangi saatte yatarsa yatsın, önce yorganı kaldırıp yatağı iyice kontrol ediyor. Onun bu çok dikkatli oluşundan yararlanıyoruz; bombayı görür görmez ödü kopacaktır. Biraz sonra İhsan hocayı karşımızda tir tir titrerken göreceğiz.

BAYAN PROFESÖR : İhsan herkese şaka yaptı. Bizler kendisini bir türlü tongaya düşüremedik. Bunu başarılırsanız, yarın hepimize lahmacun ısmarlayacağım Athena Restoran'dan...(*Bütün bu konuşmalar sırasında İhsan Erdemli yatak üzerinde ve ayakta tüm pandomima yeteneğini göstererek sessiz öykümlerle seyirciyi etkilemeli, güldürmeli. Birden sahnenin arkasından BAŞ ASİSTAN'ın sesi gelir; korku ve öfkeyle bağırılmaktadır: "Böyle şakanın içine tüküreyim! Böyle şaka mı olurmuş allahaşkına! Ödüm patladı, neredeyse üzüne yatıyordum bombanın." Herkes sesin geldiği yana dönmüş, şaşkınlıkla birbirine bakakalır.*)

İHSAN ERDEMLİ : (*Kahkaha atarak odasından çıkar ve şakadan Arzu'nun saçlarından yakalar. Diğerleri gülmektedirler.*) Yine boşa gitti oyunun, yutturamadın bana Arzucuk! Zavallı Baş Asistan'ımız...(Sözünü bitirmeden Asistan yanlarına gelir.)

**-Çakıl taşlarından üç bombaydı,
Arzu kız öcünü çok kötü aldı-**

SAHNE 6

Öncekiler ve Asistan

BAŞ ASİSTAN : (*Doğrudan ona doğru yürüyerek*) Olur mu yani İhsan hoca, olur mu? Bereket ışık yanarken yatağı açtım. Bombayı görünce neredeyse korkudam düşüp bayılacaktım.

İHSAN ERDEMLİ : (*Arzu dışında öbürleri gülmektedir.*) Vallahi onu ben yapmadım. Ben silahtan korkarım, elime bile alamam.

BAŞ ASİSTAN : (*İnanmaz, öfkesi de geçmemiştir.*) Yatağın içinde hala duruyor. (*Gülmeler sürmektedir.*) Niçin gülüyorsunuz? İçi boş da olsa, bozuk-çalışmayan ya da oyuncak bile olsa, tehlikeli silahlarla şaka yapılmaz. Nereden buldunuz bunu? İtalyanların Antalya'yı işgal yıllarından mı kalmış yoksa? Geçenlerde bir yabancı dergide aynısının resmini görmüştüm. Kim yaptı böyle bir tehlikeli şakayı bana? Bir güzel şölen ve eğlenceden sonra ne şaka yani? Çerkez tavuğunu mideme oturtunuz? (*Ciddi*) Kim yaptı bu bombayı, yani bomba şakasını?

İHSAN ERDEMLİ : Ben yapmadım.

ARZU : (*Suçlu suçlu*) Ben yaptım.

RESTORATÖR : Fikir benimdi. Yapılırken de katkım oldu.

BAYAN PROFESÖR : (*Suçta kendini ortak eder, savunmaya geçer*) Benim de haberim vardı. Gördüm ve onlarla birlikte olup, sonucu bekliyordum.

ARZU : Ama yatağınza ben koymadım. Çünkü ben onu İhsan hocanın yatağına kendi elimle koymuştum. Burada hep birlikte onun haykırışını beklerken, sizi karşımızda bulduk. (*Herkes İhsan'a bakar, açıklama beklerler.*)

İHSAN ERDEMLİ : Tamam açıklıyorum: Yemekteki fısıldaşmalarınızdan birşeyler sezinledim. Sizler çakırkeyf şarkı söylerken, tuvalete gitme bahanesiyle, kimseye görünmeden odama girdim. Yatağıma bakınca, ilk anda ben de çekindim. Ancak ışık vurduğunda parladığını ve yağlı boya olduğunu anlayınca elime almaktan çekinmedim: Gerçekten yumurta biçiminde bir çakıl taşıydı

ve bir el bombasının tüm ayrıntıları üstüne çizilmişti. İçin için gülerek götürüp, Asistan arkadaşın yatağına koydum. Gidip gelişimin farkına bile varmamıştınız...

BAYAN PROFESÖR : Ne yapalım? Toplu girişimimizde boşa gitti, *(elini İhsan'ın omuzuna koyarak)* onu tongaya bastıramadık. Mozayikçi arkadaşımız, bir Antalyalı tanıdığına davetli olduğundan bu geceki şakaya katılamadı. *(Diğerleri koltuk ve sandalyelere oturmuşlardır.)* Neyse artık şaka bitti. Saat 12.00 olmak üzere. *(Sahne dışında telefon zili çalar, Restoratör çıkar.)* Yarın Termessos'a gideceğiz değil mi?

DİĞERLERİ : *(Belli belirsiz)* Gitmesek olmaz mı?

BAYAN PROFESÖR : Benim için çok iyi olur vallahi. Athena heykeli üzerine yeni bir yazı yazmam gerekiyor; biraz çalışacağım.

İHSAN ERDEMLİ : Benim de yapacak işim var. Mozayikli caddede çıkan yazıtların açıklanması ve tarihsel yorumlarını bitirdim, onları daktilo edeyim. Bütün gün odamdan çıkmıyacağım, böylelikle yeni bir şaka da yapamazsınız. *(Öbürleri gülerken Restoratör girer.)*

RESTORATÖR : İhsan bey odanızdan çıkmak zorunda kalacaksınız galiba. *(Profesör'e)* Hocam, telefon eden Fakülte sekreteriydi; sınavlar öne alınmış. İhsan beyin Pazartesi günü saat 10.00'da Fakültede bulunması gerekiyormuş. Çünkü aynı gün içinde, Klasik filoloji ikinci ve Arkeoloji üçüncü sınıf öğrencilerinin bütünleme sınavları aynı güne alınmış...

İHSAN ERDEMLİ : Aman bee! Bütün çalışma planlarım altüst oldu.

BAYAN PROFESÖR : Sekreter bey başka neler söyledi?

RESTORATÖR : Size selam söyledi ve İhsan beyi mutlaka göndersin, dedi. Fakültede, bir yüzbaşının komutasında askeri güvenlik karakolu kurulmuş. Yüzbaşının karargahı, Dekanlık koridorundaymış..

İHSAN ERDEMLİ : *(Öfkeli)* Desenize bundan geri dersleri ve sınavları, asker silahlarının gölgesi altında yapacağız; polis yetmediydi...

BAYAN PROFESÖR : Asker hiç değilse tarafsız davranır; polisler milliyetçi komandolarla birlik olup, koridorlarda tabancayla solcu kovalıyordu. *(Restoratör'e)* Hüseyin sen hemen şimdi Otobüs Terminaline telefon et; Kamil Koç'lardan en geç 12.30 otobüsüne bir kişilik yer ayırsınlar. Haydi İhsan, sen de odana çık hazırlığını yapmaya şimdiden başla. Zaten dağınık çalışıyorsun, yarın öğleye kadar ancak toparlanırsın. Fakültede de burada konuştuğun gibi uluorta konuşup, başımı derde sokma. Doçentliğe başvurunu yaptın, Kasım'da sınava gireceksin. *(Herkes şaşkındır; sessizce teker teker terkederler oturma odasını ve sahne kararır.)*

SAHNE 7

Mahkeme salonu. Aynı şaka ekibi tanık yerindedir. Yargı heyeti ve mahkeme görevlileri.

BAŞ YARGIÇ : *(Sorgu yargıcı ve savcı ile kısa fısıldaşmadan sonra, sanığa döner.)* Tanıklarınızı sorguya çekmeden önce, merak ettiğim bir şeyi öğrenmek istiyorum: Tanrıça Athena'nın başı yerine oturdu mu?

İHSAN ERDEMLİ : *(Bayan Prof.e bakar.)* Sayın kazı başkanı Profesör burada efendim; isterseniz...

BAŞ YARGIÇ : Ben sizden duymak istiyorum, ama özel soru olduğu için yanıtlamayabilirsiniz...

İHSAN ERDEMLİ : Yanıtlıyorum sayın başkanı. Boyunun ön kısmında, yaklaşık on cm.lik tam uygunluk yeterli geldi. Baş vücudunu bulmuştu. Restoratör arkadaşımız, kırık ve boşluk oluşturan kısımları, mermer tozu ve araldit yapıştırıcı karışımıyla aslına uygun biçime soktu...

BAŞ YARGIÇ : Teşekkür ederim. *(Sorgu yargıcına)* Tanık sizin sayın yargıç! Sayın savcı siz de arada kafanıza takılanları sorabilirsiniz.

SORGU YARGICI : *(Tanıklara)* Tanık yerindesiniz; hepiniz sanık İhsan Erdemli'nin tanıkları olarak doğru söyleyeceğinize daha önce şeref ve namusunuz üzerine yemin ettiniz. Siz sayın Profesör, sanık İhsan Erdemli'nin kendi savunmasına ilişkin anlattıklarının doğruluğuna tanıklık ediyor musunuz?

BAYAN PROFESÖR : Elbette efendim. İhsan hocanın kendi savunmasına ilişkin anlattığı olayları, arkeolojik kazı ekibi olarak birlikte yaşadık. Kendisi doğruluğuna, bilimsel yeteneği, çalışkanlığı ve yurtseverliğine çok güvendiğim bir arkadaşımızdır. Mesleki araştırma alanında kendisini yurt içinde ve dışında tanıtmıştır. Ben kırk yıllık bir Üniversite öğretim üyesi olarak, bu nitelikleri taşıyan bir bilim adamının cezalandırılması değil, ödüllendirilmesi gerektiği inancındayım.

SAVCI : Sayın tanık, Arkeoloji bölümünde öğrenciniz ve doktora sınavı heyetinde bulunup pekiyi derece verdiğiniz; kazı ekibinizde uzman olarak çalıştırdığımız bu sanık hakkında gerçekten tarafsız kalabileceğinize inanıyor musunuz?

BAYAN PROFESÖR : (*Öfkeli*) Sayın savcı, sayın savcı! Benim sizin yaşınız kadar bu devlete hizmetim var. Beni tanıklığımdan siz nasıl kuşku duyarsınız? Evet İhsan benim öğrencimdi, şimdi de meslekdaşım. Siz de öğrencim olabilirdiniz. İhsan Erdemli ile bir çok alanlarda görüşlerimiz de, toplumsal kökenimiz de farklıdır. Sık sık tartışırız. Ama bunlar, onun dürüstlüğü ve yurtseverliğinden, bilim adamlığından kuşkulananmamı ve onu kötüleme hakkı vermez bana. Yaşamının yirmi yılı köyde geçmiş, ikinci yirmi yılında büyük aşamalar yaparak; önündeki maddi ve manevi engelleri tek tek devirip bir bilim adamı düzeyine yükselen biridir o. Onun sanık sandalyesine çıkarılmış olmasına ve devletin temellerine bomba koymak isteyen bir terörist olarak suçlanıp (*Savcıya*) tarafınızdan ölüm cezası istenmesine aklım almıyor sayın savcı! Eğer bilim adamı olmak gibi bir çetin yolu seçmeyi memleketi soysa, insanları kandırsaydı; şimdi belki fabrikaları, mağazaları olacak ve lüks içinde keyfine bakacaktı... (*İhsan Erdemli kazı ekibi arkadaşları Profesör'ün beklemedikleri bu konuşmasından memnun gülümserler*)

BAŞ YARGIÇ : Sayın tanık, sözlerinizde haklı da olsanız, bu konuşmalarınızı kesmek zorundayım. Düşünce ve görüşlerinizi, yaşam anlayışınızı Üniversite anfilerinde anlatınız...

BAYAN PROFESÖR : Sayın başkan, Üniversite anfilerinde kişisel görüş ve anlayışlarımızı artık konuşamıyoruz...

SORGU YARGICI : Sadece sorularımızı yanıtlayınız lütfen! Sanığın anlattığı el bombası biçiminde boyanan çakıltaşları doğru mu?

BAYAN PROFESÖR : Doğru efendim. İhsan bey hepimize şaka yapıyordu. Oyunun ortalarında gösterildiği gibi, beni de uykuda bir balık gibi oltaya taktılar. Belki bu tür şakalar sizlere gayri ciddi gelebilir. Sürekli birarada zihnen çalışan grup üyelerinin, birbirine dayanabilmesi ve doğan gerginliklerin yumuşayabilmesi için hoş şakalara, mizaha, gülmeye ihtiyaçları vardır. Biz de toplu halde ona şaka yapmaya karar vermiştik... (*Bu sırada Arzu ağlamaya başlamıştır.*)

SORGU YARGICI : (*Fazla konuşmasını engeller*) Bu kadar yeter efendim, sorunun yanıtını aldım.

BAŞ YARGIÇ : Niçin ağlıyorsun kızım? Suçluluk mu duyuyorsun?

ARZU : Evet efendim. İhsan bey hocam benim yüzümden şu anda sanık sandalyesinde oturuyor; üç aydan beri gözaltı hücrelerinde işkencelere uğradı. (*Hıçkırarak*) Cezalandırılması gereken biri varsa o da benim...

BAŞ YARGIÇ : Sakin ol kızım, şakalaşmak ayıptadır değil, yasak da...

RESTORATÖR : Efendim Arzu değil, asıl suçlu benim. Çünkü fikir benimdi. Bir dergiden kestiğim gerçek büyüklükte el bombası fotoğrafını ona ben verdim. Vermekle kalmamış, odasında gördüğüm çakıl taşları üzerine çizmesini de söylemişim.

BAŞ ASİSTAN : Sayın başkan dergi benimdi. Restoratör arkadaşına bakması için vermişim. Gerçi olayın ucu bana dokunmuş ve ilk korkutulan ben olmuşum, ama bu benim unutkanlığımdandı. Oysa bir kaç gün önce bu çizimden haberlenmişim. Kabahat bende , (*çantasından çıkararak*) dergiyi arkadaşına vermeseydim, bu olaylar olmayacaktı.

SORGU YARGICI : Dergiden fotoğrafın kesildiğini söylemiştiniz..Dergiyi getiriniz buraya.

ASİSTAN : Daha sonra resmi bana geri vermişlerdi. Neden bilmiyorum? Ama onu aynı sayfaya yaptırdım. İşte buyurunuz (*Dergiyi açarak baş yargıcın önüne, bırakır. Bir süre yargı heyeti resmi inceler.*)

SAVCI : (*Değişmiş gözüktür*) Peki çakıl taşından bombalar, nasıl girdi sanığın çantasına? Bundan haberlimiydiniz hepimiz? Bu türden şakalar da yaparmıydınız?

BAYAN PROFESÖR : Haberliydik efendim. Evet bu tür şakaları birbirimize hep yaparız; yani ekibimizden önce dönenlerin çantalarını ağırlştırırız, bizi bırakıp gidiyor diye!

BAŞ YARGIÇ : (*Hafif gülümseyerek*) Ne demek bu sayın tanık Profesör?

BAYAN PROFESÖR : Kendimden örnek vererek açıklayayım efendim: Ben kazının ikinci haftasında, önemli toplantı dolayısıyla İstanbul'a gelmek zorunda kalmıştım. Her zaman 18-19 kg gelen valizim tartıldığında 26 kg gelmiş. Hava alanında 5-6 kg için para ödemişim. Eve geldiğimde parayı taş ve mermer parçaları için ödediğimi gördüm. Genellikle terminallerde taşı beklerken çantadan birşeyler çıkardığımızda farkına varır, atarız.

SORGU YARGICI : (*Restoratör'e sorar*) Çakıl taşından bombaları nasıl koyduğunuzu siz anlatın. Çantanızı sonra karıştırırsınız.

RESTORATÖR : (*Çantayı bırakıp telaşla*) Anlatayım efendim. İhsan Erdemli hocamız sırt çantası ve valizini hazırlamış, oturma salonuna inmişti. Hep birlikte oturmuş otobüsün kalkma saatinin yaklaşmasını bekliyorduk. 45 dakika kala ben kazı arabasıyla terminale götürecektim. Bir ara tuvalete çıktı. İşte bu on dakika içinde onları çantanın içine ben koydum...

SAVCI : Peki, yollarda sürekli aramalar olduğunu, içinde hiç düşünen olmadı mı?

SORGU YARGICI : Düşünmediniz mi hocanız için bir tehlike yaratacağını?

RESTORATÖR : Ben düşünemedim efendim, ama Baş Asistan'ımız beni uyardı. Bu yüzden, çantayı açar açmaz eline gelecek biçimde en üste koydum.

BAYAN PROFESÖR : İhsan beyin, çantasına bakmayacağı hiçbirimizin aklının ucundan geçmemiştir...

ASİSTAN : (*Araya girer*) Sayın başkanım, mahkeme heyeti gülecektir; İhsan hoca terminale gitmek üzere evden çıktığında aramızda konuştuk. Hiçbirimiz onun çakıl taşlarını, en azından Antalya sınırları dışına çıkaracağı iddiasına bile giremedi...

BAŞ YARGIÇ : (*Ciddi*) Demek bu kez onu tongaya düşürdünüz, istediğiniz bu değil miydi? (*Tanıkların başı önüne düşer; Arzu hep sessizce ağlamaktadır. Restoratör yine çantasını karıştırmaktadır, aradığını bulmuş doğrulurken*) Siz ne arıyorsunuz çantanızda?

RESTORATÖR : Sayın başkanım izninizle açıklayayım: Yaptığımız şakaların genellikle fotoğraflarını çekip belgeleriz. Yıl içinde arkadaşlara göstererek gülüşürüz. Filmleri de arşivdedir. Efendim, çantamı bu yüzden karıştırıyordum. Çünkü hem Asistan beyin yatağındaiken, hem de İhsan hocanın çantasının içine koyduktan sonra çakıl taşı bombaların fotoğraflarını çektim. Onları arıyordum...

BAŞ YARGIÇ : (*Yüzü değişmiş bir sevinç kaplamıştır. Masanın üzerindeki çantayı gösterip*) Bu çantanın fotoğrafı mı? Onları hemen buraya getiriniz!

RESTORATÖR : Evet sayın başkanım, çakıl taşlarını yatağın ve çantanın içinde gösteren fotoğraflar bunlar. Buyurunuz. (*Çantasından çıkardığı, içinde fotoğraflar bulunan zarfı başkana verir. Herkes susar. Mahkeme heyeti bir süre fısıldaşır.*)

BAŞ YARGIÇ : Tanık yerinde bulunanlar yerlerine geçebilirler. Mahkememiz belgeler ve fotoğraf kanıtlarını inceleyerek birkaç dakika sonra kararı bilidirecektir. (*Fısıldaşma başlar. Tanıklar sessizce yerlerine geçerler. Sakin sakin oturmakta olan İhsan Erdemli'yle umut ve gülümsemeyle bakışmayı sürdürürler. Bu sırada Mübaşir girer ve Baş Yargıcın önüne bir not bırakıp çekilir. Başkan'ını suratı asılır. Anında salondakilerin yüzleri de değişir, korku sarar.*)

BAŞ YARGIÇ : (*Ansızın masaya tokmağı vurur.*) Kararı okuyorum (*Herkes ayağa kalkar*):

Sanık Dr. İhsan Erdemli'nin yazılı ifadelerinin cebirle alındığı; bir terörist örgütün başı olduğu, kurulu düzeni yıkmak için ihtilal hazırlığında bulunduğu, bu hareketin başlaması için bombaları kullanacağı ya da kullanırdacağı suçlamaları sanığa zorla kabul ettirildiği ve sanığın işkence ve baskıdan kurtulmak amacıyla hayali ihtilal planları ürettiği kuşku götürmez biçimde anlaşılabilir bulunmaktadır. Sanık Dr. İhsan Erdemli'nin çantasında bomba taşımadığı, görgü tanıklarının ifadelerinden ortaya çıkmıştı. Bununla birlikte mahkememize kanıt olarak sunulan fotoğraflar, (*Savcıya bakarak*) hoca-öğrenci-meslekdaş ilişkilerinden doğan itiraz ve terddütleri tamamıyla

ortadan kadırmıştır. Farklı bir siyasal görüş taşıyan sanığı önceden tanıyan Binbaşı'nın, ona duyduğu özel kin ve sanığın günün birinde yükselmesine engel olacağını düşündüğü bir olayı görmüş olması yüzünden, onu yoketme isteğiyle bu fırsatı kullandığı açıkça ortaya çıkmıştır. Abdullah Harputluoğlu hakkında, maddi ve manevi tazminat davası açma hakkı saklı kalması kaydıyla, sanık Dr. İhsan Erdemli suçsuz bulunmuştur. *(Alkışlar. Tokmağıyla kürsüye vurarak.)* Gürültü yapmadan dinleyiniz. Ancak mahkeme heyetimiz burada anlattıkları ve sahnelediği bazı olayları neden göstererek, kendisini idari yönden suçlu bulmuştur. Bazı komşu ve dost ülkeler ve de bazı devlet büyüklerimiz hakkındaki olumsuz eleştiriler ve devletin ekonomi ve siyaseti konularında kazı-eğitimi görevi başında yönlendirici propaganda yaptığından kendisi 6 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Ancak üç ayını fiilen tutukevinde geçirmiş bulunmaktadır. Geri kalan üç aydan ikisi de mahkeme süresince gösterdiği iyi davranışlarından ötürü heyetimizce kaldırılmış. Yargı heyetimiz bir ay hapis yatmasına karar vermiştir. *(Alkışlar)* Ancak ben, yargı başkanlığı yetkimi kullanarak bu bir aylık mahkumiyeti para tahvil ediyorum. *(İhsan'a bakarak)* Bin lira ödeyebilir misin? Haydi beş yüz olsun! Vezneye ödemeni yapar yapmaz özgür olacaksınız. *(Alkışlar)*

İHSAN ERDEMLİ : Sayın Başkanım söz istiyorum. *(Herkes susar)*

BAŞ YARGIÇ : Buyurun, son sözünüzü söyleyiniz!

İHSAN ERDEMLİ : Sayın başkanım, size ve heyetinize candan teşekkür ediyorum. Bir bilim adamının dediği gibi: "Ben bilim adamı olmaya özenen bir kişi olarak diyorum ki; insanın sadakatini saptamak bilim adamının yeteneklerinin ve bilimin imkanlarının dışındadır. Sadakat, bağlılık yürek işidir; benim sadakatım da halkım içindir, ülkem içindir." Bunu, yani halkıma sadakatimi siz yüksek yargı heyetinize inandırdığım için mutluyum. Ama bana 6 ay ceza verdiniz, çünkü bağımsız hareket etmenizin imkanı yoktur. Askeri yağışların sizlere güvenini de ihlal etmiş bulunuyorsunuz; bir kaç yıla mahkûm etmeniz gerekiyordu beni. Bana özgürlük vermekle kendinizi büyük cesaretle tehlikeye attınız. Keşke yapmasaydınız; siz zarar görmezsiniz, ben de içeride kendimle başbaşa özgürsüzlüğümü yaşardım. Bir öğretim görevlisi olarak çevreme, okulda öğrencilerime düşündüklerimi anlatılmadıktan sonra ne yapacağım ben dışarıda? Niçin çıkayım? Söz ve düşünce özgürlüğü olmayan bir hoca Üniversitede nasıl bilimsel bilgi üretir? Silahların gölgesinde ders yaparsa nasıl yararlı olabilir? Düşüncelerin zincire vurulduğu, kitapların toplatılıp yakıldığı ortamda dışarıda olmaktansa, hapiste kalmayı tercih ederim...

BAŞ YARGIÇ : Karar verilmiş, uygulanacaktır. Yargıcı savunmak da yargılanana düşmez. Serbestsiniz; öğrencilerinizin size ihtiyacı var. Ayrıca siz, düşüncelerinizi anlatmanın da bir yolunu bulursunuz.... *(Işıklar yavaş yavaş söner)*

EPILOGOS

-Postal sesleri ona fırsat vermedi-

SAHNE 1

Işıklar yandığında, Fakülte koridorunu simgeleyen sahnenin ön tarafında tek tük, korku ve tedirginlik içinde gelip geçen kız-erkek öğrenciler ve iki silahlı askerin uygun adımlarla yürümekte olduğu görülür. Uygun bir yerde, üzerinde 103 rakamı okunan büyükçe bir kapalı kapı; kapının ortasında göz seviyesinde açılmış dikdörtgen biçimli bir gözetleme deliği bulunmaktadır. Bir kaç öğrenci bu kapıdan peş peşe girip kapatırlar. Omuzlarında makineli tüfekler, yüzlerine zoraki takılmış ciddiyet içindeki köy kökenli askerler şaşkın ve kuşkuludurlar. Sivil yaşamlarında buraya adım bile atamıyacaklarının bilincindedirler ya da değillerdir, köylerine döndüklerinde anlatacakları bir maceradır burada yaşadıkları. Gelip geçen kızlara bakışlarından, şaşkın davranışlarından anlaşılır. Yalnız her kapının önüne geldiklerinde ikisi birden durup, birisi kapının ortasındaki delikten içeri bakar ve 'rap rap'larını sürdürürler. İkinci

bakışları sırasında İhsan Erdemli koltuğu altında kitaplarla aceleyle gelir. Delikten bakan askerin omuzuna dokunarak, “asker kardeş dersin başlamasına daha beş dakika var. Bu gün de derse erken girdiğimi haber verin Yüzbaşı'ya” deyip kapıdan içeri girer. Askerler “rap rap”lı yürüyüşlerini ve delikten gözlemeyi sürdürür.

Sınıf ışıklandırılır. Kızlı erkekli sekiz-on öğrenci İhsan Erdemli, Arzu, Daha sonra Yüzbaşı ve iki asker. Hoca ve öğrenciler, koridordaki postal sesleri ve askerlerin delikten bakışlarından çok tedirgin olmaktadır.

İHSAN ERDEMLİ (*Ayakta sıralar arasında dolaşmakta ve ödevlere bakmaktadır*) : İçinizde cümlelerin hepsini Arzu, en az yanılıyla Eski Yunancaya çevirmiş görünüyor. Arkadaşınızı kutluyorum. (*Birkaç alkış sesi*) Yok hayır alkışlamayın. Zaten kapımızı dinleniyor, gözetleniyoruz; şimdi Hoca oynuyor, öğrenciler de alkışlıyor diye bizi soruşturmaya çecekler. İki de bir askeri yönetimin Dekan düzeyinde görevlendirilmiş Yüzbaşı karşısına çıkmak istemiyorum. Zaten dün de yazılı ifadem alındı...

BİR KIZ ÖĞRENCİ : Hocam daha bir hafta önce giriş kapısındaki arama sırasında, çantanızdaki kitapları dosyaları yere saçmışlardı.

İHSAN ERDEMLİ : Doğru ya, sen toplayıp getirmiştin. Ama o gün beni kahreden asıl olay, aranmam ve hakarete uğramam değildi. Bir asker silahı bana doğrultmuş, öbürü “ben hocayım” dememe rağmen, ceplerimi bile ters çevirerek, baştan ayağa aradı. Yüzbaşı'nın kesin emriymiş; (*yakasındaki kimlik kartını göstererek*) şu kartı taşımayan kim olursa olsun aranacaktı! İşte tam bu sırada Yüzbaşı ile Dekan yanımdan geçiyordu. Fakülte dekanı, askerlerin beni aramasına engel olmak bir yana, “Hoca, bulunduğun her mahalde bir problem çıkartıyorsun!” diyerek, açıkça Yüzbaşıyı benim için uyardı. (*Öğrenciler anlaşılmaz şeyler homurdanır*)

BİRKAÇ ÖĞRENCİ (*Aynı anda*) : N'olacak halimiz Hocam?

İHSAN ERDEMLİ (*Rap rap'lar kesilmiş, askerler kapı deliğinden bakmaktadır. Acı bir gülümsemeyle*) Halimizde ne varmış? Yalnız sınırlarımızı değil, kapılarımızı da bekleyen askerlerimizin kanatları altındayız! Arzu, sen al defterini tahtaya kalk. Ben de geçip masama oturayım ki, askerler görsünler. (*Masasına oturur*) Dünkü soruşturma bu yüzdendi; arka sıralarda yaptığınız çevirileri düzeltirken beni görememişler. Derse girmediğimi Yüzbaşıya bildirmişler. (*Öğrenciler öfkeli ve anlaşılmaz şeyler mırıldanırlar*) Gerçi girerken askerler beni gördü, ama belki nöbet değiştirmiş, başkaları gelmiştir, neme lazım !

ARZU : Türkçe ve Yunanca cümleleri sırayla yazayım mı hocam?

BİR ERKEK ÖĞRENCİ : Hocam, Türkçesini yazmaya gerek yok, zaten defterlerimizde yazılı..

İHSAN ERDEMLİ : Haklısın elbette, Türkçesini niye yazsın? Çocuklar, bu cümleler İ.Ö. 5.yüzyılda yaşamış Yunan tarihçisi Ksenophon'un *Anabasis*'inden alınmadır. Eskiçağ kültür ve tarihi derslerinden, cümlelerde geçen antik yer adlarının bugünkü karşılıklarını öğrenmiş olmalısınız.

BİRKAÇ ÖĞRENCİ (*Toplu halde*): Türkçesini okurken antik adları da söyleyin hocam!

ARZU : Ben söylerim size!

İHSAN ERDEMLİ : Ne kötü bir rastlantı, cümlelerde hep askerler ve komutanlarla ilgili.

BİR ERKEK ÖĞRENCİ: Zaten içimiz dışımız asker olmuş!

İHSAN ERDEMLİ : Doğru; dışımızdaydılar, içimize de doluştular. İlk üç cümleyi okuyorum. Arzu sen de önce yazdıklarını oku, yanılıysa varsa düzeltiriz. Sonra tahtaya yazarsın; arkadaşların da defterlerine geçirir. Çocuklar, böylece yanlışlarınızı düzeltmiş olursunuz. Unutmayın, sınıflarda Türkçeden Grekçeye çeviri, ağırlıklı notlarımızı oluşturacak. (*Cümleleri okur*)

“Ksenophon'un ordusu Manisa'dan Salihli'ye doğru yürüyüşe geçmişti.”

“Askerlerin komutanlara itaat etmeleri her zaman gerekli değildir.”

“Yunanlı komutanlar Kyros'a yardım etmek için askerleriyle birlikte önce Burdur-Isparta yöresini istila ettiler ve daha sonra da Çukurova bölgesine saldırdılar.”

ARZU: Birinci cümleinin Grekçesini okuyorum(*Defterden okur*):ho Stratos tu Ksefontos eporevse ek tes Magnesias eis ten Sarden..

İHSAN ERDEMLİ : Salihli'ye doğru, eis ten Sarden değil, eis tas Sardas olacak!

ARZU (*Not aldıktan sonra sürdürür*): İkinci cümleyi şöyle çevirdim: u khre tas stratiotas aei kelevstai tois strategois. (*Kapıdaki askerlerden biri gözlemeye başlar ve İhsan hoca konuşmaya başladığında, öbürüne yürümesini işaret eder. Kendisi hafif yana çekilip dinlemeyi sürdürür*)

İHSAN ERDEMLİ : Doğru. “Askerlerin komutanlara itaat etmeleri gerekli değildir” cümlesindeki “gerekli değildir” yüklemi, “u khre” yerine “u dei” biçiminde de yazılabilir.

ARZU : Üçüncü cümleyi okuyorum: Hoi strategoi ton Hellenon proton boietein to Küro, meta tus stratiotas auton eisebalon eis ten Pisidian (Pisida, Burdur Isparta çevresi), prosebalon epeita te Kilikia (Kilikia, Çukurova bölgesi).

İHSAN ERDEMLİ : Çok güzel, eklenecek birşey yok. Ben şimdi öbür Türkçe cümleleri okurken, sen bu üç cümleyi, yani bize okuduklarını tahtaya yaz.

ARZU : Tamam efendim düzeltmelerle birlikte yazıyorum (*Tahtaya yazmaya başlar*).

İHSAN ERDEMLİ (*Öbür cümleleri tane tane okumaya geçer*) :“Büyük generaller Anadolu halkını hileyle kandırarak, baskı altında yönetmeye başladılar; vatandaşların bu zalim generallere ellerindeki silahlarla karşı çıkmaları lazım gelir.”(*Cümleyi bir kez daha okur*)

“Bu zalim generaller kendi askerleri tarafından oklanarak öldürülecekler.” (*O cümleleri ağır ağır okurken, kapıyı dinleyen askerin yüzü adamakıllı değişmiştir. Öbür askeri işaretle kapıya çağırıp, kulağına birşeyler fısıldar. Onu dinlemeye geçirip, kendisi hızlı adımlarla çıkar*)

ARZU : Şimdi ilk cümleinin Yunancasını söylüyorum: Hoi megaloi strategoi epibulevontes ton demon tes Asias arhontai üpopoiein bia avtus, dei tus politas labontas ta hopla en tais khersin epanistasthai tutois tois kakois strategois.(*Koridora öbür askerle Yüzbaşı girer*)

İHSAN ERDEMLİ (*Koridorda ayak sesleri artmış ve kapı önünden içeriye taşan fısıltılar vardır, öğrencilere aldırmanın işareti yaparak sürdürür*) : Çeviri güzel, ama ufak bir hata var. Bu cümlede bir biriyle çelişen iki eylem vardır: Birincisi, büyük generallerin Anadolu halkını, hileyle baskı altına almaları. İkincisi, askerlerin silahları ellerine alıp bu zalim komutanlara karşı çıkması gerektiği; öyle değil mi?

HEPSİ BİRDEN (*Toplu halde*) Evet hocam!

İHSAN ERDEMLİ : Öyleyse bu çelişkiyi belirlemek için, “epibulevontes”den sonra “men”, labontas'ta sonra “de” edatlarını kullanmamız gerekir.

ARZU : Son cümleyi de şöyle çevirdim hocam: Hoi kakoi strategoi apotesontai üpo ton taksevonton avton. (*Bu cümleleri de tahtaya yazmaya başlar. Kapı önündekiler, silahlarını çekmiş, Yüzbaşının emrini beklemektedirler.*)

İHSAN ERDEMLİ : Bunda bir tek eylem var; zalim komutanların askerleri tarafından öldürülmesi, nasıl...? (*Cümlenin sonunu getiremez*).

SAHNE 2

Yüzbaşı ve arkasından iki asker kapıyı şiddetle açarak içeri dalarlar. İki er, koşar adım öğrencilerin karşlarına denk düşen iki köşeyi tutup, silahlarını onlara çevirirler. Herkes şaşırmış ve birbirlerinin yüzlerine kuşkuyla bakmaya başlamışlardır, içlerinden kimi götürmeye gelmişler, diye. Mutlaka terörist olarak aranan birisine ilişkin ihbar yapılmış olmalıydı. Ve bu kişi aralarındaydı demek? Herkes yanındakine kuşkuyla bakarken, kızlardan bazıları ağlamaya bile başlamışlardır. Kafalarından geçen şey olmaz, yanılmışlardır. İhsan Hoca öfke içinde titremektedir. Askerlerden biri onun önüne gelip, silahını ona çevirir.

YÜZBAŞI (*Elinde tabanca, gürlür.*) : Hoca kesin dersi! Benimle Dekanlığa gideceksiniz. Dekan bey sizi bekliyor.

İHSAN ERDEMLİ (*Şaşkınlık ve çekingenlik duvarını çoktan aşmıştır. Zaten hep beklenen durumdur. Aynı tonla öfkeyle bağırır*) : Ne demek bu Yüzbaşı? Öğrenciler sessiz sedasız ders dinliyor, sınıfta herhangi bir olay olmamış. Bu baskın niçin? Ne hakla dersi kesiyorsun? Dekan beni çağırıyorsa hizmetlisini gönderir, silahlı askerlerle çağırtmak densizliğini göstermez!

YÜZBAŞI (*Böyle bir çıkış beklememiştir. Bir an şaşkınlığa düşerse de kendini çabuk toparlayarak bağırır*) Ben burada, askeri yönetimin yetkili komutanıyım. Gerekirse Dekanı da odasından alır götürürüm. Seni öğrencilerinin karşısında mahcup etmek istemediğim için öyle söyledim. Hayır, Benim odaya gideceksin. İlk ifadeniz orada alınacak. Genç öğrencilerin kafalarını daha fazla zehirlemenize göz yumamam! Asker çıkar şunu dışarı! Bakalım nasıl yazdırıyormuş “vatandaşların ellerine silahları alarak generallere karşı çıkması ve askerler tarafından öldürülmesi lazımdır!” diye. (*Bir kaç öğrenciye işaret ederek*) Sen! Sen! Ve sen! Defterlerinizi ve kitaplarınızı alın benimle geleceksiniz!”

ASKER : Komutanım! Kelepçe vurayım mı şu komonist hocaya?

YÜZBAŞI (*Lütfeder gibi*) : Yok yok, gerekmez. Kaçmaya teşebbüs sikar biraz! (*İki kız öğrenciyle bir erkeği kaldırmıştır. Birden beklemediği bir şey olur Yüzbaşı'nın*)

ÖĞRENCİLER (*Anında hepsi ayağa kalkar ve bir ağızdan bağırırlar*) : Hepimizi götürün! Biz de hocamız ve arkadaşlarımızla birlikte geleceğiz!

YÜZBAŞI (*Tabancasını çeker, öbür köşedeki asker makinalı tüfeğine sürüp atış durumuna geçerken bağırır.*) : Oturun yerinize! Yoksa hepinizi tıkarım içeri! Sadece ayırdıklarım gelecekler. Onları tanıklık için götürüyorum. (*İhsan hocaya*) Sen öğrencileri askeri yönetime karşı çıkmayı örgütleyorsun demek !

İHSAN ERDEMLİ (*Askerin önünde kapıya kadar gelmiş olan hoca yüzbaşıya döner*) : Siz çıldırdınız mı Yüzbaşı? Ne karşı çıkması? Ne örgütünden sözediyorsunuz? Ne yapıyorsunuz siz? Fakülteyi işgal altında tuttuğunuzu ıspatlamak mı istiyorsunuz, silahlarınızı üzerimize çevirerek? Oturunuz arkadaşlar lütfen. Görelim Dekan bey ne diyecek bu sınıf baskınına?! Tahtadaki cümleleri yazmadan çıkmayın sakın, sınav sorularınızın birkaçı bunlardan gelecek...

YÜZBAŞI (*Kendisinin silahla tehdidine rağmen oturmayan öğrenciler, sessizce yerlerine oturduklarında, çulgınca bir öfkeyle bağırır*) : Ulan sen nasıl propagandayı benim önümde yaparsın kızıl komünist? Ulan ben adamın...!

(*Yandan saldırarak İhsan Erdemli'nin omuzunun ortasına tabanca kabzasıyla vurur, hoca yere düşer. Öğrenciler masalara vurarak haykırırlar, askerlerden biri yeniden silahını onlara çevirir. Yüzbaşıyla öbür asker İhsan hocayı sürüklercesine koridordan (sahnenin önünden) götürürlerken, bir yerlerden öğretim üyeleri başları uzandığı ve bazı kapıların açılıp kapandığı izlenimi verilir. Öğrencilerin masalara vurma sesleri de ışıkla birlikte hafifleyip söner.*)

-PERDE KAPANIR-

İsmail Kaygusuz

İlk yazım: Chez Gary-THIERS, Alfortville-PARİS, 29-7-1985/11-9-1985

Değişikliklerle son yazım: HACKNEY- LONDON, Nisan/Haziran 2001

